

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Sanni Lager

Yrittäjäosakkaan verosuunnittelun oikeudelliset reunaehdot

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Talousoikeuden pro gradu -tutkielma
Kauppatieteiden maisteriohjelma

Vaasa 2023

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Sanni Lager		
Tutkielman nimi:	Yrittäjäosakkaan verosuunnittelun oikeudelliset reunaehdot		
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Talousoikeus		
Työn ohjaaja:	Juha Lindgren		
Valmistumisvuosi:	2023	Sivumäärä:	98

TIIVISTELMÄ:

Yritykset ja niiden yrittäjäosakkaat maksavat erilaisia veroja. Näitä veroja maksetaan saadusta tulosta ja tämän tulon, eli voiton tuottaminen osakkeenomistajalle, on yksi osakeyhtiön keskeisimmistä tavoitteista. Huolellinen yritystoiminnan suunnittelu on edellytys menestyksekkäälle toiminnalle. Verosuunnittelu on osa taloudellisen toiminnan suunnittelua, jonka kautta pyritään ennustamaan toiminnan veroseuraamuksia ja estämään hallitsemattomien verotustilanteiden syntyminen osakeyhtiölle ja sen yrittäjäosakkaalle. Usein verosuunnittelun tavoitteena on ennemminkin veroriskien kuin maksettavan veron määrän minimointi. Verosuunnittelua ei kuitenkaan voida toteuttaa vapain käsin, vaan sitä määrittävät monet oikeudelliset reunaehdot. Lainsäädännön määrittelemien reunaehto- jen kautta verosuunnittelua on mahdollista toteuttaa. Verosuunnittelu on ilmiönä laajasti tutkittu ja siihen on kohdistunut paljon kiinnostusta niin vero-oikeuden tutkijoilta kuin tavallisilta kansalaisiltakin. Tämä ei ole mikään ihme, sillä verotus on merkittävä kustannustekijä, ja samalla se on aiheena haastava muuttuvan luonteensa vuoksi.

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on oikeusdogmaattisen tutkimusmetodin kautta vastata siihen, miten yrittäjäosakasta ja osakeyhtiön eri varojenjakokeinoja verotetaan ja millaisia oikeudellisia reunaehtoja verosuunnitteluun kohdistuu. Verosuunnittelua tarkastellaan tässä työssä voitonjakona, SVOP-rahaston jakamisena, palkkana ja etuuksina sekä vuokraus- ja rahoitusjärjestelyiden kautta. Tutkielmassa hahmotetaan myös sitä, milloin toiminta siirtyy oikeudellisten reunaehto- jen ulkopuolelle. Oikeudelliset reunaehdot on jaoteltu tässä työssä yhtiöoikeudellisiin ja vero-oikeudellisiin reunaehtoihin. Oikeudellisia reunaehtoja havainnollistetaan etenkin voimassa olevan lainsäädännön ja oikeuskäytännön esimerkkien kautta.

Tutkielman keskeisenä johtopäätöksenä on se, että verosuunnittelua tulee toteuttaa sekä yhtiöoikeudellisten että vero-oikeudellisten reunaehto- jen puitteissa. Samalla ne ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja tulevat usein sovellettavaksi myös yhtäaikaaisesti. Eri verosuunnittelukeinoihin kohdistuu erilaista verotusta sen perusteella, miten varat siirtyvät yrittäjäosakkaalle ja mihin tulolajiin ne kuuluvat. Palkan ja osingonjaon verorasitusta vertailtaessa keskeistä on se, että palkka on vähennyskelpoinen kulu yhtiön verotuksessa toisin kuin osinko. Toisaalta palkka on kokonaisuudessaan veronalaista tuloa, joten siihen ei kuulu samanlaista verohuojennusta kuin osinkoon. Yrittäjäosakkaan tulee, niin oma kuin yhtiön etu mielessä pitäen, pyrkiä tekemään optimaalisia ratkaisuja. Näiden ratkaisujen tulee pysyä lainsäädännön määrittämän sääntelyn ja reunaehto- jen sisällä. Muuten kyseeseen voi tulla esimerkiksi veronkierto, laitton varojenjako tai peitelty osinko. Näiden soveltumisesta taas voi seurata muun muassa varojen palautusvastuu, vahingonkorvaus, osakeyhtiörikos tai verorikos. Yrittäjäosakkaan käytössä on monenlaisia mahdollisuuksia ja keskeistä onkin pyrkiä niillä vastaamaan verorasituksen synnyttämiin haasteisiin oikeudellisten reunaehto- jen puitteissa.

AVAINSANAT: Vero-oikeus, osakeyhtiölaki, tuloverolaki, verosuunnittelu, varojenjako, peitelty osinko

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Johdatus aiheeseen	5
1.2	Tutkimuskysymys ja rajaukset	8
1.3	Tutkimusmetodi ja tutkielman rakenne	9
2	Osakeyhtiöön ja yrittäjäosakkaaseen kohdistuva verorasitus	14
2.1	Osakeyhtiö ja sen verotus	14
2.2	Yrittäjäosakkaan verotus	20
3	Verosuunnittelukeinot	24
3.1	Osakeyhtiölain mukainen varojenjako	24
3.2	Voitonjako	26
3.2.1	Jakokelpoiset varat	26
3.2.2	Nettovarallisuus	27
3.2.3	Osinko	33
3.2.4	Työpanososinko	38
3.3	SVOP-rahasto	40
3.4	Palkka ja etuudet	47
3.5	Vuokraus- ja rahoitusjärjestelyt	49
4	Yhtiöoikeudelliset reunaehdot	54
4.1	Osakeyhtiölain taustaa	54
4.2	Yhtiöoikeuden asettamat edellytykset	56
4.3	Laiton varojenjako	63
5	Vero-oikeudelliset reunaehdot	70
5.1	Veron kiertäminen	70
5.2	Peitelty osinko	76
6	Johtopäätökset	85
	Lähteet	91
	Oikeustapausluettelo	97

Kuvat

Kuva 1. Valtion tuloveroasteikko 2023. 22

Kuva 2. Listaamattomasta yhtiöstä saadun osingon verokohtelu. 37

Lyhenteet

EPL	Ennakkoperintälaki 20.12.1996/1118
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360
HAO	Hallinto-oikeus
HE	Hallituksen esitys eduskunnalle
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KKO	Korkein oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
IFRS	International Financial Reporting Standards
KPL	Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336
OYL	Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
PeL	Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
SVOP	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
TVL	Tuloverolaki 30.12.1992/1535
VAL	Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142
VML	Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558
YEL	Yrittäjän eläkevakuutus

1 Johdanto

1.1 Johdatus aiheeseen

Taloudelliset ilmiöt ovat jatkuvassa kehityksessä ja verojärjestelmät muuttuvat (Knuutinen, 2020, s. 19). Verosuunnittelu elää suhteessa tähän muutokseen. Suunnittelua mahdollistavat ja rajoittavat pelisäännöt muuttuvat jopa vuosittain ja tämä kehitys näyttää tulevaisuudenkin osalta jatkuvan samana (Leppiniemi & Walden, 2014, s. 13). Huolellinen yritystoiminnan suunnittelu on keskeistä menestyksekkään toiminnan varmistamiseksi. Verosuunnittelu on aiheena merkityksellinen erityisesti siitä syystä, että sen kautta pyritään minimoimaan verorasitus ja estämään hallitsemattomien verotustilanteiden syntyminen osakeyhtiölle ja sen yrittäjäosakkaalle (Leppiniemi & Walden, 2014, s. 17).

Yritykset ja niiden yrittäjäosakkaat maksavat erilaisia veroja. Näitä veroja maksetaan saadusta tulosta, ja tämän tulon eli voiton tuottaminen osakkeenomistajalle on yksi osakeyhtiön keskeisimmistä tavoitteista. Osakeyhtiöissä on tavanomaista, että verotusta pyritään suunnittelemisen kautta minimoimaan. Verosuunnittelu voi kohdistua esimerkiksi varojenjakoon, palkan maksamiseen ja erilaisiin vuokra- ja rahoitusjärjestelyihin. Verosuunnittelua ei kuitenkaan voida toteuttaa vapain käsin, vaan sitä määrittävät monet oikeudelliset reunaehdot. Lainsäädännön määrittelemien reunaehtoien kautta verosuunnittelua on mahdollista toteuttaa. Näitä reunaehtoja asettaa esimerkiksi yhtiöoikeus. Yhtiöoikeudellinen varojenjakosääntely määrittää muun muassa sitä, miten yrittäjäosakas voi nostaa voittoa yhtiöstään. Lisäksi vero-oikeus, etenkin peitelty osingon ja veronkiertoon liittyvien säännösten kautta, asettaa oikeudellisia reunaehtoja verosuunnittelulle. Huomionarvosta on myös se, että eri verosuunnittelukeinoihin kohdistuu erilaista verotusta. Näin ollen etenkin yhtiöoikeudellinen ja vero-oikeudellinen sääntely huomioiden voidaan toteuttaa verosuunnittelua ja hallita eri verosuunnittelukeinojen synnyttämää verorasitusta.

Verosuunnittelu on ollut yritysmaailmassa jokapäiväistä toimintaa jo vuosikymmeniä. Verosuunnittelun määritelmä pohjautuu kansallisessa oikeuskirjallisuudessa Kari S. Tikan muodostamaan veron torjunnan käsitesystematiikkaan (Lönnblad, 2019, s. 64). Tikka (1972, s. 28-29) määrittelee verosuunnittelun taloudellisen toiminnan suunnitteluksi, jossa pyritään selvittämään avoinna olevien toimintavaihtoehtojen veroseuraamukset. Laajemmassa yleisessä merkityksessä verosuunnittelulla voidaan viitata esimerkiksi tilinpäätös- ja verosuunnitteluun tai yleensä erilaisiin veroasioiden hallinnointiin liittyviin toimiin (Knuutinen, 2020, s. 34). Verosuunnittelun tavoitteena on mitoittaa yrityksen näyttämää tulosta ja suunnitella sen sisältöä, mitkä liittyvät voitonjakoa koskeviin tavoitteisiin (Leppiniemi & Walden, 2014, s. 19).

Verosuunnittelun tarkoituksena on ennustaa toiminnan veroseuraamuksia ja arvioida niistä aiheutuvia kustannuksia (Wikström ja muut, 2015, s. 90). Veroseuraamukset otetaan huomioon siitä syystä, että voitaisiin arvioida toimintavaihtoehtojen kokonaistaloudellista edullisuutta (Lönnblad, 2019, s. 64). Verosuunnittelun päämääränä ei välttämättä aina ole automaattisesti pyrkiä pienentämään veroseuraamusten vaikutusta, vaan päätöksenteossa on otettava huomioon myös muita kuin verotukseen liittyviä näkökohtia (Knuutinen, 2012, s. 4). Tällainen näkökohta on esimerkiksi järjestelyn toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset. Eli veroseuraamukset ovat näin ollen vain yksi huomioitava tekijä muiden joukossa, ja usein verosuunnittelun pyrkimyksenä on ennemminkin veroriskien kuin maksettavan veronmäärän minimointi (Wikström ja muut, 2015, s. 90). Suunnittelun mahdollinen lopputulos voi kuitenkin olla vaihtoehto, joka minimoi verorasituksen (Lönnblad, 2019, s. 64).

Verosuunnittelu on ilmiönä laajasti tutkittu, ja siihen on kohdistunut paljon kiinnostusta niin vero-oikeuden tutkijoilta kuin tavallisilta kansalaisiltakin (Knuutinen, 2020, s. 19). Etenkin veropoliittinen keskustelu on ollut aktiivista kautta aikojen. Verosuunnittelun tutkimisen kannattavuutta lisää siihen liittyvä haastavuus. Verotus liittyy suuriin taloudellisiin intresseihin yksilöiden ja valtioiden välillä (Knuutinen, 2014, s. 96). Verojärjestelmä on ihmisten määrittämä kokonaisuus, ja se perustuu enemmän

poliittisiin intresseihin kuin tieteellisiin perusteluihin. Näin ollen sen olemassaolo nojaa uusiin päätöksiin. Tämäkään tutkielma ei tule pysymään aina ajantasaisena, koska sen sisältämä tieto vanhenee, kun vuosittain verotukseen liittyen tehdään uusia päätöksiä.

Verotukselliset ratkaisut perustuvat suurelta osin kirjanpitoon, jolloin tavoitteena on mukauttaa yhteen kirjanpito- ja informaatio säännökset, tilinpäätössidonnainen verotettavan voiton ja nettovarallisuuden laskenta sekä näihin perustuva varojenjaon ja vakavaraisuuden yhtiöoikeudellinen näkökulma (Leppiniemi & Walden, 2014, s. 15). Optimaalisen ratkaisuvaihtoehdon löytämiseksi on tehtävä monenlaisia valintoja. Haastavuutta lisää myös se, että verosuunnittelu sivuaa useampaa eri oikeudenalaa. Ei ole riittävää huomioida ainoastaan vero-oikeuden luoma sääntely, vaan huomiota tulee kiinnittää myös esimerkiksi osakeyhtiö- ja arvostamislakeihin.

Verosuunnittelun haastavuuden seurauksena nousee esille kysymys siitä, milloin varojen jakaminen ja muut verosuunnittelukeinot eivät tapahdu enää oikeudellisten reunaehtojen puitteissa. Jos yritys ja sen yrittäjäosakas eivät ole tietoisia sääntelyn luomista reunaehdoista verosuunnitteluun liittyen, voi seurauksena realisoitua jopa suunniteltua suuremmat veroseuraamukset. Veron kiertäminen voi tulla sovellettavaksi, jos yrittäjäosakas pyrkii hyödyntämään verojärjestelmän ominaisuuksia keinotekoisella ja lain tarkoituksen vastaisella tavalla (Niskakangas & Knuutinen, 2023, kpl 15). Peiteltä osingonjako taas soveltuu kaikkiin sellaisiin tilanteisiin, joissa varallisuusarvoja siirtyy osakeyhtiöstä osakkaalle tavanomaista osingonjakoa kevyemmällä verotuksella (Kukkonen & Walden, 2014, s. 217). Verosuunnitteluun ja varojenjakoan kohdistuvat motiivit ja tavoitteet ovat aina yksilöllisiä, ja toimintaympäristö on nopeasti muuttuva, joten ulkopuolisen tahon konsultointi toimintaan liittyen voi olla jossain tapauksissa tarkoituksenmukaista.

Osakeyhtiön ja sen yrittäjäosakkaan verosuunnittelun oikeudellisia reunaehtoja asettavat muun muassa yhtiöoikeus ja vero-oikeus sekä EU-oikeus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) ja siihen nojautuvien oikeusperiaatteiden,

Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön ja verotusta koskevien direktiivien kautta (Knuutinen, 2020, s. 301). Vaikka EU-vero-oikeus asettuu oikeuslähteiden hierarkiassa kotimaisten lähteiden yläpuolelle, on verotus kuitenkin suurimmaksi osaksi jätetty EU:ssa kansallisesti päätettäväksi. Välittömän verotuksen keskeisin laki on vuonna 1992 säädetty tuloverolaki (1535/1992, TVL), jota täydentää tuloveroasetus (1551/1992, TVA) (Tikka ja muut, 2021, kpl 3). Yritystoiminnan verotukseen kohdistuvat säännökset sisältyvät suurimmaksi osaksi erityisverolakiin eli lakiin elinkeinotulon verottamisesta (360/1968, EVL). Verotusmenettelyä koskeva päälaki on laki verotusmenettelystä (1558/1995, VML). Lisäksi eri laeissa olevien valtuutusten nojalla Verohallinto antaa sitovia määräyksiä, jotka ovat lainsäädäntönä voimassa. Verohallinto antaa myös verotuksen yhtenäisyyden edistämiseksi ratkaisuohteita, joilla ei ole lainsäädännöllistä sitovuutta (Tikka ja muut, 2021, kpl 3).

1.2 Tutkimuskysymys ja rajaukset

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on hakea vastausta siihen, miten osakeyhtiön eri verosuunnittelukeinoja ja yrittäjäosakasta verotetaan ja millaisia oikeudellisia reunaehtoja kohdistuu yrittäjäosakkaan verosuunnitteluun. Verosuunnittelun toteuttamista hahmotetaan etenkin VML 28 §, 29§ ja OYL 1 ja 13 lukujen sääntelyn kautta. Tämän tutkielman tavoitteena on näin ollen vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millainen verorasitus eri verosuunnittelukeinoihin kohdistuu?
- Millaisia oikeudellisia reunaehtoja verosuunnitteluun kohdistuu?

Tutkielman tavoitteena on näin ollen hahmottaa eri verosuunnittelukeinoihin kohdistuvaa verorasitusta ja oikeudellisia reunaehtoja. Työssäni tarkastelen verotusta ja verosuunnittelua nimenomaan yksityisen osakeyhtiön ja sen yrittäjäosakkaan näkökulmasta. Osakeyhtiö on yleisin yhtiömuoto Suomessa, minkä lisäksi kyseisen yhtiömuodon valintaan vaikutti se, että osakeyhtiöissä on paljon erilaisia

verosuunnittelukeinoja, joihin kohdistuu erilaista verotusta. Keskityn tutkielmassani luonnollisen henkilön lisäksi oikeushenkilöön, sillä toiminnan veroseuraamusten arviointi edellyttää usein molempien oikeussubjektien intressien huomioon ottamista. Rajaan verotuksellisen näkökulmani kuitenkin erityisesti tuloveroon.

Verosuunnittelu on aiheena erittäin laaja, minkä takia se edellyttää tarkkaa rajaamista. Keskityn tutkielmassani yhtiön jatkuvan toiminnan aikaisiin toimiin. Tarkasteluni ulkopuolelle jätän koko yrityksen elinkaaren verosuunnittelun, jossa huomiota kiinnitettäisiin esimerkiksi osakkeiden ja yhtiön luovutukseen liittyviin toimiin tai yritystoiminnan päättämiseen liittyviin näkökohtiin. Tarkasteluni kohdistuu näin ollen verosuunnittelukeinoista voitonjakoon, SVOP-rahastoon, palkkaan ja etuuksiin sekä vuokraus- ja rahoitusjärjestelyihin. Nämä valikoituivat työssä käsiteltäviksi verosuunnittelukeinoiksi sen takia, että niitä hyödynnetään monissa yhtiöissä aktiivisesti. Osakeyhtiölain (624/2006, OYL) 13:1 mukaisista varojenjakotavoista en käsittele omien osakkeiden hankkimista ja lunastamista, osakepääoman alentamista sekä yhtiön purkamista ja rekisteristä poistamista. En käsittele työssäni myöskään rajat ylittäviä verosuunnittelutilanteita, vaan keskityn kansalliseen verosuunnitteluun, jolloin EU-vero-oikeuden soveltuminen jää oikeuslähteenä työn ulkopuolelle.

1.3 Tutkimusmetodi ja tutkielman rakenne

Metodi tarkoittaa tieteellistä tutkimusmenetelmää (Hirvonen, 2011, s. 4, 22-24). Tämän tutkielman tutkimusmetodi on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen. Lainopillinen tutkimus on ollut perinteisesti hallitseva tutkimussuuntaus oikeustieteessä (Knuutinen, 2014, s. 95). Lainopin tavoitteena on tuottaa tieteellistä tietoa oikeusnormeista (Hirvonen, 2011, s. 22–24). Tämä toteutetaan tulkinnan ja systematisoinnin kautta. Tulkinnan kautta selvitetään, mikä on voimassa olevaa oikeutta. Systematisointi tarkoittaa lainopissa sitä, että lainoppi pyrkii järjestämään ja ymmärtämään voimassa olevaa oikeutta yhtenäisen ja johdonmukaisen oikeusjärjestelmän muodostamiseksi.

Tätä varten lainoppi tutkii lainsäätäjän tuottamia oikeusnormeja ja pyrkii järjestämään niitä oikeudenaloittain.

Normi tarkoittaa toimintaa ohjaavaa sääntöä (Hirvonen, 2011, s. 22–24). Oikeusnormeja ovat muun muassa direktiivit, asetukset, lait ja viranomaisen määräykset. Viranomaisen määräys voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että veroviranomainen antaa määräyksen, jossa se kieltää tietynlaisen verosuunnittelun käytön ja vaatii yritystä noudattamaan verolainsäädännön asettamia velvollisuuksia. Lainoppi pyrkii antamaan tietyn tulkinnan oikeusnormin sisällöstä ja sen merkityksestä. Tavoitteena on siis ymmärtää, mitä oikeusnormit, eli esimerkiksi lait, tarkoittavat ja millainen rooli niillä on käytännössä (Hirvonen, 2011, s. 22–24).

Lainopin systematisoinneilla on rooli oikeuslähdeopissa (Hirvonen, 2011, s. 33, 41). Oikeuslähdeoppi määrittelee ne viralliset lähteet ja aineistot, joita lainopin tulkinta- ja systematisointitiede voi hyödyntää. Oikeuslähdeoppi kertoo, mitkä ovat ne oikeuslähteet, joihin tulisi ja voidaan turvautua, kun ratkaistaan oikeudellisia kysymyksiä (Knuutinen, 2014, s. 85). Se myös kertoo, mikä on eri oikeuslähteiden keskinäinen hierarkia. Tämä tarkoittaa sitä, että oikeuslähdeoppi sisältää oikeuslähteiden käytösäännöt eli millä tavalla ja missä järjestyksessä oikeuslähteitä tulisi käyttää (Myrsky, 2011, s. 19). Tiivistäen voidaan todeta, että oikeuslähteiden kautta tunnistetaan, mikä on oikeutta. Oikeuslähde on oikeudellisen päätöksenteon pohjana käytettävä tietolähde, kun taas normi on itsessään oikeudellinen sääntö tai ohje, joka määrittelee toiminnan tai käyttäytymisen sallitut tai vaaditut ehdot oikeudellisessa järjestelmässä. Oikeuslähteet tarjoavat tietoa, jota käytetään normien soveltamisessa ja tulkinnassa muun muassa tuomioistuimissa.

Oikeuslähteet voidaan jakaa niiden velvoittavuuden perusteella vahvasti velvoittaviin, kuten laki, heikosti velvoittaviin, kuten tuomioistuinten ennakkopäätökset ja sallittuihin oikeuslähteisiin, kuten Verohallinnon ohjeet ja oikeuskirjallisuus. Perinteisesti oikeuslähteet voidaan jakaa myös neljään kategoriaan, joita ovat kirjoitettu laki, tavanomainen oikeus, oikeuskäytäntö ja oikeustiede (Myrsky, 2011, s. 21–22). Näistä laki

on ensisijainen oikeuslähde. Kirjoitettu laki ja tavanomainen oikeus ovat sitovia oikeuslähteitä, mikä tarkoittaa, että ne ovat juridisesti velvoittavia. Oikeuskäytäntö ja oikeustiede ovat tosiasiallisia oikeuslähteitä, mikä tarkoittaa, että niitä ei voida suoraan käyttää oikeuden perustana, mutta niillä voi olla merkitystä oikeustapauksen ratkaisussa.

Laki on oikeudellisesti sitova ensisijainen oikeuslähde, joten tässä tutkielmassa ensisijaisina oikeuslähteinä toimivat muun muassa tuloverolaki ja osakeyhtiölaki (Myrsky, 2011, s. 22). Määtän (2005, s. 23) mukaan laki saattaa olla epätarkka tai epämääräinen sanamuodoltaan, minkä takia apua täytyy hakea muista oikeuslähteistä. Näin voidaan selventää lain tarkoitusta tai soveltamista. Heikosti velvoittavana oikeuslähteenä tässä tutkielmassa hyödynnetään tuomioistuimien ennakkopäätöksiä ja lainvalmistelutöitä kuten hallituksen esityksiä. Näiden sivuuttaminen oikeuslähteenä tulee perustella, mutta siitä ei seuraa virkavirhevastuuta. Ennakkopäätökset ilmentävät oikeusnormien olemassaoloa (Myrsky, 2011, s. 18–19). Tämä perustuu siihen, että voimassa olevista oikeussäännöistä saadaan pääosin tietoa tarkkailemalla niiden soveltamiskäytäntöä. Säännöt ovat voimassa silloin, kun niitä tosiasiallisesti noudatetaan. Oikeuskäytännölle annettavaan painoarvoon vaikuttaa se, kuinka kattavasti päätökset on perusteltu ja kuinka vanhoja päätökset ovat (Määttä, 2005, s. 28).

Sallittuna oikeuslähteenä tässä tutkielmassa toimii muun muassa oikeuskirjallisuus ja Verohallinnon ohjeet. Näiden sivuuttamista oikeuslähteenä ei tarvitse perustella (Myrsky, 2011, s. 18–19). Oikeuskirjallisuus auttaa jäsentämään ja tulkitsemaan lakeja ja oikeuskäytäntöä. Toisaalta tässä tulee tiedostaa se, että eri kirjoittajien käsitykset oikeuslähteistä saattavat poiketa toisistaan ja vaihdella eri aikoina. Yhtenäistä käsitystä oikeuslähteistä ei ole, mikä edellyttää tiettyä kriittisyyttä oikeuskirjallisuutta kohtaan. Määtän (2005, s. 30) mukaan oikeuskirjallisuuden painoarvoon vaikuttaa oikeuskäytännön tapaan se, kuinka vanhasta kirjallisuudesta on kyse. Mitä vanhempi aineisto on, sitä heikompi painoarvo sille annetaan.

Oikeudellisessa päätöksenteossa ja tulkinnassa myös oikeusperiaatteilla on merkitystä. Ne voidaan lukea sallituksi oikeuslähteeksi (Myrsky, 2011, s. 22). Verotuksen kannalta keskeinen periaate on legaliteettiperiaate, jonka mukaan verottamisen tulee perustua lakiin (Knuutinen, 2014, s. 85). Legaliteettiperiaate on ehdoton oikeussäännös, koska verotusta ei ole mahdollista toteuttaa ilman soveltuvaa lainkohtaa. Laki on vahvasti velvoittava oikeuslähde ja legaliteettiperiaate korostaa sitä entisestään verotukseen liittyvissä kysymyksissä. Legaliteettiperiaate nojautuu perustuslain 81 §:n, jonka mukaan verosta säädetään lailla. Kyseisen pykälän mukaan lain tulee sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Lain tulee käsittää ne olennaiset elementit, joihin verotus perustuu, mutta tämä ei kuitenkaan edellytä kaikkien yksityiskohtien kirjaamista. Näin ollen lain rinnalla, sen sisältöä tai rajoja tarkentamaan käytetään muita oikeuslähteitä. Oikeuslähteiden välillä on käytännössä vuorovaikutussuhde, joka ilmenee esimerkiksi siinä, että hallituksen esityksissä voidaan ottaa hyvinkin vahvasti huomioon oikeuskäytäntöä (Määttä, 2005, s. 24).

Tässä oikeusdogmaattisessa tutkielmassa tarkoitukseni on selvittää, mikä on voimassa olevaa oikeutta ja mikä merkitys lakeihin ja muihin oikeuslähteisiin sisältyvällä materiaalilla on tutkimusaiheen kannalta. Analyysin muotona on siis tarkastella ja systematisoida aihetta laaja-alaisesti olemassa olevan oikeuskirjallisuuden, oikeuskäytännön sekä voimassa olevan lainsäädännön ja muiden oikeuslähteiden pohjalta. Oikeudellisen lähdemateriaalin pohjalta pyrin rakentamaan kuvan yritystulon ja yrittäjäosakkaan tulojen verojärjestelmästä. Oikeuskirjallisuuden ja oikeuskäytännön etsinnässä käytettyjä tietohakusanoja ovat muun muassa "osakeyhtiö", "verosuunnittelu", "tax planning", "tulovero", "varojenjakko" ja "voitonjakko" sekä näiden yhdistelmiä. Tiedonhaussa on käytetty esimerkiksi kirjallisuuden ja tutkimusten lähdeluetteloita.

Tutkielma koostuu yhteensä kuudesta luvusta. Johdannon jälkeen luvussa kaksi käsitellään osakeyhtiön ja yrittäjäosakkaan verotusta. Luvussa tarkennetaan Suomen

tuloverojärjestelmään (TVL) ja osakeyhtiöiden verotusta sääntelevään elinkeinoverolakiin (EVL). Tarkoituksena on taustoittaa aluksi osakeyhtiön ja yrittäjäosakkaan käsitteitä ja käydä läpi verotukseen liittyviä säännöksiä. Kolmannessa luvussa käsitellään eri verosuunnittelukeinoja ja niiden verotusta. Näihin lukeutuvat yrittäjäosakkaalle maksettu palkka ja luontoisedut. Lisäksi käsitellään vuokraus- ja rahoitusjärjestelyitä. Kyseisessä luvussa kuvataan myös osakeyhtiölain (OYL) mukaisia varojenjakokeinoja, jakokelpoisten varojen muodostumista ja yhtiön nettovarallisuuden merkitystä. Lisäksi luvussa sivutaan muun muassa arvostamislakia.

Neljännessä luvussa käydään läpi verosuunnittelun yhtiöoikeudellisia reunaehtoja. Verosuunnittelun näkökulmasta yhtiöoikeudellisia reunaehtoja asettavat osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys. Neljännen luvun alussa taustoitetaan osakeyhtiölakia, minkä jälkeen tarkennutaan osakeyhtiölain säännöksiin, jotka ovat merkityksellisiä verosuunnittelulle ja varojenjaolle. Lopuksi käsitellään sitä, milloin varojenjakotilanteessa täyttyvät laittoman varojenjaon kriteerit. Viidennessä luvussa käsitellään verosuunnittelun vero-oikeudellisia reunaehtoja. Vero-oikeudellisia reunaehtoja muodostavat etenkin riski veron kiertämisestä ja peitelystä osingosta. Käsitelen kyseisessä luvussa veronkiertoa ja peiteltyä osinkoa ensisijaisesti kolmannessa luvussa esittelemieni verosuunnittelukeinojen kautta. Lopuksi kuudennessa luvussa päätän tutkielmani johtopäätöksiin ja jatkotutkimusehdotuksiin.

2 Osakeyhtiön ja yrittäjäosakkaaseen kohdistuva verorasitus

Tässä luvussa käsitellään yleisesti osakeyhtiön ja yrittäjäosakkaan verotusta. Aluksi selvitetään, mitä tarkoittaa osakeyhtiö ja mistä sen verotus muodostuu. Sen jälkeen tarkastellaan yrittäjäosakkaan verotusta. Yrittäjäosakkaan verotusta hahmottamalla tarkastellaan hänen tulolajeihinsa kohdistuvaa verorasitusta.

Jotta verotuksen kokonaisuutta olisi mahdollista hahmottaa, täytyy lähteä liikkeelle veron ja veronsaajan käsitteistä. Verojen tehtävänä on kattaa veronsaajien rahoitustarvetta ja niiden avulla voidaan pyrkiä ohjaamaan yhteiskuntaa poliittisten päämäärien saavuttamiseksi (Wikström ja muut, 2015, s. 13). Veronsaajalla tarkoitetaan esimerkiksi valtiota, kuntia, seurakuntia ja Kansaneläkelaitosta. Verotuksen kautta rahoitetaan muun muassa valtiota ja kuntia, jotta ne voivat tarjota julkisia palveluita, kuten terveydenhuoltoa sekä verojen kautta pyritään tasaamaan tulojakoa.

Wikströmin ja muiden (2015, s. 30) mukaan vero on taloudellinen suoritus, jonka yksityiset taloudet suorittavat julkiselle taloudelle. Näin ollen vero-oikeus ja talous ovat tiiviissä suhteessa toisiinsa (Knuutinen, 2014, s. 79). Maksettava vero perustuu joko verosubjektin kulutukseen tai näiden saamiin tuloihin. Verot määrätään yksipuolisesti julkisen vallan nojalla, mikä tarkoittaa, että veronmaksajat eivät voi vapaasti valita, haluavatko he maksaa veronsa vai ei (Wikström ja muut, 2015, s. 30). Veronmaksaja on tässä tapauksessa yrittäjäosakas tai osakeyhtiö verosubjekteina. Knuutinen (2014, s. 80) toteaa, että yrittäjäosakkaan kannalta keskeistä on se, mikä katsotaan tuloksi ja missä määrin, missä vaiheessa se katsotaan tuloksi ja minkä tyyppiseksi tuloksi sen luetaan. Näitä asioita käsitellään tässä luvussa.

2.1 Osakeyhtiö ja sen verotus

Osakeyhtiö on pohjimmiltaan liiketoiminnan harjoittamista varten luotujen luonnollisten henkilöiden ja heidän sijoittamansa pääoman yhteenliittymä (Knuutinen, 2019, s. 147).

Myrskyn ja Svenskin (2016, s. 162) mukaan osakeyhtiöt ovat itsenäisiä verosubjekteja, minkä takia niiden tulot ja menot verotetaan niiden, ei osakkaiden, tuloina ja menoina. Täten osakeyhtiö on siis omistajistaan erillinen varallisuuspiiri. Villa ja muut (2020, luku II) tarkentavat, että osakeyhtiö on yhtiömuoto, jonka tunnusmerkkejä ovat yhtiön täydellinen oikeushenkilöllisyys, yhtiön varallisuuden oikeudellinen erillisyys osakkeenomistajien varallisuudesta ja yhtiön kelpoisuus tehdä oikeustoimia omissa nimissään. Lisäksi osakeyhtiölle on tyypillistä yhtiön osakkaiden rajoitettu vastuu yhtiön veloista, osakkeenomistajille kuuluva jako-osuus yhtiön nettovarallisuuteen, erityisen hallintorakenteen avulla toteutettu johdon ja omistuksen erillisyys sekä osakkeiden lähtökohtaisesti vapaa luovutettavuus.

Vaikka yrittäjäosakas ei vastaakaan henkilökohtaisesti yhtiön velasta, hän voi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi velkojille. Mähösen ja Villan (2015, s. 303) mukaan osakeyhtiön erillisysperiaatteen ja osakkeenomistajan rajoitetun vastuun periaatteen sivuuttaminen edellyttävät tilannetta, jossa osakeyhtiömuotoa ja erityisesti sen tarjoamaa osakkeenomistajan vastuun rajoitusta on väärinkäytetty vilpillisessä tarkoituksessa. Tämä voi tapahtua esimerkiksi, kun määräävässä asemassa oleva osakkeenomistaja käyttää valtaansa moitittavasti suhteessa yhtiön velkoihin tai vähemmistöosakkeenomistajiin. Tällaisessa tilanteessa kyseinen toiminta voidaan tulkita yhtiön ulkopuolisiin nähden epälojaalina ja sääntelyn tarkoituksen vastaisena. Lisäksi Knuutinen (2020, s. 139) tuo esille, että ainoastaan silloin, kun elinkeinotulo on poikkeuksellisesti ohjattu yhtiöön pelkästään veronkiertotarkoituksessa, voidaan tulo verottaa osakkaalla.

Myös oikeuskäytännöstä voidaan johtaa, että vastuun samastaminen on mahdollista. Korkeimman oikeuden (KKO 2015:17) ratkaisun perusteella vastuun samastaminen eli osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajan varallisuuspiirien erillisyys sekä osakkeenomistajan rajoitettu vastuu on mahdollista murtaa ja tällöin voidaan saattaa osakkeenomistaja vastuuseen yhtiön velvoitteista. Tapauksessa suomalainen osakeyhtiö A harjoitti liiketoimintaa virolaisen rajavastuuyhtiön B:n välityksellä välttämättä siten

Suomessa lakisääteisiä hyvitysmaksuja. Korkein oikeus teki ensimmäistä kertaa vastuun samastamisen päätöksen asettaessaan emoyhtiön vastuuseen tytäryhtiön velvoitteista. Korkeimman oikeuden ratkaisun perusteella vastuun samastaminen voidaan toteuttaa, jos konsernirakennetta ja yhtiöiden välisiä suhteita tai osakkeenomistajan määräämisvaltaa käytetään moitittavalla tavalla lakisääteisen vastuun kiertämiseen tai velkojien vahingoittamiseen.

Suomessa osakeyhtiöiden tulojen verotusta sääteleviä lakeja ovat tuloverolaki (TVL), elinkeinoverolaki (EVL) ja maatalouden tuloverolaki (MVL, 1967/543). Tuloverolain 1 §:ssä säädetään, että yhteisön tulosta suoritetaan veroa valtiolle ja kunnalle. Osakeyhtiötä verotetaan yhteisönä ja niistä säädetään osakeyhtiölailla. Osakeyhtiöt voivat olla joko yksityisiä tai julkisia osakeyhtiöitä (Villa ja muut, 2020, luku II). Yksityisen osakeyhtiön erona julkiseen osakeyhtiöön on se, että sen arvopapereita ei saa ottaa kaupankäynnin kohteeksi kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa (RahKL, 1070/2017) tarkoitetulle säännellylle markkinalle (OYL 1:1.2). Lisäksi erona on se, että yksityisellä osakeyhtiöllä ei myöskään ole ollut 1.7.2019 lukien (ks. OYL 1:1.3:n 1.7.2019 voimaan tullut muutos 184/2019) lakiin perustuvaa velvollisuutta osakepääomasta tai ylipäätään oman pääoman tai osakepääoman vähimmäismäärästä (Villa ja muut, 2020, luku II).

Elinkeinotoiminnan tuottaman tulon verotuksesta säädetään laissa elinkeinotulon verottamisesta. Elinkeinotulolähteen veropohja on mittava (Wikström ja muut, 2015, s. 227). Pääperiaatteena on se, että kaikki tulot ovat veronalaisia. Tästä tulon veronalaisuudesta on säädetty EVL 4 §:ssä, jonka mukaan veronalaisia ovat kaikki elinkeinotoiminnassa rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot. Myrskyn ja Svenskin (2016, s. 165) mukaan verotus toimitetaan yrityksen ylläpitämän kirjanpidon ja tilinpäätöksen perusteella. Eli siis kirjanpidosta nähdään muun muassa, paljonko yritys on tehnyt verotettavaa tuloa, josta maksetaan vero. Kirjanpidon näkökulmasta perussäädös on kirjanpitolaki (1336/1997, KPL). Kirjanpidon ja verotuksen lainsäädännöllinen yhteen kietoutuneisuus johtaa siihen, että tilinpäätös- ja

verosuunnittelu liittyvät tiiviisti toisiinsa. Yrityksen verorasitus muodostuu siis etenkin kirjanpidon osoittaman tulon perusteella.

Osakeyhtiön verotettavan tulon määrä lasketaan erikseen siten, että verovuoden tulosta vähennetään aikaisemmilta verovuosilta vahvistetut saman lajiset tappiot (Myrsky & Svensk, 2016, s. 437). Vuoden 2014 alusta lähtien osakeyhtiön kaikkeen tuloon on kohdistunut yhtenäinen 20 %:n yhteisövero (TVL 124.2 §). Tuloveroprosentti on siis 20 (Verohallinto, 2023b). Nykyinen yritysverojärjestelmä perustuu nettovoittoon, ja yritysten verotus tapahtuu laskemalla säännösten mukaan nettotulo (Malmgrén & Myrsky, 2020, s. 9). Tällä järjestelmällä pyritään ottamaan huomioon yritysten veronmaksukykyisyysperiaate, joka tarkoittaa, että verotus suhteutetaan yritysten taloudellisiin mahdollisuuksiin maksaa veroa. Maksukykyisyysvaatimus edellyttää yleensä myös sitä, että voittoja ei veroteta ennen kuin ne ovat realisoituneet, eli tulot ovat tulleet todelliseksi rahaksi, eivätkä ole pelkästään arvonnousua paperilla.

Verotettava tulo lasketaan tulolähteittäin, joita ovat elinkeinotoiminnan tulolähde ja maatalouden tulolähde. Tuloverolain 29 §:n mukaan yhteisön muuhun tuloon kuin elinkeinotuloon ja maatalouden tuloon noudatetaan soveltuvin osin pääomatulon laskemista koskevia säännöksiä. Ossa (2020, s. 33) tarkentaa, että vuodesta 2020 alkaen elinkeinoverolain soveltamisalan muutos on poistanut tuloverolain mukaan verotettavan muun toiminnan eli henkilökohtaisen tulolähteen osakeyhtiöiltä. Näin ollen verovuoden 2019 loppuun asti yritys muodolla ei ollut merkitystä tulolähdejaossa, vaan osakeyhtiöllä saattoi olla kaikkiin kolmeen edellä mainittuun tulolähteeseen kuuluvaa tuloa (Malmgrén & Myrsky, 2020, s. 43). Osakeyhtiön tulolähdejaon näkökulmasta ensisijaista on sen oikeudellinen toimintamuoto. Tulolähteiden määrittämiseksi täytyy selvittää, onko verosubjekti eli osakeyhtiö EVL 1.2 §:ssä tarkoitettu yhteisö, jolla voi olla vain EVL- tai MVL-tulolähteeseen kuuluvaa tuloa (Malmgrén & Myrsky, 2020, s. 43).

Tikka ja muut (2021, kpl 3) toteavat, että yhtiön verorasitusta keventävät tulosta tehtävät vähennykset ja näin ollen tuloverotus kohdistuu yritysten nettovoittoon. EVL 7 §:n

mukaan vähennyskelpoisia ovat elinkeinotoiminnassa tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot ja menetykset. Vähennyskelpoisia ovat siis esimerkiksi ne menot, jotka on tehty todellisessa ja vakaassa tulon säilyttämisen ja hankkimistarkoituksessa, vaikka ne eivät ole johtaneet tulon kertymiseen tai säilyttämiseen (Malmgrén & Myrsky, 2020, s. 180–181). Vähennyskelpoisiksi luetaan myös välilliset tulon hankkimis- ja säilyttämistarkoituksessa suoritettut menot. Näitä voivat olla esimerkiksi henkilöstön virkistystoiminnasta seuranneet menot. Menojen vähennyskelpoisuutta punnittaessa ratkaisevana tekijänä on niin kutsuttu subjektiivinen arvioimistapa. Verovelvollisella on oikeus pyrkiä taloudelliseen tulokseen parhaaksi katsomallaan tavalla, eikä menon vähennyskelpoisuuteen vaikuta esimerkiksi se, onko meno, eli muun muassa investointi, tuottanut konkreettista tuloa vai ei.

Tikan ja muiden (2021, kpl 8) mukaan vähennyskelvottomiksi menoiksi katsotaan esimerkiksi yhtiön kustantamat yrittäjäosakkaan ja hänen perheensä yksityistaloudelliset menot. Nämä menot ovat peiteltyyn voitonjakoon lukeutuvia vähennyskelvottomia eriä. Yhtiön vähennyskelpoiseksi eräksi ei olla myöskään katsottu yrittäjäosakkaan puolesta maksettua varainsiirtoveroa. Tämä perustuu muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun (KHO 2015/1552), jossa osakeyhtiö luovutti tytäryhtiönsä osakkeita in natura osingonjaon kautta osakkeenomistajilleen. Osakeyhtiön yhtiökokouksessa oli päätetty, että osakeyhtiö vastaisi varainsiirtoverosta, joka syntyy osakkeiden siirtyessä osakkeenomistajille osinkona. KHO katsoi, että yhtiön osakkeenomistajiensa puolesta suorittama varainsiirtovero on voitonjaon luonteinen erä eikä sitä pidetty EVL 7 §:ssä tarkoitettuna yhtiön tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneena vähennyskelpoisena menona.

Tikka ja muut (2021, kpl 8) lisäävät, että erilaisten veropoliittisten perusteiden seurauksena on säädetty vähennyskieltoja, jotka koskevat joukkoa yksittäisiä menotyyppejä. Tällainen kielto koskee muun muassa edustusmenoja, joiden määrästä maksimissaan 50 % katsotaan vähennyskelpoisiksi menoiksi. Vähennyskelvottomiksi on säädetty myös veron viivästyskorko ja jäämämaksu. Niiden vähennyskelvottomuus voi

toimia kannusteena maksaa verot ajallaan ja näin edistää veronmaksukäytäntöjä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että nämä verotukselliset rajoitukset ja kannustimet muokkaavat osaltaan sitä, miten yrittäjäosakkaat ja yritykset suhtautuvat veronmaksuun ja taloudelliseen toimintaan yleisellä tasolla.

Osakeyhtiön tulee maksaa tuloveronsa ennakkoveroina verovuoden aikana (Verohallinto, 2023b). Ennakkoveron määrä perustuu viimeksi päättyneen verotuksen tietoihin eli tavallisesti edellisen vuoden veroilmoitukseen. Osakeyhtiön verotus toimitetaan aina verovuoden ajalta. Huomionarvoista on se, että jos tilikausi ei ole kalenterivuosi, verovuosi on se tilikausi tai ne tilikaudet, jotka ovat päättyneet saman kalenterivuoden aikana. Lisäksi yleisradioverosta annetun lain 1 §:n perusteella luonnollisen henkilön ja yhteisön on suoritettava valtiolle vuotuista yleisradioveroa (Myrsky & Svensk, 2016, s. 437). Se on mukana ennakkoveroissa.

Osakeyhtiö ja sen yrittäjäosakas ovat erilliset verosubjektit (Malmgrén & Myrsky, 2020, s. 11). Tämän seurauksena muodostuu klassinen veropoliittinen ongelma. Keskeisenä motiivina verosuunnittelun taustalla vaikuttaa se, että osakeyhtiön osingon maksuun kohdistuu kaksinkertainen verotus. Osakeyhtiön maksama yhteisöverokanta on edellä mainittu 20 %, joka ei itsessään verorasituksena ole mittava. Kuitenkin yhtiö maksaa ensin tämän tuloveron voitoistaan, minkä jälkeen näistä kertaalleen verotetuista voittovaroista maksettavat osingot verotetaan toiseen kertaan yrittäjäosakkaan tulona (Knuutinen, 2020, s. 245). Raunio ja muut (2018, s. 26) toteavat, että syynä on vuoden 2005 osinkoverouudistus, jossa yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä luovuttiin EU-paineiden seurauksena. Tämä luo tarpeen arvioida yhtiöveron ja osakkaan tuloveron yhteisvaikutusta (Malmgrén & Myrsky, 2020, s. 10). Yhtiöiden verorasituksen osalta Knuutinen (2019, s. 154) esittää, että yhtiön verorasitus on loppujen lopuksi luonnollisten henkilöiden verorasitusta. Tämä johtuu siitä, että yhtiön maksamat verot päätyvät tavalla tai toisella luonnollisten henkilöiden maksamiksi. Luonnollisilla henkilöillä tarkoitetaan esimerkiksi yrittäjäosakasta ja asiakkaita.

2.2 Yrittäjäosakkaan verotus

Työntekijäin eläkelain (395/2006) 7 §:ssä on määritelty, että yrittäjäosakkaaksi luokitellaan henkilö, joka toimii yrityksessä johtavassa asemassa ja omistaa yksin yli 30 prosenttia yrityksen osakepääomasta tai äänivallasta (Verohallinto, 2023f). Yrittäjäosakkaaksi katsotaan myös sellainen johtavassa asemassa työskentelevä osakas, joka omistaa yhdessä perheenjäsentensä kanssa yli puolet yhtiön osakkeista, vaikka hänen oma omistusosuutensa olisikin maksimissaan 30 prosenttia. Yrittäjäosakkaaksi voidaan katsoa myös epäsuoran omistuksen perusteella, jos henkilö omistaa toisen yrityksen kautta tarpeeksi osakkeita täyttääkseen edellä mainitut omistus- tai äänivaltakriteerit (Verohallinto, 2023f). Yrittäjäosakkaan verotuksessa on keskeistä huomioida se, että osakeyhtiön omistajia ei veroteta yritystoiminnan nettotulosta tulon syntymishetkellä. Yrittäjäosakkaita verotetaan vasta, kun he nostavat tuloa osakeyhtiöstä tai saavat esimerkiksi palkkaa. Tämä johtuu edellä mainitusta periaatteesta, jonka mukaan osakeyhtiö on itsenäinen verosubjekti.

Verovelvollisen veronalaista tuloa ovat tuloverolain mukaan siinä säädetyt rajoitukset huomioon ottaen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot (TVL 29 § 1 mom.). Luonnollisen henkilön tulo jakautuu kahteen tulolajiin, joita ovat pääomatulo ja ansiotulo. Knuutisen (2020, s. 153) mukaan näitä tulolajeja erottaa esimerkiksi se, että ansiotulot saadaan jonakin tiettyinä ajankohtana, kun taas pääomatulo kertyy pääomalle jonkin ajan kuluessa. Ossa (2020, s. 30) toteaa, että osakeyhtiötä ajatellen tämä jako koskee sen jaettavaa yritystuloa eikä sen tuloa suoranaan. Verovelvollisella on oikeus vähentää tuloistaan niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot eli puhdas ansio- ja pääomatulo lasketaan siten, että ansio- ja pääomatulosta vähennetään luonnolliset vähennykset.

Tuloverolain 1 §:n perusteella ansiotulosta maksetaan veroa valtiolle, kunnalle ja kirkolle. Myös sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu verotetaan ansiotulon mukaan. Tuloverolain 1 § mukaan pääomatulosta maksetaan veroa valtiolle. Leppiniemi ja

Walden (2014, s. 146) tarkentavat, että tuloverotus toimitetaan verovelvollisen antaman veroilmoituksen perusteella. Tuloverolaissa on tarkasti lueteltu, milloin tulo kuuluu pääomatulolajiin. Pääomatuloksi luetaan esimerkiksi vuokratulo, osinkotulo, tietyt korkotulot ja voitto-osuus (Verohallinto, 2017). Yleisesti kaikki, mikä ei ole pääomatuloa, on ansiotuloa. Tikan ja muiden (2021, kpl 3) mukaan huomionarvoista on se, että osakeyhtiön ja sen yrittäjäosakkaan yhteydet luovat kytkentöjä varsinaisen yritysverotuksen ja pääomaverotuksen välille.

Yleisesti katsottuna niihin tuloihin, jotka kuuluvat pääomatulolajiin, kohdistuu kevyempi verorasitus, kuin ansiotulolajiin kuuluviin tuloihin. Toisaalta jos ansiotulojen määrä jää pieneksi, ansiotulot voivat kuitenkin olla kevyemmin verotettavia kuin pääomatulot. Tämä perustuu siihen, että pääomatuloista maksetaan veroa 30 % verokannan mukaisesti (Verohallinto, 2017). Pääomatulon verokanta nousee 34 %:iin 30 000 euroa ylittävien verotettavien pääomatulojen osalta. Eli siis verorasitus kasvaa siltä osin, kun pääomatuloja on yli 30 000 euroa. Pääomatuloihin kohdistuu siis vain pieni progressio, jos verrataan ansiotuloihin.

Ansiotuloja ovat etenkin työsuhteen perusteella saatu palkka. Jossain tapauksissa myös osinko voi olla ansiotuloa. Ansiotulojen verotus toteutetaan valtionverotuksessa progressiivisen asteikon mukaan. Progressiivisuus tarkoittaa sitä, että tulojen noustessa myös veroprosentti nousee (Verohallinto, 2023a). Täten siis verorasitus kasvaa sitä suuremmaksi, mitä suurempi palkka ja yleisesti ansiotulot ovat. Lisäksi ansiotuloista maksetaan kunnallisvero, kirkollisvero ja sairausvakuutusmaksu (Ossa, 2020, s. 29). Kunnallis- ja kirkollisverotuksessa ansiotulot verotetaan kunnallis- ja kirkollisveroprosenttien perusteella. Vuodelta 2023 verotuksessa määrätään tuloverolain perusteella valtiolle ansiotulosta suoritettava tulovero progressiivisen tuloveroasteikon mukaan seuraavasti:

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävistä tulon osasta, %
0–19 900	0,00	12,64
19 900–29 700	2 515,36	19,00
29 700–49 000	4 377,36	30,25
49 000–85 800	10 215,61	34,00
85 800–	22 727,61	44,00

Kuva 1. Valtion tuloveroasteikko 2023 (Verohallinto, 2023a).

Kuvasta 1 huomataan ansiotuloista suoritettavan veron progressiivisuus. Yrittäjäosakkaan tavoitteena on muodostaa itseensä kohdistuva verorasitus mahdollisimman pieneksi. Sitä on mahdollista suunnitella hahmottamalla palkan osalta ansiotuloverotuksen progressiiviset perusteet, jotka nähdään yllä olevasta kuvasta. Verosuunnittelussa yrittäjäosakas analysoi, miten hän haluaa nostaa varoja tai palkkaa ja mihin tulolajiin eri varojen jako keinojen tulot kuuluvat, jotta niihin kohdistuva kokonaisverorasitus olisi selvillä. Pääomatulojen ja ansiotulojen verotusta vertailtaessa tulee huomioida se, että ansiotuloihin kohdistuu yllä olevan valtion tuloveroasteikon lisäksi kunnallisvero, joka on keskimäärin 7,38 %, ja kirkollisvero, joka on keskimäärin 1–2 % välillä (Veronmaksajat, 2023). Pääomatulojen verotukseen ei näitä kohdistu. Se luo tiettyä ennakoitavuutta, sillä valtion tuloveroasteikot ja kunnallis- ja kirkollisverojen määrät saattavat muuttua vuosittain pääomatulojen veroprosenttia todennäköisemmin.

Vuonna 2022 keskimääräinen kunnallisveroprosentti oli 20,01 %. Vuonna 2023 kunnallisvero on kokenut laajan muutoksen siitä syystä, että kunnanvaltuuston on määrättävä vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti vähennettynä 12,64 prosenttiyksiköllä (Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja

pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain 55 §:n muuttamisesta, 702/2022). Valtion tuloveroa on vastaavasti nostettu. Tämä perustuu sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirtymiseen kunnilta uusille hyvinvointialueille (Kuntaliitto, 2022). Vuonna 2023 keskimääräinen kunnallisveroprosentti on 7,38 % (Valtionvarainministeriö, 2023).

Yrittäjäosakkaan oikeus huomioida ja suunnitella eri varojenjakokeinojen verotusta voidaan nähdä olevan lähtöisin perustuslaissa säädetyistä omistusoikeuden, yrittämisen ja valinnanvapauden suojista (Wikström ja muut, 2015, s. 87). PL 15.1 §:ssä säädetään omistusoikeudesta ja vapaudesta käyttää omaisuuttaan haluamalla tavalla sekä sillä suojataan omistajan oikeutta luovuttaa omaisuuttaan. Vero-oikeuden kannalta nämä voidaan tulkita ajatukseksi, jonka perusteella verovelvollisella on vapaus valita itselleen taloudellisesti edullisin vaihtoehto. Yrittäjäosakkaalla on siis valinnanvapaus käytettäviä verosuunnittelukeinoja kohtaan ja oikeus valita niistä verotuksellisesti itselleen edullisin. Tikka ja muut (2021, kpl 3) toteavat, että tätä edistävät myös verolain soveltamiseen kohdistuvat ennustettavuuden ja yhdenmukaisuuden vaatimukset. Ennustettavuus edellyttää, että verovelvollisella on oltava mahdollisuus ennakoita taloudellisten toimenpiteidensä veroseuraamukset. Yrittäjäosakas voi halutessaan pyytää Verohallinnolta ennakkoratkaisua suunnittelemaansa järjestelyyn. Toisaalta verojärjestelmän monimutkaistumisen takia verovelvollisen ennustamiskyky jää rajalliseksi.

3 Verosuunnittelukeinot

Verosuunnittelua voidaan toteuttaa monenlaisin keinoin. Verosuunnittelua voi kohdistua esimerkiksi varojenjako. Osakeyhtiölain mukaisten varojenjako keinojen lisäksi varoja voi nostaa yhtiöstä muun muassa rahapalkkana tai luontoisetuina, vuokra-, korko- tai muuna kuluna, joka on yhtiön verotuksessa vähennyskelpoinen ja saajalleen tuloverotuksen alaista (Mähönen & Villa, 2013, s. 248). Tässä luvussa käydään läpi edellä mainittuja verosuunnittelukeinoja ja tarkastellaan niihin kohdistuvaa verotusta.

Tarve ja motiivit verosuunnittelulle perustuvat siihen, kuinka paljon yrittäjäosakas on halukas maksamaan veroja (Wikström ja muut, 2015, s. 90). Yrittäjäosakkaiden verotuksella on huomattava paino sellaisen yrityksen päätöksenteossa, jonka omistus on keskittynyt. Verorasituksen näkökulmasta yrittäjäosakkaan täytyy suunnitella, verotuksen reunaehdoja noudattaen, nostetaanko varat osinkona, luovutusvoittona, korkona, vuokrana, lainana vai palkkana (Kukkonen & Walden, 2014, s. 46). Myrsky ja Svensk (2016, s. 170) mainitsevat, että tällöin pyrkimyksenä on se, että kokonaistuloveroprosentti olisi yrittäjäosakkaan kannalta mahdollisimman pieni ja tähän voidaan tähdätä muun muassa erilaisilla palkka- ja osingonjakoyhdistelmillä.

3.1 Osakeyhtiölain mukainen varojenjako

OYL 13:1.1:ssa luetellaan osakeyhtiölaissa säännellyt ja osakeyhtiölain sallimat varojenjaketavat. Osakeyhtiöstä voidaan jakaa varoja takaisin osakkeenomistajille neljällä seuraavalla tavalla. Ensimmäinen tapa on voitonjakaminen eli osinkona ja varojen jakaminen vapaan oman pääoman rahastosta, toiseksi osakepääoman alentaminen, kolmanneksi omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen sekä neljänneksi yhtiön purkaminen ja rekisteristä poistaminen (Viitala, 2018, s. 23). Laittomaksi varojenjaoksi katsotaan muu liiketapahtuma, joka vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta (OYL 13:1). Näistä varojenjaketavoista

käsittelen tässä tutkielmassa vain ensimmäistä eli voitonjakoa ja varojen jakamista oman pääoman rahastosta.

Toisaalta Blomqvist ja Malmivaara (2016, s. 51) toteavat, että osakeyhtiöstä voidaan jakaa varoja myös vastikkeettomin lahjoituksin OYL 13:8:n säännösten perusteella. Lisäksi OYL 13:6.4:ssa määritellään mahdollisuus jakaa yhtiön vapaata omaa pääomaa muilla kuin edellä mainituilla OYL 13:1.1:ssa luetelluilla tavoilla, jollei yhtiön yhtiöjärjestyksen sisällöstä muuta johdu. Kukkosen (2010, s. 141) mukaan muulla tavoin suoritettua jakoa ei pidetä laittomana varojenjakena, jos kaikki osakkeenomistajat ovat yksimielisesti siitä päättäneet.

Jokaisessa OYL 13:1.1:ssa mainitussa laillisessa varojenjaketavassa yhtiöstä poistuu varallisuutta joko täysin vastikkeetta tai siten, että yhtiö saa vastikkeena omia osakkeitaan (Mähönen & Villa, 2013, s. 248). Kun yritys jakaa vapaata omaa pääomaa, se voi toteuttaa jaon joko osingon (voitonjaon) tai muun vapaan oman pääoman (rahastojaon) avulla (Immonen, 2022, s. 187). Yhtiökokouksen päätöksessä on selvitettävä tarkasti, jaetaanko voittoa eli osinkoa kyseisen tilikauden tai aiempien tilikausien voittovaroista. Vaihtoehtoisesti varojenjako voidaan kohdistaa johonkin yrityksen vapaan oman pääoman rahastoon. Tämä erittely on tärkeää myös verotuksen näkökulmasta, koska osingon ja rahastojaon verotuskriteerit eroavat toisistaan. Varojenjakoön liittyvät päätökset tehdään siis yhtiökokouksessa ja ne vaikuttavat suoraan yrityksen omistajien taloudelliseen asemaan.

Immosen (2022, s. 180) mukaan varojenjaossa yritys menettää varallisuutta ilman vastineeksi saatavaa korvausta tai vastiketta. Tämä tarkoittaa, että tilanteet, joissa yritys saa vastikkeen vastaamaan omaisuuden käypää arvoa, eivät ole varojenjako. Tällainen vastike yleensä osoittaa, että liiketoimella on liiketaloudellinen perusta ja että se edistää yrityksen tavoitetta tuottaa voittoa osakkeenomistajilleen (OYL 1:5). Immonen (2022, s. 180) lisää, että varojenjakoön ei myöskään kuulu se, kun yritys palauttaa osakkeenomistajille aiemmin perittyjä maksuja tai korvaa heille esimerkiksi

suorittamaansa työtä tai maksuja, jotka he ovat tehneet yrityksen puolesta. Nämä lukeutuvat normaaleiksi tavoiksi käyttää yrityksen varoja.

3.2 Voitonjako

3.2.1 Jakokelpoiset varat

Yhtiön varojen jakamiseen käytettävissä olevat varat perustuvat yhtiön omaan pääomaan. OYL 8:1:ssa on säädetty, että yhtiön oma pääoma jakautuu vapaaseen omaan pääomaan ja sidottuun omaan pääomaan (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 28). Mähönen ja Villa (2013, s. 146) tarkentavat, että kyseisellä jaottelulla on erityisesti merkitystä, kun arvioidaan, mitä varoja ja miten varoja voidaan jakaa. Kaikki yhtiön taseessa olevat varat eivät siis ole vapaasti jaettavissa, vaikka muut yhtiöoikeudelliset edellytykset täyttyisivätkin.

OYL 8:1:n mukaan sidottuun omaan pääomaan luetaan kuuluvaksi osakepääoma, arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahasto. Sidottuun omaan pääomaan katsotaan lukeutuvan myös vanhan osakeyhtiölain aikana muodostuneet vara- ja ylikurssirahastot (Verohallinto, 2023g). Blomqvist ja Malmivaara (2016, s. 28) toteavat, että rajoittavana tekijänä varojenjako on se, ettei sidottua omaa pääomaa voida jakaa osinkona ulos yhtiöstä. Toisaalta noudattamalla OYL 14 luvun mukaista järjestystä ja velkojiensuojamenettelyä, osakepääomaa ja ennen osakeyhtiölain voimaantuloa syntyneitä vuoden 1978 osakeyhtiölain mukaisia vara- ja ylikurssirahastoja voidaan jakaa niitä alentamalla (Villa ja muut, 2020, luku II). Villa ja muut (2020, luku II) tarkentavat, että näin ollen täysin jakokelvottomiksi rahastoiksi katsotaan kirjanpitolain 5:17:n mukaiset arvonkorotusrahastot niiden yhtiöiden osalta, jotka soveltavat mainittua säännöstä, KPL 5:2a:n mukaiset käyvän arvon rahastot ja sellaiseksi IFRS:n mukaan tulkittavat tase-erät sekä IFRS:n mukaiset uudelleenarvostusrahastot.

Osakeyhtiölaissa ei ole määritelty erikseen osakeyhtiön vapaata omaa pääomaa. Näin ollen vapaaksi omaksi pääomaksi luetaan kaikki ne erät, jotka eivät ole sidottua omaa pääomaa. Osakeyhtiön vapaa oma pääoma muodostuu tilikauden voitosta, edellisten tilikausien voittovaroista, OYL 8 luvun 2 §:n mukaisesta SVOP-rahastosta ja OYL 8 luvun 1 §:n mukaisista yhtiöjärjestykseen perustuvista muista vapaaehtoisista rahastoista. Jakokelpoisen vapaan oman pääoman määrä lasketaan siten, että taseen mukaisesta vapaasta omasta pääomasta vähennetään pääomalainalle kertynyt maksamaton korko, jakamatta jääneet varat, tilinpäätöksen perusteella jo jaetun vapaan oman pääoman määrä, taseeseen aktivoituneet perustamis- ja tutkimusmenot sekä kehittämiskulut (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 30). Edellä luetellut muutokset (OYL 13:5 ja KPL 5:8.3) ovat tulleet voimaan 1.1.2016.

Vaikka OYL 13:5:n säännöksessä ei asiasta nimenomaisesti säädetäkään, edellisen kappaleen vähennysten lisäksi jakokelpoista vapaata omaa pääomaa vähentävät myös yhtiön hallussa olevat hankitut tai lunastetut omat osakkeet, edellisellä tilikaudella tai sitä aikaisemmin syntynyt tappio sekä arvonkorotusrahaston tai vapaan oman pääoman rahastojen mahdollinen negatiivisuus, siltä osin kuin tämä on tilinpäätöstä koskevien säännösten mukaan mahdollista (Villa ja muut, 2020, luku II). Tiivistäen voidaan todeta, että varojenjako on kohdistuvalla sääntelyllä turvataan sidottujen pääomien pysyvyyttä. Sidotun oman pääoman tarkoituksena taas on turvata yhtiön toiminnan jatkuvuutta ja taloudellista asemaa. Tämän takia kaikki yhtiön varat eivät ole jakokelpoisia. Jos yhtiöllä ei ole jakokelpoisia varoja, varojenjako ei ole mahdollista.

3.2.2 Nettovarallisuus

Haasteena veropoliittiselle päätöksenteolle on luonut se, että osakeyhtiöitä on monenlaisia niin omistusrakenteeltaan kuin suuruudeltaankin (Knuutinen, 2019, s. 148–149). Tässä tutkielmassa käsiteltyjen yksityisten osakeyhtiöiden jakamia osinkoja koskevat omat huojennuksensa, joihin vaikuttaa yhtiön nettovarallisuus ja euromääräiset rajoitteet. Yhtiön nettovarallisuus tuli yhdeksi merkitykselliseksi

osakeyhtiön verosuunnittelun osaksi eriytettyyn tuloverojärjestelmään siirtymisen seurauksena (Kukkonen & Walden, 2014, s. 82). Myrskyn ja Svenskin (2016, s. 170) mukaan pienissä ja keskisuurissa osakeyhtiöissä on kannattavaa hahmotella kokonaisuutena sekä osakkaan että yhtiön verotusta. Verosuunnittelussa on hyvin keskeistä erityisesti yritystoiminnasta peräisin olevan tulon jakaminen pääoma- ja ansiotuloksi ja niihin vaikuttaminen. Tämän osalta nettovarallisuudella on merkitystä.

Nettovarallisuus on tärkeää verotuksen kannalta, sillä se määrää suurilta osin osakkaan verorasituksen tiettyihin varojenjakokeinoihin liittyen (Myrsky & Svensk, 2016, s. 170). Tämän vuoksi nettovarallisuuden suunnittelu on yksi keskeinen verosuunnittelun alue osakeyhtiön ja sen yrittäjäosakkaan verotuksessa. Yrityksen nettovarallisuus vaikuttaa ratkaisevasti siihen, minkä lajista tuloa yrityksen omistaja saa yrityksestään (Mattila, 2008, s. 112). Osakeyhtiöissä taas nettovarallisuus määrittää sen, kuinka paljon yrittäjäosakas voi nostaa yhtiöstään verovapaata tuloa osingon muodossa. Näin ollen nettovarallisuus määrää yrittäjäosakkaan yrityksestään saaman tulon veroasteen. Mähönen ja Villa (2013, s. 23) tarkentavat, että yhtiön nettovarallisuus on yrittäjäosakkaan kannalta keskeistä siitä syystä, että osakkeenomistajille kuuluu jako-osuus siihen.

Osakeyhtiön nettovarallisuuden arvon laskemisesta säädetään laissa varojen arvostamisesta verotuksessa (1142/2005, VAL) (Tikka ja muut, 2021, kpl 5). Arvostamislain mukaan määräytyviä arvoja sovellettiin ensimmäisen kerran verovuodelta 2007 toimitetussa verotuksessa (Mattila, 2008, s. 114). Kun lasketaan osakeyhtiön nettovarallisuutta, otetaan mukaan kaikkiin tulolähteisiin sisältyvä varallisuus (Verohallinto, 2023c). Yhtiön nettovarallisuus lasketaan siten, että varoista vähennetään velat (VAL 2 §). Nettovarallisuuden laskenta suoritetaan veroilmoituksessa annettavien tietojen pohjalta. Kukkonen ja Walden (2014, s. 82) huomauttavat, että tilikauden aikana suoritettavilla nettovarallisuuteen vaikuttavilla toimilla on vaikutusta vasta seuraavan vuoden verotukseen. Esimerkiksi vuonna 2023 tehtävillä toimenpiteillä osakeyhtiön nettovarallisuuteen on vaikutusta pääosin vain vuoden 2023

nettovarallisuuteen, joka on vasta vuonna 2024 verohuojennetun osingon eli pääomatulo-osingon määräytymisen pohjana.

Nettovarallisuuden laskennan perustietoja ovat taseen liikeomaisuus ja vieras pääoma, ja niihin tehdään esimerkiksi varojen arvostuksesta johtuvia korjauksia (Tikka ja muut, 2021, kpl 5). VAL 2 §:n mukaan yhtiön varoiksi luetaan yhtiön käyttö-, vaihto-, sijoitus- ja rahoitusomaisuus sekä muu sellainen omaisuus ja sellaiset pitkävaikutteiset menot, joilla on varallisuusarvoa (Verohallinto, 2023c). Huomionarvoista on se, että oikeus- ja verotuskäytännössä ei ole selkeää linjaa sen osalta, milloin pitkävaikutteisilla aktivoituilla menoilla on varallisuusarvoa ja milloin ei (Mattila, 2008, s. 115). Esimerkiksi merkitystä voi luoda se, onko kyseinen erä erikseen luovutettavissa tai koskeeko sitä aktivointipakko tai vain mahdollisuus aktivointiin. Varallisuusarvoa nähdään olevan ainakin muun muassa osake- ja vuokrahuoneistojen aktivoituilla peruskorjausmenoilla ja hankitulla liikearvolla (hankintamenon poistamatta oleva osa).

Esimerkiksi tapauksessa KHO 1969 II 563 yhtiön hallinnassa olleen vuokrahuoneiston korjauskustannukset, joita yhtiö oli kirjanpidossaan käsitellyt käyttöomaisuuden hankintahintana, luettiin yhtiön veronalaisiin varoihin (Raunio ja muut, 2018, s. 38). Varoina ei kuitenkaan pidetä kirjanpidolain 5 luvun 18 §:n mukaisia laskennallisia verosaamisia eikä sellaisia pitkävaikutteisia menoja, joilla ei ole varallisuusarvoa (VAL 2.2 §). Lisäksi esimerkkinä menosta, jolla katsottiin olevan varallisuusarvoa, on Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisu (HAO 18.11.2011 11/1126/6), jossa uuden venetyypin tuotekehitysmenoilla katsottiin olevan yhtiölle varallisuusarvoa ja ne oli siten luettava yhtiön nettovarallisuuteen.

VAL 2.3 §:n mukaan osakeyhtiön velkana pidetään taseen vastattaviin vieraaseen pääomaan merkittyyjä eriä ja pääomalainaa silloin, kun se on taloudelliselta luonteeltaan vierasta pääomaa (Tikka ja muut, 2021, kpl 5; Verohallinto, 2023c). Kyseisen säännöksen mukaan velaksi luetaan myös vakuutuslaitoksen korvaus- ja vakuutusmaksuvastuu sekä eläkesäätiön ja muun eläkelaitoksen eläkesitoumuksista johtuva vakuutusteknisten

perusteiden mukaan laskettu eläkevastuu. Velaksi ei kuitenkaan lueta kirjanpitolain 5 luvun 18 §:n mukaisia laskennallisia verovelkoja (VAL 2 luku 2 §). Toisaalta veloiksi ja varoiksi luetaan verovelat ja verosaamiset, jotka johtuvat liian pienistä tai liian suurista ennakkoon maksetuista tilikauden veroista suhteessa lopulliseen veroon, jotka on kirjattu suoriteperiaatetta vastaavin tavoin (Mattila, 2008, s. 115).

Keskeinen asia osakeyhtiön nettovarallisuudessa on se, että sitä laskettaessa joudutaan määrittämään myös eri omaisuuserien arvostus (Tikka ja muut, 2021, kpl 5). Tästä säädetään VAL 2 luvussa ja etenkin sen 3 §:ssä. Rahoitusomaisuuteen kuuluvan saamisen arvoksi määritetään nimellisarvo ja muun rahoitusomaisuuden arvoksi hankintameno, joista molemmista on suoritettu EVL 17 §:ssä tarkoitettut arvonalentumisvähennykset (VAL 3 §). Ulkomaan rahana olevat saamiset muutetaan KPL 5:3:n perusteella Suomen rahaksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Vaihto- tai sijoitusomaisuuteen kuulumaton kiinteistö, rakennus tai rakennelma arvostetaan poikkeavasti verovuotta edeltävän vuoden vertailuarvoon, jos se on poistamatonta hankintamenoa suurempi (VAL 3 §). Lisäksi yhtiön velat tulee arvostaa niiden nimellisarvoon (VAL 8 §).

Nettovarallisuus on keskeisessä roolissa yrittäjäosakkaan verotuksessa, sillä mitä suurempi yrityksen nettovarallisuus on, sitä enemmän voidaan nostaa verovapaata osinkoa (Mattila, 2008, s. 112). Tällöin siis verorasitus pienenee. Lisäksi pääomatulona verotettavan osingon verorasitus on alhaisempi kuin ansiotuloina verotettavan osingon, minkä määräytymiseen nettovarallisuus vaikuttaa. Sen seurauksena nettovarallisuudella on erittäin suuri merkitys osinkojen verotuksessa (Viitala, 2014, s. 48). Yrittäjäosakkaan näkökulmasta on siis kannattavaa pyrkiä kasvattamaan yhtiön nettovarallisuutta. Koko yhtiön tuottamaa voittoa ei kannata jakaa osinkoina, vaan osa on järkevää jättää kasvattamaan nettovarallisuutta. Keskeinen huomio on siis se, että 8 prosentin verohuojennettu osinko on sitä suurempi, mitä korkeampi yrityksen nettovarallisuus on.

Nettovarallisuussuunnittelua aloittaessa yrittäjäosakkaan tulee selvittää yhtiön velat, varat, osakaskohtaiset oikaisut ja osingon verovapaan osuuden laskentaan vaikuttavat

tekijät (Kukkonen & Walden, 2014, s. 83). Keskeisimmät nettovarallisuutta kasvattavat toimenpiteet ovat voittovarojan säilyttäminen yhtiössä ja osakaskohtaisten oikaisujen välttäminen. Blomqvist ja Malmivaara (2016, s. 72) kertovat, että osakaskohtaiset vähennykset tulee tehdä, jotta saadaan selville osakaskohtainen matemaattinen arvo. Raunio ja muut (2018, s. 52–53) tarkentavat, että osakaskohtaiset vähennykset on säännelty tuloverolain 33b §n 4–5 momenteissa. Osakaskohtaiset vähennykset tehdään osakkaan omistamien osakkeiden arvosta.

Osakaskohtaisesta nettovarallisuudesta vähennetään yrittäjäosakkaan tai hänen perheensä käytössä oleva asunto, joka sisältyy yhtiön taseeseen (TVL 33 b.4 §) ja yrittäjäosakkaan tai hänen perheensä ottaman yhtiön varoihin kuuluvan rahalainan määrä eli osakaslainat (TVL 33 b.5 §) (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 72). Asunnon arvo voidaan vähentää vain, mikäli osakasta ei työeläkelain mukaan pidetä kyseiseen yhtiöön työsuhteessa olevana. Käytännössä siis vähennyksen piiriin luetaan yrittäjäosakas, joka kuuluu YEL:n piiriin. Asunnon vähennys varoista voidaan tehdä esimerkiksi vuokrasopimuksen nojalla.

Osakaskohtaisissa oikaisuissa huomioitavaa on se, että korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun (KHO 2003:55) perusteella asunnon ei tarvitse suoraan sisältyä osakeyhtiön elinkeinotoiminnan varoihin, vaan myös yhtiön välillisesti kiinteistöosakeyhtiön kautta omistaman asunnon arvo vähennetään osakkeiden matemaattisesta arvosta. Tämä pätee silloin, jos yrittäjäosakas käyttää asuntoa. Raunio ja muut (2018, s. 52–53) toteavat, että sääntelyn tavoitteena on se, ettei yrittäjäosakas voi sijoittaa asuntoihin omaa käyttöönsä varten kasvattaakseen yrityksen nettovarallisuutta ja matemaattista arvoa.

Nettovarallisuutta kasvattavat edellisten mainintojen lisäksi myös pääoman sijoitus yhtiöön, pääomalainan muuttaminen osakepääomaksi, arvonalennuksista pidättäytyminen ja yhtiön omistaman varallisuuslajin muuttaminen (Kukkonen & Walden, 2014, s. 83). Lisäksi kulupuolella nettovarallisuutta voidaan lisätä laskemalla kuluiksi sellaiset erät, joilla ei ole nettovarallisuusvaikutusta. Näiksi eriksi luetaan

esimerkiksi tutkimus-, tuotekehitys-, mainos- ja koulutusmenot. Myös sijoittamisen kautta on mahdollista kasvattaa nettovarallisuutta. Kukkonen ja Walden (2014, s. 83) lisäävät, että omistajan itselleen maksaman palkan määrän muuttaminen vaikuttaa myös nettovarallisuuteen, mutta ei välttämättä suuresti. Tiivistäen voidaan siis todeta, että nettovarallisuuden kasvattaminen vähentää osingonjakoon liittyvää verorasitusta. Toisaalta oikeudellisia reunaehtoja nettovarallisuuden määrittämiseen liittyen asettavat varoihin ja velkoihin lukemisen sääntely sekä yleisemmin arvostamislaki. Varoja ja velkoja ei voida määritellä oman arvion mukaan vaan ne tulee arvostaa arvostamislain mukaisesti.

Osinkotuloihin liittyvään verohuojennukseen ja siihen vaikuttavaan nettovarallisuuden määrään on kohdistunut viime aikoina monenlaista kritiikkiä. Finnwatchin (2023) toteuttaman selvityksen mukaan nettovarallisuuteen sidotussa järjestelmässä on havaittu puutteita ja järjestelmä on nähty epäoikeudenmukaisena ja haitallisena kansantaloudelle. Nykyinen järjestelmä ohjaa epäsuotuisasti esimerkiksi investointeja, asettaa eri toimialat ja veronmaksajat eriarvoiseen asemaan ja se kannustaa suorittamaan vailla liiketaloudellisia perusteita olevia yritysjärjestelyjä osakevaihdon kautta (Finnwatch, 2023).

Finnwatchin (2023) toteuttamassa selvityksessä tutkittiin osakevaihtojärjestelyjä ja esimerkkinä käytettiin somevaikuttajien yrityksiä. Huomionarvoista järjestelyssä on se, ettei listaamattomien yhtiöiden välisiä osinkoja veroteta. Näin ollen operatiivisen yhtiön liiketoiminnan voittojen siirtäminen holdingyhtiöön ennen osingon maksua omistajalle on kannattavaa, sillä se ei lisää omistajalle jaettavaan osinkoon kohdistuvaa verorasitusta. Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO 2017:78) ratkaisun mukaan järjestelyihin ei voida puuttua yritysjärjestelyjä koskevan veronkiertopykälän avulla. Ratkaisussa KHO katsoi, ettei EVL 52 h:n mukainen veronkiertosäännöksen soveltaminen ole mahdollista, jos järjestelystä ei ole aiheutunut konkreettisia ja järjestelmälle vieraita veroetuja.

Keskuskaupakamarin johtava veroasiantuntija on todennut, että nykyinen osinkoverojärjestelmä kohtelee yrityksiä eri tavoin riippuen liiketoiminnan luonteesta (Viitala, 2023). Viitalan (2023) mukaan perusteita osinkoverotuksen laajemmalle uudistamiselle tulevaisuudessa on olemassa ja kauppakamari onkin ehdottanut osinkoverotuksen kokonaisuudistusta muiden elinkeinoelämän järjestöjen kanssa. Nykyinen järjestelmä kannustaa vahvasti nettovarallisuuden kasvattamiseen yhtiössä ja erilaisiin yritysjärjestelyihin. Verohuojennetusta osingosta on eniten hyötyä nettovarallisuudeltaan suurille yhtiöille. Finnwatchin selvityksen mukaan (2023) nämä järjestelyt aiheuttavat ongelmia veronkierron torjunnan kannalta ja ovat ristiriidassa verotuksen oikeudenmukaisuutta koskevien peruseriaatteiden kanssa.

3.2.3 Osinko

Osinko eli voitonjako on yleisin varojenjako osakeyhtiössä. Osakeyhtiö voi jakaa voittona yrittäjäosakkaalle edellisessä kappaleessa mainitut jakokelpoiset varat. Voitonjakoon sovelletaan OYL 13:5–7:n säännöksiä (Villa ja muut, 2020, luku II). Knuutisen (2020, s. 129) mukaan tuloverolainsäädännössä ei ole erillistä määritelmää osingolle, joten yhtiöoikeudelliset perusteet ovat siis ainakin käytännössä määrittämässä myös vero-oikeudellisen osingon käsitettä. Tämän takia verotuksessa määritellään osingoksi yleensä yhtiökokouksen päätökseen perustuva voitonjakona tapahtuva varojen jakaminen (Verohallinto, 2023f). Näin on tehty esimerkiksi keskusverolautakunnan ratkaisussa (KVL 33/2018). Keskusverolautakunta totesi ratkaisussa, että B Oy:n voittovaroista jaettavan osingon peruste B-osakkeille oli määrätty yhtiön yhtiöjärjestyksessä. Hakemuksen mukaan osingonjaossa sovellettiin osakeyhtiölain säännöksiä. Tästä syystä keskusverolautakunta katsoi, että A Oy:n omistamiensa osakkeiden perusteella saamaa tuottoa pidettiin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 a §:n 1 momentin mukaisena osinkona A Oy:n verotuksessa.

Osingon jakamista rajoittavat osinkoverotusta koskevat säännökset ja yhtiön maksukyky sekä muut yhtiöoikeudelliset periaatteet, joita käsitellään seuraavassa luvussa. Lisäksi Verohallinto on 20.9.2023 antanut osinkotulojen verotuksesta ohjeen Dnro VH/4704/00.01.00/2023, jota tulee noudattaa (Verohallinto, 2023f). Blomqvist ja Malmivaara (2016, s. 13) tarkentavat, että osingonjaon verotuksesta säädetään etenkin tuloverolain 33 b§:ssä ja laissa elinkeinotulon verottamisesta. Tuloverolaki määrittää esimerkiksi sen, mikä osa osingosta on veronalaista ja mikä verovapaata (TVL 33 b §). Osingonjakamiseen kohdistuvien säännösten eli erityisesti yhtiöoikeudellisten periaatteiden huomiotta jättäminen voi johtaa esimerkiksi peiteltyyn osingon soveltumiseen.

Keskeinen oikeudellinen reunaehto osingon jakamisessa liittyy siihen, että OYL 13:6 mukaan oikeus osinkoon ja jaettuihin varoihin muodostuu yhtiökokouksen päätöksen perusteella (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 54). Lisäksi osingon määrä ei lähtökohtaisesti saa ylittää osakeyhtiön hallituksen esittämää osingon enimmäismäärää (OYL 13:6). Verohallinnon ohjeessa (2023f) todetaan, että OYL:ssa ei ole nimenomaisesti säädetty siitä, missä muodossa osinkoa voidaan jakaa, minkä takia osinko voidaan maksaa rahana tai muuna omaisuutena. Muuna omaisuutena saadun osingon määräksi määritellään käypä arvo sinä päivänä, kun osinko on nostettavissa. Keskeistä on se, että muuna omaisuutena saatuun osinkoon sovelletaan osinkoverotuksen yleisiä säännöksiä. Verohallinnon (2023f) ohjeessa lisätään, että luonnollinen henkilö voi vähentää osinkotulon hankkimiseen kohdistuvia korkoja ja osinkotulon hankkimisesta johtuneita menoja siitä huolimatta, onko osinkotulo tuloverolain 33 a–33 c §:n nojalla verovapaata tuloa tai veronalaista ansio- tai pääomatuloa (TVL 31 §). Tämä vähentää osinkoihin liittyvää verorasitusta.

Verohallinnon (2023d) mukaan yrittäjäosakkaan listaamattomasta yhtiöstä, eli yksityisestä osakeyhtiöstä, saatua osinkoa verotetaan pääomatulona tai ansiotulona tai näiden yhdistelmänä sekä osa osingosta on verotonta. Tikka ja muut (2021, kpl 3) toteavat, että tulon veronalaisuutta on siten rajoitettu osinkotulojen osalta. Osingon

verotus jaetaan näihin luokkiin yhtiön nettovarallisuuteen pohjautuvan osakkeiden matemaattisen arvon perusteella.

Osakkeen matemaattinen arvo määritetään jakamalla yhtiön tilinpäätöksen mukaisen tarkistetun nettovarallisuuden määrä yhtiön ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä (VAL 9 §). Verohallinnon ohjeen mukaan (2023f) matemaattista arvoa laskettaessa otetaan huomioon kaikki yhtiön tilinpäätöshetkellä ulkona olevat osakkeet niiden erilaisuudesta riippumatta. Keskeistä on lisäksi se, että osinkoa jakavan yhtiön osakkeen verovuoden 2023 matemaattinen arvo perustuu verovuoden 2022 nettovarallisuuteen. Poikkeuksena tästä on muun muassa keskusverolautakunnan ratkaisu (KVL 1993/309). Kyseisen ratkaisun perusteella, mikäli yhtiöllä ei ole verovuotta edeltävänä vuonna päättynyt yhtään tilikautta, verovuoden matemaattinen arvo lasketaan tätä aiemman, viimeksi päättyneen tilikauden tilinpäätöksen perusteella.

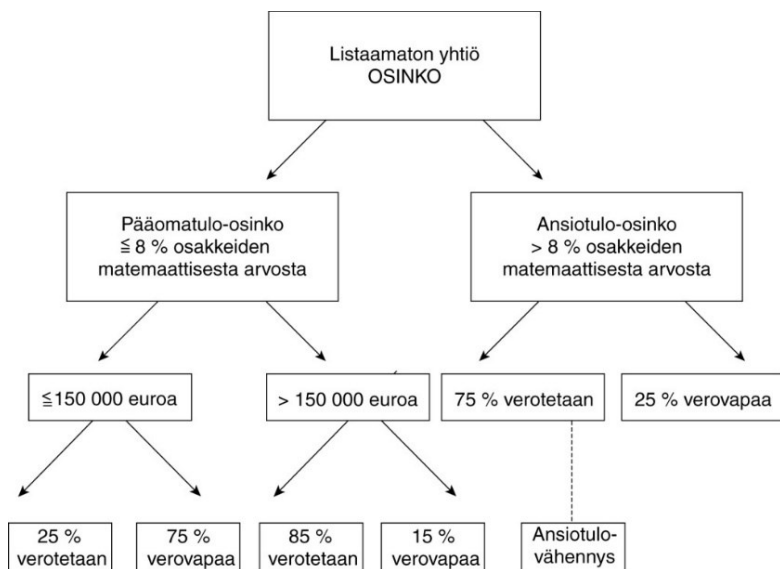
Jos osingon määrä on enintään 8 % osakkeiden matemaattisesta arvosta, puhutaan pääomatulo-osingosta. Ansiotuloverotukseen siirrytään, jos osinko ylittää 8 %:n rajan (Verohallinto, 2023f). Blomqvist ja Malmivaara (2016, s. 63) lisäävät, että osingoissa huomionarvoista on se, että osinkotulo on henkilön sen verovuoden tuloa, jolloin osinko on ollut nostettavissa. TVL 33 b §:n mukaan yksityisestä osakeyhtiöstä luonnolliselle henkilölle jaettu pääomatulo-osinko on lähtökohtaisesti 25 prosenttisesti veronalaista pääomatuloa ja 75 prosenttisesti verovapaata tuloa (Ossa, 2020, s. 212). Kuitenkin se osa, joka henkilön verovuodelta saamien osinkojen yhteismäärästä ylittää 150 000 euroa, on ylittävistä osasta 85 prosenttia veronalaista pääomatuloa ja 15 prosenttia verovapaata tuloa. Veronalainen osuus pääomaosingosta nousee siis huomattavasti, jos osingon määrä on ylittää 150 000 euroa.

Ansiotulo-osingosta 75 prosenttia on veronalaista ansiotuloa ja 25 prosenttia verovapaata tuloa (TVL 33b.2 §). Tikka ja muut (2021, kpl 17) huomauttavat, että ansiotulo-osinkoon kohdistuu osittainen kaksinkertainen verotus. Se voidaan yhtiössä työskentelevän osakkaan osalta välttää siten, että yhtiö maksaa siinä työskentelevälle

yrittäjäosakkaalle palkkaa. Ansiotulo-osinkojen verotusta kevennetään kuitenkin kunnallisverotuksessa siten, että ansiotulovähennys myönnetään myös ansiotulona verotettavan osinkotulon perusteella (TVL 105a §) (Tikka ja muut, 2021, kpl 5). Tämä vähentää ansiotulo-osinkoon kohdistuvaa verorasitusta. Palkan ja osinkojen verorasitusta vertailtaessa keskeinen huomio on se, että palkka on kokonaan veronalaista eli siihen ei kohdistu samanlaista verovapaata osaa kuten osinkoon.

Alle 150 000 euron osingosta maksetaan 7,5 %:n vero, siltä osin kuin osinkoon sovelletaan 30 %:n verokantaa ($0,3 \times 0,25$) ja 8,5 %:n vero siltä osin kuin osinkoon sovelletaan 34 %:n verokantaa (Tikka ja muut, 2021, kpl 5). Myös yhtiön vero huomioiden päädytään 26 %:n ($20 + 0,3 \times 0,25 \times 80$) tai 26,8 %:n ($20 + 0,34 \times 0,25 \times 80$) kokonaisverorasitukseen. Yrittäjäosakkaan on suoritettava osingosta yleisesti 7,5 % ennakonpidätys (Verohallinto, 2022a). Ennakonpidätys suoritetaan kuitenkin 28 prosentin suuruisena 150 000 euroa ylittävästä osingon määrästä (ennakkoperintäasetus 15 § 1 mom.).

Jos edellä mainitussa tilanteessa myös yhtiön vero huomioidaan, päädytään 40,4 %:n ($20 + 0,3 \times 0,85 \times 80$) tai 43,12 %:n ($20 + 0,34 \times 0,85 \times 80$) kokonaisverorasitukseen (Tikka ja muut, 2021, kpl 5). Edellä mainitut esimerkit edellyttävät, että osinko ei ylitä vuotuista 8 prosentin tuottoa osakkeiden matemaattiselle arvolle. Lisäksi huomioitavaa on se, että osinkotuloihin määritetty 150 000 euron raja on osakaskohtainen, ei yhtiökohtainen (Verohallinto, 2023d). Kukkosen & Waldenin (2014, s. 82) mukaan yrittäjäosakkaan tulisi selvittää nostettavissa oleva osinkojen maksimimäärä suhteessa tällaisen noston aiheuttamaan kokonaisverorasitukseen. Alla olevassa taulukossa on hahmotettu tiivistäen osinkoihin kohdistuvaa verotusta.

Kuva 2. Listaamattomasta yhtiöstä saadun osingon verokohtelu (Tikka ja muut, 2021, kpl 17).

Yllä olevasta kuvasta huomataan, että pääomatulo-osinko, joka on alle 150 000 euroa, on vain 25 prosenttisesti veronalaista. Jos osinkoa jaetaan esimerkiksi 100 €, siitä 25 € on 30 prosenttisesti verotettavaa eli veroa tulee maksettavaksi 7,5 €. Siihen kohdistuu siten huomattavasti alhaisempi verorasitus kuin ansiotulo-osinkoon. Koska osinko on sen vuoden tuloa, jolloin se on nostettavissa, on huomioitava kyseisen vuoden veroprosentit. Havainnollistaen, jos osinko määräytyy ansiotulo-osingoksi, siitä 75 % verotetaan yrittäjäosakkaan ansiotuloina, mihin taas kohdistuvat valtion tulovero, kunnallisvero ja niin edelleen. Finnwatchin (2023) selvityksessä todetaan, että ero huojennetun osingon ja ansiotulo-osingon verotuksessa on usein hyvinkin merkittävä. Tämän takia etenkin yrittäjäosakkaalla, joka nostaa suuria osinkoja yrityksestään, on vahva motiivi pyrkiä maksimoimaan huojennetun osingon nostomahdollisuudet.

Tiivistäen voidaan todeta, että osinkotulon verorasitus määräytyy arvostamislaissa määritetyn osakkeen matemaattisen arvon perusteella, mikä taas perustuu edellisessä kappaleessa käsiteltyyn nettovarallisuuteen. Jaetun osingon verorasitus muodostuu lopulta sen perusteella, mihin tulolajiin tai tulolajeihin osinko sijoittuu ja niiden veroprosentteihin. Verohuojennetulla osingolla ja nettovarallisuuden määrällä on suuri vaikutus lopulliseen verorasitukseen.

Verohallinnon ohjeen (2023f) mukaan tuotto määritellään kalenterivuoden pituiselle jaksolle, koska osinkoa saavan luonnollisen henkilön verovuosi on kalenterivuosi. Huomionarvoista tässä on se, ettei osakeyhtiön tilikauden pituudella ole vaikutusta pääomatuloksi katsottavaan määrään. Esimerkiksi keskusverolautakunnan ratkaisussa (KVL 1993/142) yhtiön tilikautta oli muutettu niin, että se oli vain kuukauden pituinen. Yhtiö jakoi kyseiseltä tilikaudelta osinkoa osakkaalleen. Keskusverolautakunta katsoi, ettei kyseisen tilikauden pituudella ole merkitystä, kun A:n verotuksessa vahvistetaan osingon pääomatulo-osuutta.

Osinkoverotusta koskevat kysymykset ovat olleet aktiivisesti veropoliittisen keskustelun aiheena. Valtionvarainministeriön asettama yritysverotuksen asiantuntijaryhmä on raportissaan vuonna 2017 todennut esimerkiksi, että ”nykyistä yrittäjähuojennetun osingon perusteena olevaa 8 % tuottorajaa nettovarallisuudelle voidaan pitää varsin korkeana ja sitä olisi perusteltua laskea lähemmäs riskittömiä markkinakorkoja” (Knuutinen, 2019, s. 152). Asiantuntijaryhmä on ehdottanut yksityisten osakeyhtiöiden osinkoverotuksen kiristämistä, jotta järjestelmä muuttuisi neutraalimmaksi. Viimeisin muutos osinkoverotukseen liittyen astui voimaan 2023, jolloin säädettiin, että peitelty osinko on saajalleen kokonaisuudessaan veronalaista tuloa (Verohallinto, 2023e).

3.2.4 Työpanososinko

Työpanokseen perustuvan osingon verotusta säätelevät tuloverolain 33 b §:n 3 momentti, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 8 §:n 1 momentin 4 b) -kohta ja ennakkoperintälain 13 a § (1996/1118, EPL) (Verohallinto, 2021). Tikan ja muiden (2021, kpl 17) mukaan lakimuutoksella 469/09 säädettiin työperusteisesta osingosta. Kyseiseen lakimuutokseen on vaikuttanut KHO:n ratkaisu (KHO 2008:6). Ratkaisussa todettiin, että kun osingon peruste oli määrätty yhtiöjärjestyksessä eikä osakkailla ollut harkintavaltaa osingonjaon kohdistumisessa osakesarjojen kesken, yhtiön jakama osinko katsottiin, lainsäädännön nykytila huomioon ottaen, veronalaiseksi osinkotuloksi. Se verotetaan

osingonsaajasta riippuen tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaisesti.

Lakimuutoksen perusteella osinko verotetaan palkkana tai työkorvauksena, jos osingonjaon perusteena on osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 78). Osingonsaajan intressipiiriin katsotaan kuuluvaksi esimerkiksi osingon saaneen holdingyhtiön osakas lähipiireineen, osingonsaajan perheenjäsen, sukulainen tai muuten hänelle läheinen henkilö (HE 47/2009 vp, s. 3). Työpanokseen pohjautuva osinko verotetaan aina henkilökohtaisen tulolähteen tulona ja osinko on sen henkilön tuloa, jonka työpanoksesta on kysymys. Työkorvaukseksi tulkitaan työstä, tehtävästä tai palveluksesta muuna kuin palkkana maksettava korvaus. Verohallinnon ohjeen (2021) mukaan tuloverolain 33 b §:n 3 momentin mukainen ansiotulona verotettava osinko (työpanososinko) katsotaan joko palkaksi tai työkorvaukseksi (EPL 13 a §). Siihen ei siten sovelleta osinkotulon osittaista verovapautta koskevia säännöksiä. Verohallinnon ohje (2021c) tarkentaa, että kyseistä lainmuutosta sovelletaan osinkoon, joka on nostettavissa 1.1.2010 tai sen jälkeen.

Tavallisesti jaettua osinkoa voitonjakona ei ole mahdollista vähentää osingon jakaneen yhtiön verotuksessa (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 79). Poikkeuksena tästä on se, että työpanokseen perustuva osinko saadaan vähentää yhtiön verotuksessa, mikä vähentää siihen kohdistuvaa verorasitusta. Työpanokseen perustuva osinko vähennetään tavallisesti sen verovuoden kuluna, jonka aikana osingonjakopäätös on tehty. Yhtiön on suoritettava palkaksi katsottavan työpanososingon perusteella työnantajan sosiaaliturvamaksu, joka toisaalta lisää kokonaiskustannuksia työpanososinkoon liittyen. Blomqvist ja Malmivaara (2016, s. 79) lisäävät, että työpanososingon perusteella ei kuitenkaan yleensä makseta eläkevakuutusmaksua eikä työttömyysvakuutusmaksua, vaikka työpanososinko luettaisiin verotuksessa palkaksi. Normaalial osinkoa ja työpanososinkoa vertailtaessa tilanne on käytännössä sama, kun osinkoa ja palkkaa vertailtaessa. Työpanososinkoa verotetaan erityissäännöksen nojalla

ansiotulona eikä siitä osa ole verovapaata, mikä voi tehdä verorasituksesta suhteellisen suuren normaaliin osinkoon verrattuna.

3.3 SVOP-rahasto

Osakeyhtiölakiin on vuodesta 2006 asti sisältynyt säännökset sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta (Verohallinto, 2023g). 1.1.2014 voimaan tulleilla lainmuutoksilla on lisätty tuloverolakiin, elinkeinoverolakiin ja maatilatalouden tuloverolakiin säännökset vapaan oman pääoman rahastosta jaettavien varojen verotuksesta. Uusien säännösten mukaan varojen jakaminen vapaan oman pääoman rahastosta käsitellään verotuksessa pääsääntöisesti osinkona ja tietyin edellytyksin muun kuin julkisen osakeyhtiön jako voidaan verottaa luovutuksena (Penttilä, 2014, s. 121; Verohallinto, 2023g).

Ennen vuotta 2014 verolainsäädännössä ei ollut erityisiä säännöksiä vapaan oman pääoman rahaston varojenjakoan liittyen (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 86). Vapaan oman pääoman rahaston varojenjakoan koskevat verotukselliset kysymykset perustuivat pääasiassa Verohallinnon ohjeeseen (Verohallinto, 2007) "Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotukseen". Tämän ohjeen keskeinen periaate oli, että kun yritys jakoi varoja vapaan oman pääoman rahastosta, sen tuli erikseen selvittää, oliko kyseessä voittovarojen jakaminen vai pääoman palauttaminen verotuksellisessa mielessä. 1.1.2014 voimaan tulleilla lainmuutoksilla oli tarkoitus mukauttaa verotusta koskevat säännökset 1.9.2006 voimaa tulleen OYL :n varojenjakoan koskeviin säännöksiin (Penttilä, 2016, s. 452).

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvät säännökset sisältyvät osakeyhtiölain 8 luvun 2 §:n. Lisäksi säännökset vapaan oman pääoman rahaston varojen jakamisesta löytyvät tuloverolain, elinkeinotulon verottamista koskevan lain, maatilatalouden tuloverolain ja rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamista koskevan lain säädöksistä (Verohallinto, 2023g). Kun keskustellaan vapaan oman pääoman

rahaston jakamisesta, kyse on yleensä varojen jakamisesta SVOP-rahastosta (Penttilä, 2014, s. 122).

SVOP-rahastoon voidaan tehdä sijoituksia useilla eri tavoilla (Viitala, 2018, s. 98). Kun tehdään sijoituksia SVOP-rahastoon, keskeistä on se, että ne lisäävät yhtiön varallisuutta. Osakeyhtiölain 8:2 mukaan ”sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkitään se osuus osakkeiden merkintähinnasta, jota ei perustamissopimuksen tai osakeantipäätöksen perusteella merkitä osakepääomaan ja jota ei kirjanpitolain perusteella merkitä vieraaseen pääomaan” (Verohallinto, 2023g). Lisäksi rahastoon merkitään määrä, jolla alennetaan osakepääomaan ja jota ei hyödynnetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen. Rahastoon voidaan myös sijoittaa varoja, kun vanhan osakeyhtiölain mukaista vara- tai ylikurssirahastoa alennetaan. Osakeyhtiölain 8 luvun 2 §:n mukaan rahastoon voidaan kirjata lisäksi muita oman pääoman sijoituksia, joita ei merkitä muihin rahastoihin. Tällaiset sijoitukset tehdään ilman vastiketta, ja ne perustuvat sopimukseen yrityksen ja sijoituksen tekijän välillä.

On kuitenkin huomattava, että OYL 8:2:ssa oleva sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkittävien erien selite on nähty vain osittaisena kuvauksena siitä, mistä rahastoon merkityt erät voivat olla lähtöisin (Penttilä, 2014, s. 123). Rahastoa on toisinaan kutsuttu ”yliäämärahastoksi”, johon voidaan tehdä kirjauksia, jotka eivät sovellu luontevasti muualle omaan pääomaan. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan siirtää varoja rahastosiirroin sekä sidotusta omasta pääomasta että vapaan oman pääoman eristä (Verohallinto, 2023g). Tällöin varojen lähteenä voivat olla voittovarot tai muu vapaan oman pääoman rahasto. Vastaavasti toisin päin katsottuna muuhun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan siirtää varoja esimerkiksi sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tai voittovaroista. Edellä mainittujen lisäksi SVOP-rahastoon voidaan merkitä varoja myös yritysjärjestelyjen yhteydessä.

Osakeyhtiölain 13 luvun 6 §:n 3 momentissa säädetään, että varojenjakopäätöksessä tulee mainita jaon määrä ja se, mitä varoja jakoon käytetään. Näin ollen päätöksessä

varojen jakoon liittyen on aina esitettävä, onko kysymys voiton eli osingon jakamisesta vai jaetaanko varoja jostain tietystä vapaan oman pääoman rahastosta (Verohallinto, 2023g). Osingonjako ja muu varojenjakoon on tällä tavoin erotettavissa myös yhtiökokouksen päätöksen perusteella (Penttilä, 2014, s. 122). Toisaalta erottelu voiton jakamisen ja vapaan oman pääoman rahaston jakamisen välillä ei välttämättä tuo esille varojen alkuperäistä lähdettä, koska vapaan oman pääoman rahastoon on voitu sijoittaa voittovaroja (Verohallinto, 2023g).

Kuten aiemmin mainittu, SVOP-rahastoon voidaan tehdä sijoituksia useilla eri tavoilla. Verohallinnon ohjeen (2023g) mukaan sijoitus voidaan suorittaa sekä rahana että muuna omaisuutena. Lisäksi sijoitus voi olla vastikkeellinen tai vastikkeeton, jolloin sijoitusta vastaan ei saa yhtiön osakkeita tai muuta vastiketta. Vastikkeettoman sijoituksen on perustuttava sopimukseen yhtiön ja sijoituksen tekijän välillä eikä siinä saa olla ehtoja takaisinmaksusta tai vastikkeellisuudesta. Muuten se voidaan tulkita vieraan pääoman ehtoiseksi velaksi (Verohallinto, 2023g).

Osakeyhtiölaki ei muodosta myöskään rajoitteita sijoituksen tekijälle (Verohallinto, 2023g). Näin ollen SVOP-rahastoon voi tehdä sijoituksen yrittäjäosakkaan ja muiden osakkaiden lisäksi jokin muukin taho. Verotuksessa arvioidaan muun tahon kuin osakkaan tekemän sijoituksen luonnetta pääomansijoituksena tai muuna suorituksena sen perusteella, millainen suorituksen tosiasiallinen luonne on. Kun yhtiö palauttaa vapaan oman pääoman rahastoon suorittamia varoja muulle taholla kuin osakkaalle, varojenjaon käsittely verotuksessa perustuu tapauskohtaiseen arviointiin, jossa huomioidaan palautettavien varojen alkuperäinen luonne (Verohallinto, 2023g).

Verohallinnon ohjeen (2023g) mukaan yksityisen osakeyhtiön osinkona käsiteltävään SVOP-rahastosta suoritettavaan varojenjakoon sovelletaan osinkoa koskevia verotusperiaatteita. Tämä perustuu OYL 13:1.1 kohtaan, jossa säädetään sekä voitonjaosta että varojen jakamisesta vapaan oman pääoman rahastosta (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 87). Penttilä (2014, s. 122, 125) toteaa, että yhtiöoikeudellisesti

osinko ja vapaan oman pääoman jakaminen eivät kuitenkaan ole täysin samoja asioita, vaikka ne onkin rinnastettu edellä mainitussa osakeyhtiölain kohdassa toisiinsa. Osingonjako tarkoittaa voittovarojen jakamista ja vapaan oman pääoman rahaston jakamisessa on kyse muusta varojen jakamisesta. Kuitenkin varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta on verotuksessa pääsäännön mukaan osinkoa (Verohallinto, 2023g). Osinkona verottamista koskevat säännökset ovat TVL 33 b §:n 6 momentissa yksityisen osakeyhtiön osalta, joita käsiteltiin edellisessä kappaleessa. Elinkeinoverolaissa tästä pääsäännöstä on säännökset 6 a §:n 8 momentissa.

Poikkeukset, jotka liittyvät varojenjaon verottamiseen osinkona löytyvät TVL 45 a §:stä ja EVL 6 c §:stä. Näissä säädettyjen edellytysten täytyessä varojenjako kohdellaan verotuksessa luovutuksena (Verohallinto, 2023g). Valtiovarainvaliokunnan mietinnön (32/2013 vp, s. 9) mukaan varojenjaon käsittelemistä luovutuksena koskevia säännöksiä tulee tulkita suppeasti, koska kyseessä ovat poikkeussäännökset. Tuloverolain 45 a §:n ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 c §:n 1 momentissa säädetään, että muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu OYL 13 luvun 1 §:n 1 kohdassa mainittu varojenjako SVOP-rahastosta katsotaan veronalaiseksi luovutukseksi siltä osin kuin verovelvolliselle palautetaan tämän yhtiöön tekemä pääomansijoitus. Tämä kuitenkin edellyttää, että pääomasijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa kulunut enintään kymmenen vuotta ja verovelvollinen esittää edellä luetelluissa pykälissä mainittujen edellytysten täyttymisestä luotettavan selvityksen. Varojenjako katsotaan luovutukseksi siltä määrin kuin jaossa palautettava määrä vastaa yhtiöön tehdyn pääomansijoituksen määrää (Viitala, 2018, s. 100).

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KHO 2022:53) mukaan EVL 6 c §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetty kymmenen vuoden määräaika lasketaan siitä, kun varojenjako koskeva päätös on tehty (Verohallinto, 2023g). Ottaen huomioon edellä mainitun KHO:n päätöksen perustelut, varojenjaon ajankohdan katsotaan myös TVL 45 a §:ää sovellettaessa määräytyvän yleisten tulon jaksottamista koskevien säännösten perusteella. Luonnollisten henkilöiden verotuksessa noudatettavan TVL 110 §:n 1

momentin perusteella tulo luetaan sen verovuoden tuloksi, jona se on nostettu, merkitty verovelvollisen tilille tai muutoin saatu hallintaan. Varojenjako katsotaan tapahtuneeksi silloin, kun yhtiökokouksen päätöksen mukaan varojenjaon saaja voi nostaa varat (Verohallinto, 2023g).

Palautettavien varojen tulee olla lähtöisin yhtiöön suoritetusta pääomansijoituksesta, jotta kysymys olisi pääomansijoituksen palauttamisesta (Verohallinto, 2023g). Tämä kuitenkin vaatii luotettavan selvityksen siitä, että yhtiöön on tehty pääomansijoitus ja yhtiöstä jaettavat varat ovat peräisin tällaisesta pääomansijoituksesta. Tämä selvitys toteutetaan veroilmoituksella. Keskeistä on se, että yrittäjäosakkaalla on oikeus päättää, esittääkö hän selvityksen vai ei, ja näin ollen, hänellä on tosiasiallinen oikeus valita, verotetaanko edellytykset täyttävä SVOP-rahaston jakaminen osinkona vai luovutuksena (Penttilä, 2014, s. 131).

Varojenjaon käsitteleminen luovutuksena edellyttää sen, että pääomansijoitus palautetaan sille henkilölle, joka on tehnyt kyseisen pääomansijoituksen (Verohallinto, 2023g). Jos pääomansijoituksena rahastoon merkittyjä varoja jaetaan esimerkiksi lahjoituksen jälkeen jollekin muulle henkilölle kuin alkuperäiselle pääomansijoituksen tekijälle, tulkitaan varojenjako uuden omistajan verotuksessa osingoksi. Esimerkiksi perinnönjaossa, jos alkuperäisen sijoittajan tekemä pääomansijoitus palautetaan osakkeet saaneelle vainajan perilliselle tai testamentin saajalle, ei palautuksen saajaa rinnasteta alkuperäiseen sijoittajaan ja varojenjako verotetaan osinkona. Toisaalta jos kuolinpesä on jakamaton niin valtiovarainvaliokunnan mietinnön (32/2013 vp, s. 10) perusteella alkuperäisen sijoittajan kuolinpesä on vaatimuksensa kautta oikeutettu saamaan saman veroedun kuin alkuperäinen sijoittaja olisi saanut, jos pääomansijoitus olisi palautettu hänelle. Lisäksi asiasta on olemassa monia poikkeuksia, joita ei ole laissa tai lainvalmisteluaineistossa mainittu (Penttilä, 2016, s. 454). Nämä tilanteet liittyvät pääosin yritysjärjestelyihin.

Varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta pidetään luovutuksena kaikkien niiden osakkeenomistajien osalta, joiden kohdalla TVL 45a §:n edellytykset täyttyvät (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 89). Penttilä (2014, s. 129) toteaa, että tämän seurauksena varojenjako voi tulla joidenkin osakkeenomistajien osalta käsitellyksi osinkoverotuksen mukaan ja toisten osalta luovutusvoittoverotusta koskevan sääntelyn mukaan. Hallituksen esityksen (HE 185/2013, s. 44) perusteella luovutusvoittona käsitellään siis vain TVL 45 a §:n vaatimukset täyttävä varojen jako vapaan oman pääoman rahastosta ja muu osa varojen jaosta verotetaan osinkona. Verorasituksen näkökulmasta huomionarvoista on, että osinkoverotus ei aina tarkoita verovelvolliselle epäedullisempaa kohtelua (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 92). Kokonaisarviointiin vaikuttaa erityisesti se tekijä, että osinkona verottaminen ei pienennä osakkeenomistajalla olevaa osakkeiden hankintamenoa. Jos verovelvollinen ei esitä TVL 45 a §:ssä tarkoitettua selvitystä siitä, että varojenjaossa on kyse nimenomaan aiemmin tehtyjen pääomansijoitusten palauttamisesta, verotetaan varojenjako osinkona.

Varojenjako SVOP-rahastosta on tulkittu luovutukseksi esimerkiksi KHO:n ratkaisussa (KHO 2016:103) ja keskusverolautakunnan ratkaisussa (KVL 2018:44). Molemmissa tapauksissa varojen jakamisen yhteydessä otettiin huomioon, miten varat oli aikaisemmin sijoitettu rahastoon ja varojenjaot tulkittiin pääomanpalautuksiksi. KHO 2016:103 tapaus liittyi erityisesti osakevaihdossa syntyneeseen SVOP-rahastoon, kun taas KVL 2018:44 tapauksessa SVOP-rahasto oli muodostunut pelkistä osakeantien yhteydessä rahastoon kirjatuista osakkeiden merkintähinnoista. Molemmissa tapauksissa varojenjako tuli hakemuksissa kuvatuissa olosuhteissa soveltaa kaikilta osin tuloverolain 45 a §:n säännöstä veronalaisesta luovutuksesta.

TVL 46 a §:n 1 momentissa ja EVL 6 c §:n 2 momentissa on lainkohdat osakkeen hankintamenon vähentämisestä vapaan oman pääoman rahastosta saadusta varojenjaosta (Verohallinto, 2023g). Näissä lainkohdissa säädetään, että ”luovutuksesta saatua voittoa laskettaessa varojenjaosta vähennetään osakkeen poistamaton hankintameno, kuitenkin enintään luovutuksena pidettävän varojenjaon määrä”. Näin

ollen varojenjaosta ei voi syntyä luovutustappiota. Jos osakkeen poistamaton hankintameno on luovutuksena pidettävää varojenjaon summaa pienempi, vähennetään poistamattoman hankintameno määrä (Verohallinto, 2023g). SVOP-rahastosta suoritettua osinkona verotettavasta varojenjaosta ei osakkeenomistajien tasolla vähennetä osakkeiden hankintamenoa (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 90). Näin ollen osakkeiden hankintameno pysyy ennallaan ja se on verotuksessa vähennettävissä vasta siinä vaiheessa, kun osakkeet luovutetaan tai kun yhtiö toteuttaa luovutuksena verotettavan varojenjaon.

SVOP-rahaston varojenjakoamisen verotukseen vaikuttaa siis keskeisesti se, mistä sijoitus rahastoon on kertynyt. SVOP-rahaston varat voivat olla pääomansijoituksen lisäksi peräisin myös esimerkiksi voittovaroista (Verohallinto, 2023g). Tällöin rahastosta suoritettava varojenjako verotetaan luovutuksena ja osinkona rahastossa olevien varojen suhteessa. Jos voittovaroja ja sijoituksia ei ole seurattu erillään, verotuksessa käsitellään pääomansijoituksen tekijän saamaa palautusta sekä luovutusvoittona että osinkona rahastossa olevien varojen suhteessa ja muiden saama varojenjako verotetaan kokonaan osinkona. Näin ollen kirjanpidollinen käsittely on ratkaisevaa. Pääomansijoitusta tulisi seurata kirjaushetkestä lähtien muista varoista erillään siihen asti, kunnes kyseiset varat jaetaan. Keskeistä on myös se, että SVOP-rahastossa voi olla varojen jakohetkellä myös saman henkilön eri ajankohtina suorittamia pääomansijoituksia (Verohallinto, 2023g). Verolainsäädännössä ei ole kuitenkaan säännöksiä siitä, miten varojenjako tällaisessa tilanteessa kohdistetaan eri ajankohtina suoritetuille pääomansijoituksille.

KHO 2022:53 tapauksessa oli kyse siitä, mitä verolakien säännöksiä tulee soveltaa rakennusrahaston varojenjako. Tärkein kysymys oli, pitäisikö näitä varoja verottaa osinkoina vai omaisuuden luovutuksena. Tapauksessa oli kyse tilanteesta, jossa rakennusrahasto koostui jakohetkellä yksinomaan yhtiön ainoan osakkeenomistajan tekemistä pääomansijoituksista, jotka olivat sekä yli että alle kymmenen vuotta sitten tehtyjä. Samalla jaettavien varojen määrä ei ylittänyt niiden pääomansijoitusten määrää,

joiden tekemisestä oli kulunut enintään kymmenen vuotta varoja jaettaessa. KHO:n (KHO 2022:53) ratkaisun perusteella rahastosta tulee katsoa jaettavan varoja kunkin siihen tehdyn sijoituksen osalta näiden sijoitusten määrien keskinäisen suhteen perusteella. Lisäksi ratkaisun perusteella kymmenen vuoden määräaika on laskettava varojenjako koskevan päätöksen tekemisestä lukien.

SVOP-rahaston jakamiseen kohdistuu siis useita erityispiirteitä, jotka tulee huomioida. SVOP-rahaston jakamisen osalta keskeistä on etenkin se, että tulon taloudellinen luonne otetaan verotuksessa huomioon ja tulon luonnetta arvioidaan sen saajan näkökulmasta eikä sen maksajan näkökulmasta (Penttilä, 2014, s. 126). SVOP-rahaston jakamisen yhteydessä voidaan jakaa sekä voittovaroja että pääomasijoituksia. Nämä kaksi jaettavien varojen lähdettä voivat vaikuttaa verokohteluun eri tavoin. Tämä perustuu siihen, että osa varoista saattaa olla luovutusvoittoja ja osa osinkoja. Varoja jaettaessa SVOP-rahastosta on tärkeää ottaa huomioon myös eri osakkaiden omistusosuudet. Jakaminen tulisi tapahtua näiden osuuksien suhteessa (OYL 1:7). Lisäksi SVOP-rahaston jakamisen vaikutukset voivat vaihdella yrityksen oman pääoman rakenteen mukaan. Tämä voi liittyä esimerkiksi siihen, kuinka paljon voittovaroja rahastossa on suhteessa pääomasijoituksiin.

3.4 Palkka ja etuudet

Rahapalkkana maksettavat korvaukset ja luontoisedut voivat myös olla osa verosuunnittelua. Yritykset voivat harkita, miten ne palkitsevat työntekijöitään tai johtoaan, jotta verotukselliset edut saadaan maksimoitua. Tässä voidaan hyödyntää erilaisia verohuojennuksia ja vähennyksiä. Yrittäjäosakkaan ei ole kuitenkaan välttämätöntä nostaa palkkaa ollenkaan yhtiöstään vaan tuloa voi nostaa muissa muodoissa, joista osa on jo aiemmin mainittu (Kukkonen, 2010, s. 199).

Osakeyhtiön on mahdollista maksaa yrittäjäosakkaalleen palkkaa, kulukorvauksia tai muita etuuksia (Immonen & Villa, 2019, s. 114–115). Näihin sovelletaan yhtä lailla

tuloverolain säännöksiä ja näiden maksamiselle täytyy olla liiketaloudellinen peruste. Yleensä tämä peruste on työpanos. Palkka tarkoittaa kaiken tyyppistä palkkaa, palkkiota, etuutta tai korvausta, joka saadaan työ- tai virkasuhteessa (EPL 13 §, 1 mom.). Joustavuutta luo se, että yrittäjäosakkaalla on yleensä mahdollisuus suunnitella joustavasti ja päättää palkkansa määrä. Ennakonpidätyksen alaista palkkaa ovat virka- ja työsuhteessa maksettavat rahapalkat, rahanarvoiset edut ja vastikkeet eli luontoisedut, matkakustannusten korvaukset (jos ylittävät Verohallinnon päättämät verovapaat määrät) ja henkilökuntaedut, silloin kun ne ylittävät tavanomaisen tai kohtuullisen määrän (Verohallinto, 2022c). Palkaksi määritellään myös ennakonperintälain 13 §:ssä erikseen luetellut palkkiot, esimerkiksi kokouspalkkiot ja toimitusjohtajanpalkkio.

Palkkaa ei varsinaisesti pidetä osakeyhtiön voitonjaon muotona, mutta käytännössä sillä on merkitystä voitonjaon muotona niille osakeyhtiön osakkaille, jotka työskentelevät omistamassaan osakeyhtiössä (Viitala, 2018, s. 75). Viitala (2014, s. 75, 89) lisää, että kirjanpidollisesti palkka on yhtiön menoa eikä voitonjakoa. Verotuksessa palkka, toisin kuin osinko, on osakeyhtiölle vähennyskelpoista menoa ja palkan saajalle ansiotulona verotettavaa tuloa. Palkasta maksetaan kaikissa tilanteissa työnantajan sosiaaliturvamaksu, joten palkan voidaan ajatella olevan tämän suhteen kahdenkertaisen verotuksen piirissä (Kukkonen, 2010, s. 199).

Osinko ja palkka eivät ole ainoita voitonjakotapoja. Rahapalkan lisäksi yhtiö voi antaa osakkailleen Verohallinnon ohjeiden mukaisia luontoisetuja samoin kuin työsuhteessa oleville työntekijöilleen (Verohallinto, 2022b). Tavallisimpia luontoisetuja ovat asunto-, ravinto-, auto- ja puhelinetu. Verotuksen näkökulmasta luontoisedut ovat työnantajan muuna kuin rahana työstä suorittamia vastikkeita palkansaajalle. Luontoisedussa edun saaja saa ainoastaan käyttöoikeuden hyödykkeeseen eli omistusoikeus ei siirry. Yrittäjäosakas suorittaa luontoiseduista veroa Verohallinnon luontoisetupäätöksen mukaisesta arvosta (Tikka ja muut, 2021, kpl 5). Osakeyhtiöllä on oikeus vähentää edun antamisesta aiheutuneet kustannukset, mikä vähentää sen verorasitusta.

Yhtenä esimerkkinä luontoisetuihin liittyen on KHO:n ratkaisu (KHO 1973/3039), jonka perusteella luontoiseduksi ei katsota sitä, että työnantaja maksaa palkansaajan itse vuokraaman asunnon vuokran. Koko vuokran määrä on tällöin palkkaa. Lisäksi keskusverolautakunnan ratkaisun (KVL 2019:60) perusteella asuntoeduksi ei ole katsottu hotellitasoista majoitusta. Ratkaisussa hakijalle tarjottu luontoisetu muistutti enemmän hotellitasoista majoitusta kuin tavanomaisia asuinolosuhteita ja etu oli näin ollen arvostettava käypään arvoon. Yrittäjäosakkaan verorasitus voi siis nousta huomattavasti, jos etujen antamiseen liittyviä reunaehtoja ei huomioi. Palkka ja etuudet ovat ansiotuloina verotettavia, joten progressiivisuuden seurauksena niihin kohdistuu sitä suurempi verorasitus, mitä enemmän yrittäjäosakas saa niitä.

Tuloverolain 64 §:n 1 momentin perusteella työnantajalta saatu luontoisetu on veronalaista ansiotuloa ja se arvioidaan käypään arvoon. Kuitenkin jos palkansaajan työnantajalle maksama korvaus on vähintään edun luontoisetuarvon suuruinen, verotettavaa etua ei synny (Verohallinto, 2022b). Kukkonen ja Walden (2014, s. 196) lisäävät, että etuina on mahdollista antaa verottomia henkilökuntaetuja, jos ne ovat tavanomaisia ja kohtuullisia sekä elinkeinoelämässä ja toimialalla vallitsevan yleisen käytännön mukaisia. Verovapaus edellyttää myös tasapuolisuutta. Esimerkiksi työnantaja voi tarjota työntekijälle omaehtoisesta liikunta- tai kulttuuritoimintaa, jos edun arvo on enintään 400 euroa vuodessa. Verosuunnittelun näkökulmasta voi olla kannattavaa antaa etenkin verovapaat henkilökuntaedut. Ne eivät lisää yrittäjäosakkaan verorasitusta, jos ne ovat tässä kappaleessa mainittujen reunaehtojen mukaisia.

3.5 Vuokraus- ja rahoitusjärjestelyt

Osakeyhtiö voi tehdä sen yrittäjäosakkaan kanssa oikeustoimia samalla tavalla kuin ulkopuolisten kanssa (Viitala, 2018, s. 83). Tämä johtuu siitä, että yhtiö on omistajistaan erillinen oikeushenkilö. Keskeistä on kuitenkin se, että yhtiön ja sen yrittäjäosakkaan välisissä oikeustoimissa on noudatettava samoja periaatteita kuin niissä oikeustoimissa, jotka tehdään ulkopuolisten kanssa. Tämän vuoksi sopimusehtojen tulee olla liiketavan

mukaisia ja oikeustoimen kohde on arvostettava käypään arvoon. Vuokra-, korko- tai muut kulut voivat olla osa verosuunnittelua, erityisesti silloin kun ne ovat liiketoiminnan kuluja ja vähennyskelpoisia yrityksen verotuksessa. Tällaiset kulut voivat auttaa pienentämään yrityksen verotettavaa voittoa ja siten vähentämään verorasitusta.

Varojenjakokeinoksi valitaan usein jokin muu vaihtoehto kuin osingonjako, jos yhtiön nettovarallisuus on vähäinen (Niskakangas & Knuutinen, 2023, kpl 7). Varojenjaossa tavallisen lainan merkitys näyttäytyy siten, että jos osakas rahoittaa yhtiön toimintaa lainan muodossa, saadaan tuotto yhdenkertaisen verotuksen piiriin (Kukkonen & Walden, 2014, s. 92). Mahdollisuutena on myös se, että pääosin verovapaana osinkona (8 %:n ja 150 000 euron rajojen sisällä) nostetut varat kohdistetaan osin tai kokonaan takaisin yhtiöön lainana. Näin yrittäjäosakas saa myöhemmin pääomansa takaisin verotuksetta, ja lisäksi hän saa pääomatuloa yhtiölle lainaamilleen varoille (Kukkonen & Walden, 2014, s. 108).

Osakeyhtiön verorasituksen näkökulmasta keskeistä on ero omalle ja vieraalle pääomalle maksetun korvauksen vähennyskelpoisuudesta verotuksessa (Viitala, 2018, s. 87). Tämä perustuu siihen, että omalle pääomalle maksettu korvaus, joka voi olla esimerkiksi osinko, ei ole verotuksessa vähennyskelpoinen meno. Toisin taas, vieraalle pääomalle, kuten rahalainalle, maksettu korvaus katsotaan vähennyskelpoiseksi menoksi. Tämä perustuu elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 §:n 1 momentin 2 kohdan säännökseen, jonka mukaan elinkeinotoiminnasta johtuneiden velkojen korot ovat vähennyskelpoisia. Osakeyhtiö voi siis antaa lainan yrittäjäosakkaalleen tai toisinpäin, mutta huomioitavaa on se, että varojen lainaaminen yrittäjäosakkaalle on harvoin yhtiön edun mukaista, ja näissä tilanteissa esiintyy helposti peitellyn osingon riski (Raunio ja muut, 2018, s. 78).

Yhtiön ja osakkeenomistajan välisen rahoitusjärjestelyn suunnittelussa on tärkeää huomioida sekä yhtiön rahoitustarve että koron markkinaehtoisuus, kuten Viitala (2018, s. 87–88) korostaa. Korkotason hyväksyttävyyys määräytyy yleensä lainan

myöntämishetken korkotasoon perustuen. Yrittäjäosakkaan myöntämälle lainalle suoritettun koron tulee olla markkinaehtoinen. Markkinaehtoisen koron määrään voivat vaikuttaa erilaiset tekijät, kuten lainan luonne (esimerkiksi onko kyseessä tavallinen laina vai pääomalaina) sekä yleinen korkotaso. Viitala (2018, s. 87–88) lisää, että lainan luonteella voi olla vaikutusta koron suuruuteen, koska erityyppisiin lainoihin voi liittyä erilaisia riskejä ja ominaispiirteitä ja ne voivat myös tarjota vaihtelevia etuja yrittäjäosakkaalle. Esimerkiksi pääomalainan korko voi tapauskohtaisesti poiketa tavanomaisesta korosta (Kukkonen, 2010, s. 221).

Jos yrittäjäosakkaalla on paljon ylimääräistä rahaa, voi lainan antaminen korkoa vastaan yhtiölle olla kannattavaa, sillä se on yhdenkertaisen verotuksen piirissä, koska yhtiö saa vähentää sen verotuksestaan. Kuitenkin korosta on säädetty tarkasti laissa ja se on yrittäjäosakkaalle pääomatulona verotettavaa. Sama pätee myös vuokraan. Hyvänä puolena lainan antamisessa on se, että yrittäjäosakas on yleensä perillä yhtiönsä tilanteesta, mikä vähentää riskiä lainan antamiselle. Lisäksi, jos yritys muutenkin tarvitsisi lainaa, tämä mahdollistaa sen, että maksettu korko tulee yrittäjälle eikä esimerkiksi pankille. Verorasituksen näkökulmasta veroprosentti on tällöin todennäköisesti 30 %, mutta pääomatuloista on kuitenkin mahdollista vähentää tulonhankkimismenot.

Voitonjakovaihtoehtona toimii myös muun muassa osakaslaina, joka tarkoittaa sitä, että yhtiö myöntää osakkaalleen lainaa (Kukkonen, 2010, s. 221). Sen kautta yrittäjäosakas voi rahoittaa omia hankintojaan ottamalla yhtiöstään lainaa. Jos lainaa ei makseta saman verovuoden sisällä takaisin, se verotetaan yrittäjäosakkaan pääomatulona. Osakslainan käänttöpuolena on se, että se vähentää yhtiön nettovarallisuutta ja samalla verovapaan osingon määrää. Huomioitavaa on se, että yhtiölle lainan antaminen ei ole verotuksessa vähennyskelpoista menoa (Viitala, 2018, s. 92–94). Verotuksessa osakslainaa käsitellään niin, että se luokitellaan osakkeenomistajan verotettavaksi pääomatuloksi TVL 53 a §:n mukaisissa tilanteissa. Tämä tarkoittaa, että osakslainan saaminen aiheuttaa verotettavia pääomatuloja lainansaajalle silloin, kun lainansaajalla tai hänen

perheenjäsenillään on yhteensä tai erikseen vähintään 10 prosenttia yhtiön osakkeista tai vastaava osuus kaikkien yhtiön osakkeiden muodostamasta äänimäärästä. Suoraan omistukseen rinnastetaan välillinen omistus tässä yhteydessä.

Osakaslainojen tai lähipiirille myönnettävien lainojen tai vakuuksien suhteen ei ole erityissäännöksiä voimassa olevassa osakeyhtiölaissa. Yhtiön tulee arvioida osakkaille tai lähipiirille myönnettävien lainojen lainmukaisuutta noudattamalla osakeyhtiölain yleissäännöksiä. Viitalan (2018, s. 92–94) mukaan osakkeenomistajalla on mahdollisuus vähentää pääomatuloistaan osakslainan takaisinmaksettu osuus tulonhankkimismenona. Tämä edellyttää, että takaisinmaksu on suoritettu viimeistään viidentenä verovuonna lainan nostamisvuoden jälkeen. On tärkeää huomata, että osakkaan veronalaiseksi pääomatuloksi katsotusta lainasta ei tarvitse periä korkoa. Korkoa tulee kuitenkin periä, jos osakslaina täyttää muilta osin TVL 53 a §:n asettamat ehdot, mutta laina on nostettu ja maksettu takaisin saman kalenterivuoden aikana.

Vuokran merkitys näyttäytyy varojenjaossa siten, että yrittäjäosakkaan yritykselleen vuokraama kiinteistö tuottaa omistajalleen yhdenkertaisesti verotettua pääomatuloa, jota ei jaeta osinkotulon lailla eri tulolajeihin (Kukkonen & Walden, 2014, s. 102). Tällöin vuokratulo on vaihtoehto veronalaiselle pääomatulo-osingolle tai ansiotulo-osingolle. Raunio ja muut (2018, s. 207) toteavat, että vastaavasti vuokra on osakeyhtiön tuloverotuksessa vähennyskelpoista menoa. Lisäksi tavanomaista voi olla se, että yrittäjäosakas omistaa erillisen kiinteistöosakeyhtiön, joka vuokraa yrittäjäosakkaan osakeyhtiölle kiinteistön yhtiön toimitilaksi. Tällöin maksettu vuokra ei kuitenkaan siirry suoraan yrittäjäosakkaalle eikä tulo ole yhdenkertaisesti verotettua. Liiketoimintaa kuitenkin usein eriytetään erillisiin yhtiöihin riskin hajauttamiseksi.

Kuten muissakin eduissa ja varojenjako keinoissa, myös vuokraustilanteissa on keskeistä markkinaehtoinen hinnoittelu sekä käypä arvo (Raunio ja muut, 2018, s. 9). Viitalan (2018, s. 86) mukaan käyvän vuokran määrä määräytyy muun muassa huoneiston tai kiinteistön laadun, koon ja sijainnin perusteella. Yrittäjäosakkaalla on mahdollisuus

vuokrata myös osan asunnostaan yhtiön toimitilaksi. Tässä tilanteessa käyvän vuokran tasoa arvioitaessa vaaditaan yleensä, että vuokrattava osa on vähintään yhden erillisen huoneen kokoinen. Huomioitavaa on se, että yrittäjäosakkaan ja yhtiön välisen vuokrausjärjestelyn hyväksyminen verotuksessa edellyttää tavanomaisesti myös kirjallista vuokraussopimusta ja vuokrien tosiasiallista maksamista osakkaalle (Viitala, 2018, s. 83). Vuokran maksun suuruuden peruste ja muut ehdot on haastavaa todentaa ilman sopimusta.

4 Yhtiöoikeudelliset reunaehdot

Verosuunnittelun näkökulmasta yhtiöoikeudellisia reunaehtoja asettavat osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys. Etenkin osakeyhtiölain 13:1.3:n säännös, jossa on säädetty yleinen laittoman varojenjaon määritelmä, on keskeinen verosuunnittelun näkökulmasta. Kyseisen säännöksen tarkoituksena on erottaa laitton varojenjako laillisesta liiketoimesta. Tässä luvussa taustoitetaan aluksi osakeyhtiölakia. Tämän jälkeen tarkennutaan osakeyhtiölain säännöksiin, jotka ovat merkityksellisiä verosuunnittelulle ja varojenjaolle. Lopuksi käsitellään sitä, milloin varojenjako- ja verosuunnittelutoimissa täyttyvät laittoman varojenjaon kriteerit.

4.1 Osakeyhtiölain taustaa

Osakeyhtiön varojen jakaminen perustuu osakeyhtiölain sääntelyyn. Osakeyhtiölaki on yleislaki, joten sitä sovelletaan kaikkiin Suomen lain mukaan rekisteröityihin osakeyhtiöihin, ellei osakeyhtiölaissa tai muussa laissa ole säädetty toisin (Mähönen & Villa, 2015, s. 1). Osakeyhtiölaki perustuu muun muassa osakkaiden yhdenvertaisuuteen, osakkeiden vapaaseen luovutettavuuteen ja enemmistöperiaatteeseen (Raunio ja muut, 2018, s. 8). Osakeyhtiölaissa määritellyillä pakottavilla säännöksillä ja muutosvaatimuksilla pyritään suojaamaan vähemmistöosakkaita ja ennakoivasti velkojia oikeiden loukkauksilta. Varojenjako kohdistuvan sääntelyn päämääränä on turvata osakeyhtiön osakepääoman ja muun sidotun pääoman pysyvyys sekä varmistaa yhtiön toimintakykyisyys.

Tämä perustellaan myös korkeimman oikeuden ratkaisussa (KKO 2003:33). Ratkaisun mukaan "voitonjakoa ja muuta varojenjako koskevien säännösten päätarkoituksena on turvata yhtiön osakepääoman ja muun sidotun pääoman pysyvyyttä yhtiön velkojien suojaamiseksi". Määttä (2005, s. 93) toteaa, että varojen jakamiseksi tulkittavat toimet tulee arvioida tätä silmällä pitäen.

Osakeyhtiölain ensimmäisessä luvussa on lueteltu yleiset yhtiöoikeudelliset periaatteet, joista voi olla hyötyä tulkittaessa osakeyhtiölain yksityiskohtaisia säännöksiä (Mähönen & Villa, 2013, s. 33; Määttä, 2005, s. 70). OYL:n ensimmäisen luvun yleisten periaatteiden tulkinnan merkitys korostuu erityisesti silloin, kun OYL:n yksityiskohtaiset määräykset eivät kattavasti käsittele kyseistä oikeudellista kysymystä (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 16). Tällöin yleisten periaatteiden ohjaava vaikutus vahvistuu sitä enemmän, mitä vähemmän tarkkoja säännöksiä on tarjolla ongelman ratkaisemiseksi. Yhtiön varojen jakamisen näkökulmasta merkityksellisiä yhtiöoikeudellisia periaatteita ovat pääoman pysyvyys (OYL 1:3), yhtiön toiminnan tarkoitus (OYL 1:5), enemmistöperiaate (OYL 1:6), yhdenvertaisuusperiaate (OYL 1:7) sekä yhtiön johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvoite (OYL 1:8). Yleisesti varojen jakamista koskevat säännökset on sijoitettu OYL 13-15 lukuihin.

Nykyinen osakeyhtiölaki astui voimaan vuonna 2006, ja sillä kumottiin aiempi vuoden 1978 osakeyhtiölaki. ”Hallituksen esityksessä Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi” todetaan, että pohjoismaisilla yhtiöoikeuden järjestelmillä on paljon yhdenmukaisuuksia, joita voidaan hyödyntää lainvalmistelussa ja edelleen myös laintulkinnassa (HE 109/2005 vp, s. 9). Esityksen valmistelussa on kiinnitetty huomiota etenkin pohjoismaisiin osakeyhtiölakeihin, varsinkin Ruotsin osakeyhtiölain kokonaisuudistukseen. Varojen jakamisen ja jakokelpoisten varojen osalta vuoden 1978 osakeyhtiölakia muutettiin muun muassa lisäedellytyksellä, joka entisestään korosti johdon huolellisuusvelvoitetta ja velkojiensuojaa. Ehdotuksen mukaan voitonjaon ja muun varojenjaon lisäedellytykseksi otetaan se, ettei jaosta päätettäessä tiedetä tai pitäisikään tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon johtavan maksukyvyttömyyteen. Lisäksi osakeyhtiölainsäädäntöön sallittiin vahvistettuun tilinpäätökseen perustuvan ns. väliosingon jakaminen keskeneräiseltä tilikaudelta (HE 109/2005 vp, s. 25).

Vuonna 2019 tuli voimaan muutoksia osakeyhtiölakiin. Muutoksessa OYL 13 luku 6 pykälän 4 momenttia selvennettiin siten, että osakkeenomistajien yksimielinen päätös vaaditaan myös vapaan oman pääoman jakamiseen osakkeenomistusten suhteesta tai

yhtiöjärjestyksessä mahdollisesti määrätystä muusta jakoperusteesta poiketen (HE 305/2018 vp, s. 176–177). Raunio ja muut (2018, s. 23) mainitsevat, että vuonna 2016 oikeusministeriö julkaisi muistion osakeyhtiölain muutostarpeesta. Siinä esitettiin muun muassa, että varojenjaon määritelmässä on mainittava myös lahjoittaminen, laittoman varojenjaon liiketaloudellista perustetta on selvennettävä sekä maksukyvyyn arvioinnin merkitystä on korostettava varojenjaon edellytyksenä. Edellisten lisäksi muutosta on kohdistunut myös pääoman pysyvyyden periaatteeseen. Nykyään yksityisellä osakeyhtiöllä ei ole enää 2 500 € vähimmäisosakepääomavaatimusta. Yleisesti pääoman pysyvyyteen kuuluu, että yhtiön varoja voidaan jakaa vain siten kuin osakeyhtiölaissa on säädetty.

4.2 Yhtiöoikeuden asettamat edellytykset

Osakeyhtiön varojenjako lähtee liikkeelle siitä, että yhtiössä on jotain jakokelpoisia varoja. Nämä taloudelliset varat ovat osakeyhtiössä pitkälti kirjanpitoon sidoksissa (Knuutinen, 2020, s. 18). Varojenjako pohjautuu viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen (OYL 13:3). Jos kynnsarvon täytyvät, tilinpäätös ja yhtiön kirjanpito tulee olla tilintarkastettu. Blomqvistin ja Malmivaaran (2016, s. 31, 20) mukaan varojenjako perustuu yhtiön taseen osoittamaan vapaan oman pääoman määrään. Tästä kuitenkin tulee olla vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat sekä määrä, joka on kehitysmenoina merkitty taseeseen kirjanpitolain mukaisesti (OYL 13:5). Tätä kutsutaan tasetestiksi. Yhtiön varojen jakamisen yhteydessä on tärkeää ottaa huomioon myös OYL:n säännös, joka kieltää varojen jakamisen ennen yhtiön virallista rekisteröimistä kaupparekisteriin (OYL 13:1.4). Tämä säännös ilmentää yhtiön oikeudellista asemaa ja velvoittaa varmistamaan, että varojen jakaminen tapahtuu vasta, kun yhtiö on virallisesti tunnustettu ja rekisteröity kaupparekisterissä.

Osakeyhtiölain (13:2) mukaisen maksukykyisyydestin mukaan varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai varojenjaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden, vaikka tasetestin perusteella taseessa

olisi jakokelpoisia varoja. OYL:n maksukykyä sääntely asettaa reunaehdoiksi varojenjakamiselle, jotta yhtiö säilyttää toimintaedellytyksensä varojen jakamisen jälkeen (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 42). Lisäksi sillä pyritään suojaamaan yhtiön velkojia.

Maksukykyisyyden arviointi on monissa valtioissa merkityksellisessä roolissa varojenjakoon liittyvässä sääntelyssä (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 42). Hallituksen esityksen mukaan kansainvälinen kehitys on siirtymässä suuntaan, jossa maksukykyisyyden merkitys varojenjaon hetkellä ja sen jälkeen on saamassa merkittävän roolin velkojien suojaajärjestelmässä (HE 109/2005 vp, s. 25). OYL 13:2:n mukaan maksukyky tulee arvioida silloin, kun varojenjaosta päätetään. OYL:n maksukykyarviointi vaatii, että maksukykyä arvioitaessa huomioidaan, viimeisimmän tilinpäätösinformaation lisäksi, päätöksentekohetkellä tiedossa olevat yhtiön tulevaisuuteen kohdistuvat tekijät ja niiden vaikutukset yhtiön maksukykyyn (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 44). Tämä perustuu osakeyhtiölain 13 luvun 3 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan varojen jaossa on otettava huomioon tilinpäätöksen jälkeen tapahtuneet olennaiset yhtiön taloudelliseen asemaan vaikuttavat muutokset.

Osakkeenomistajien rajoitetun vastuun periaatteen mukaisesti osakkeenomistajat eivät vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista, sillä osakeyhtiö on osakkeenomistajistaan erillinen oikeushenkilö (OYL 1:2). Osakkeenomistajien rajoitetun vastuun periaatteen takia yrittäjäosakas voi jakaa yhtiön varoja vain OYL:ssä mainittujen edellytysten mukaisesti (OYL 1:3.2). Rajoitetun vastuun periaate korostaa etenkin velkojien oikeuksia. Toisaalta KKO:n ratkaisun (KKO 2019:7) mukaan erillisyyden periaate voidaan poikkeuksellisesti sivuuttaa erityistilanteissa (Immonen & Villa, 2019, s. 15). Näin voi tapahtua, jos konsernirakennetta, yhtiöiden välisiä suhteita tai osakkeenomistajan määräysvaltaa on käytetty keinotekoisesti ja moitittavalla tavalla. Tällainen toiminta voi ilmetä esimerkiksi yhtiön velkojien vahingoittamisena tai lakisääteisen vastuun kiertämisenä. Luvussa kaksi tästä mainittiin esimerkkinä myös KKO 2015:17 ratkaisu.

Arvioitaessa varojen käytön lainmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä, tulee huomioitavaksi liiketaloudellisen perusteen vaatimus varojenjaolle, toiminnan tarkoituksen ja yhtiön edun toteuttaminen sekä liiketoimen tapahtuminen yhtiön toimialan sisällä (HE 109/2005 vp, s. 41). Osakeyhtiön tarkoitus on osakeyhtiölain 1 luku 5 §:n mukaan lähtökohtaisesti tuottaa voittoa osakkeenomistajille. Tätä voiton tuottamista tarkastellaan pidemmällä tähtäimellä (Raunio ja muut, 2018, s. 9). Voiton tuottamisen tarkoituksesta voidaan kuitenkin poiketa yhtiöjärjestyksellä (OYL 1:9). Hallituksen esityksen mukaan yhtiön toiminnan tavoitteena tulee olla lainsäädännössä ja yhtiöjärjestyksessä määritellyn tarkoituksen toteutuminen sekä yhtiön toiminnassa tulee pyrkiä toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen (HE 109/2005 vp, s. 39). Yhtiön edun mukaisesti toimimiseen kuuluu menetteleminen yhtiön tarkoituksen mukaisesti eli lähtökohtaisesti tällöin pidetään silmällä voiton tuottamisen tarkoitusta.

Käytännössä siis varojen jakaminen ei saa vaarantaa yhtiön toiminnan jatkuvuutta eli motiivina ei voi olla ainoastaan voiton tuottaminen osakkeenomistajille, jos se vaarantaa yhtiön jatkuvuuden. Periaatteita huomioitaessa ei tule katsoa vain osaa niistä, vaan täytyy ottaa kaikki osakeyhtiölaissa määritellyt periaatteet huomioon. Niiden yhtenäisvaikutus määrittää reunaehdot varojen jakamiselle ja täten myös verosuunnittelulle. Menettely, jossa yhtiöstä poistuu varoja ilman liiketaloudellista perustetta, on laitonta varojenjako (Raunio ja muut, 2018, s. 9). Immonen ja Villa (2019, s. 51) lisäävät, että laittomaksi varojenjaoksi luetaan myös toimiminen vastoin yhtiön toiminnan tarkoitusta. Laittoman varojen jakamisen yleismääritelmä löytyy OYL 13:1.3:sta, ja sitä käsitellään tarkemmin tämän luvun lopussa.

Blomqvistin ja Malmivaaran (2016, s. 209) mukaan OYL:ssa ei ole kovinkaan yksityiskohtaisesti määritelty, mitä liiketaloudellisella perusteella tarkoitetaan. Liiketoimen tai -tapahtuman liiketaloudellinen perusteltavuus edellyttää, että kyseinen toimi on linjassa yhtiön toiminnan tarkoituksen kanssa. Haasteena tässä on, että liiketaloudellisen perusteen käsitteelle ei ole käytännössä mahdollista antaa tarkkaa määritelmää. Näin ollen liiketaloudellisen perusteen olemassaolo on arvioitava ja

ratkaistava jokaisessa yksittäisessä tapauksessa erikseen (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 209). Tämä antaa tilaa harkinnalle ja tapauskohtaiselle arvioinnille sen suhteen, miten liiketoimen tai -tapahtuman voidaan katsoa liittyvän yhtiön liiketoiminnan tarkoitukseen ja olevan liiketaloudellisesti perusteltu.

Varoja jaettaessa arvioitavaksi tulee kysymys siitä, loukkaako oikeustoimi osakeyhtiölain 1 luvun 7 §:n periaatetta osakkeenomistajien yhdenvertaisuudesta (Immonen & Villa, 2019, s. 82). Yhdenvertaisuuden periaatteella pyritään suojaamaan yhtiön vähemmistöosakkeenomistajia (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 22). Toisaalta yhden yrittäjäosakkaan osakeyhtiössä kyseinen periaate ei ole niin merkityksellinen. Yhdenvertaisuusperiaatteen tarkoituksena on, että samanlaiset oikeudet tuottavien osakkeiden omistajille tulee taata yhdenvertainen kohtelu. Vähemmistöosakkeenomistajia koskee oikeus vähemmistöosinkoon, joka oikeuttaa heille puolet tilikauden voitosta, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät määrät (OYL:13:7). Tässä tulee kuitenkin huomioida yhtäaikaaisesti muutkin yhtiöoikeudelliset periaatteet. Lisäksi yhtiöjärjestys tulee huomioida, sillä siihen voidaan sisällyttää poikkeavia säännöksiä vähemmistöosingolle.

Yhdenvertaisuusperiaatteen noudattaminen ei estä enemmistöperiaatteeseen (OYL 1:6) perustuvan enemmistövallan käyttämistä. Huomionarvoista tässä on se, että enemmistöosakkeenomistajia ei saa suosia yhtiön päätöksenteossa vähemmistön kustannuksella. Tämä perustuu OYL 1:7, joka kieltää epäoikeutetun taloudellisen edun antamisen tietyille osakkeenomistajalle jonkun toisen osakkeenomistajan kustannuksella. Esimerkkinä yhdenvertaisuusperiaatteen soveltamisesta on korkeimman oikeuden ratkaisu (KKO 1991:46), jossa määrättiin, että yhtiökokouksen päätös oli pätemätön, koska sen katsottiin tuottavan tietyille osakkeenomistajille epäoikeutettua etua yhden osakkeenomistajan kustannuksella (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 23). Toisaalta yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisia eivät ole sellaiset yhtiön ja osakkeenomistajien väliset liiketoimet, jotka hyödyttävät tiettyä osakkeenomistajaa ja ovat samalla

kokonaisuutta arvioitaessa yhtiön edun mukaisia (HE 109/2005 vp, s. 40). Yhdenvertaisuuden periaatetta ei siis saa loukata varoja jaettaessa.

Osakeyhtiölain 13:6:n mukaan varojenjaosta päätetään yhtiökokouksessa, mutta yhtiökokous voi päätöksellään valtuuttaa myös hallituksen tekemään päätöksen osingon jakamisesta ja varojen jakamisesta vapaan oman pääoman rahastosta. Toimintakertomuksessa yhtiön hallitus ottaa tavallisesti kantaa siihen, ettei ehdotettu osingonjako vaaranna yhtiön maksukykyä. Keskeistä on myös se, että osakkeenomistajat voivat yksimielisinä yhtiökokousta pitämättäkin päättää yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta (OYL 5:2.2). OYL 13:6.4:n perusteella vapaata omaa pääomaa voidaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella jakaa myös muulla kuin OYL 13:1.1:ssä tarkoitettulla tavalla, jollei yhtiöjärjestyksessä ole määrätty toisin (Immonen & Villa, 2019, s. 57). Osakkeenomistajat voivat siis yksimielisesti tehdä päätöksiä nopeasti ja suhteellisen helposti. Blomqvist ja Malmivaara (2016, s. 95) toteavat, että säännös mahdollistaa lisäksi poikkeamisen OYL 13:1.1:ssä säädetyistä varojenjaketavoista.

Edellä mainittu osakeyhtiölain 13:6 § sallii siis niin sanotun suosivan voitonjaon, jolla on mahdollista poiketa osakeomistuksen suhteessa tapahtuvasta voitonjaosta. Toisaalta verolainsäädäntö ei sisällä säännöksiä suosivasta voitonjaosta, vaan verotus suoritetaan tilannekohtaisella arvioinnilla (Viitala, 2018, s. 61). Verohallinnon ohjeessa (2023f) määritellään, että jos osinko päätetään maksaa muulle kuin osakkeenomistajalle, tarkoittaa se käytännössä, että osakas vapaaehtoisesti luopuu omista oikeuksistaan osinkoon. Tämän seurauksena verottaja katsoo kyseisen osingon edelleen kuuluvan sille osakkaalle, jolle se lain ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti olisi kuulunut. Osingon saaja, joka ei ole alkuperäinen osakas, verotetaan tässä tapauksessa lahjana saadusta varallisuudesta. Tämä verotuskäytäntö perustuu siihen periaatteeseen, että osingot ovat ensisijaisesti tarkoitettu osakkeenomistajille, ja poikkeaminen tästä vaikuttaa verotuksellisesti osinkoa vastaanottavaan osapuoleen.

Toisaalta huomionarvoista on se, etteivät yksimieliset osakkeenomistajat voi varojenjaossa sivuuttaa pakottavia varojenjaon yhtiöoikeudellisia periaatteita kuten maksukykyedellytystä (OYL 13:2) ja sitä, että varojen jakamisen on perustuttava viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen ja viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen osoittamaan jakokelpoiseen vapaaseen omaan pääomaan (OYL 13:3 ja 13:5). Jos ääritilanteessa pidetään mahdollisena lahjoittaa yhtiön jakokelpoinen vapaa oma pääoma hyväntekeväisyyteen, on myös järkevää ajatella, että kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella voidaan sallia vakuuden antaminen, vaikka se näyttäytyisi yhtiön kannalta epätarkoituksenmukaiselta (Immonen, 2022, s. 77). Kuitenkin tämä on sallittua vain, jos tällainen vakuuden antaminen pysyy mainittujen jakokelpoisten varojen rajoissa ja samalla olosuhteet ovat sellaiset, ettei vakuuden antaminen saata yhtiötä maksukyvyttömyyteen.

Osakeyhtiölaissa säädetään (OYL 1:9), että osakkeenomistajat voivat yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnasta. Yhtiöjärjestyksen sisältöä rajoittaa kuitenkin se, että yhtiöjärjestykseen ei voida sisällyttää määräystä, joka on osakeyhtiölain tai muun lain pakottavan säännöksen taikka hyvän tavan vastainen. Varoja jaettaessa yhtiöjärjestyksen sisältö tulee ottaa huomioon, sillä yhtiöjärjestyksessä voi olla rajoituksia osingonjaolle, kuten minimi- ja maksimiosinkosuhteita tai muita ehtoja. Lisäksi yhtiöjärjestyksessä voi olla määräyksiä vapaan oman pääoman rahastojen käytöstä ja siirtämisestä.

Knuutisen (2020, s. 36) mukaan yrittäjäosakkaan voidaan katsoa olevan velvoitettu sellaiseen verosuunnitteluun, joka tarkoittaa veroasioiden hoitamista asianmukaisella ja huolellisella tavalla. Tämä perustuu siihen, että osakeyhtiölain 1:8 määrittää, että yhtiön johdon on edistettävä huolellisesti toimien yhtiön etua. Kyse on toisaalta myös vaadittavasta riskienhallinnasta. Johdon huolellisuusvelvollisuus on merkityksellinen erityisesti arvioitaessa johdon jäsenen vahingonkorvausvastuuta (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 25, 42). Näin ollen huolellisuusvelvoitteen nojalla yhtiön johto on siis velvoitettu varmistamaan, ettei varojen jakaminen johda yhtiön maksukyvyttömyyteen. Huolellisuuden arvioinnissa verrataan siihen, miten huolellinen

ihminen toimisi vastaavassa tilanteessa. Kyseinen vaatimus on keskeinen arvioitaessa muun muassa laitonta varojenjako.

Huolellisuusvelvollisuuden rikkomisen lisäksi johtoon kuuluva on vastuussa myös vahingoista, jotka seuraavat osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen rikkomisesta (Immonen & Villa, 2019, s. 205). Osakkeenomistajalla on mahdollisuus vaatia johtoon kuuluvalta korvausta, jos tämä toimii vastoin yhtiön toiminnan tarkoitusta tai jos johto pyrkii edistämään omaa tai toisen etua yhtiön tai osakkeenomistajan kustannuksella. Blomqvistin ja Malmivaaran (2016, s. 26) mukaan huolellisuusvelvoite korostuu tilanteissa, joissa liiketoimen vastapuolena on kyseisen päätöksentekijän lähipiiriin kuuluva taho (HE 109/2005, s. 40–41). Immonen ja Villa (2019, s. 205) mainitsevat esimerkkinä vakuudettomat lähipiirilainat. Niiden perusteella johtoon kuuluvalla voi muodostua korvausvastuu suhteessa velkojaan, mutta vastuun edellytyksenä on kuitenkin, että teosta tai laiminlyönnistä on seurannut osakkeenomistajalle tai velkojalle vahinkoa.

Osakeyhtiölaissa säädetään lisäksi, että vastoin osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä yhtiöstä saadut varat täytyy palauttaa, jos varojen saaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää jakamisen tapahtuneen OYL:n tai yhtiöjärjestyksen vastaisesti (OYL 13:4). Yhtiöllä on silloin oikeus ja hallituksella velvollisuus vaatia suoritukset takaisin (Immonen & Villa, 2019, s. 115). Immonen ja Villa (2019, s. 210) tuovat esille varojen palauttamisen ja hallituksen vahingonkorvausvastuun välisen suhteen. Kyse on toisistaan riippumattomista oikeussuojamekanismeista. Hallituksen vahingonkorvausvastuuseen vetoaminen ei edellytä, että yhtiö olisi jo saanut vahvistetun tuomion varojen väärästä käytöstä osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisesti, kuten OYL 13:4 edellyttää palautusvastuussa. Toisin sanoen, kun viitataan hallituksen vahingonkorvausvastuuseen, yhtiön ei tarvitse ensin saada lainvoimaista päätöstä varojen väärästä käytöstä. Näiden kahden mekanismin välillä vallitsee itsenäinen suhde, ja niitä voidaan soveltaa erillisinä oikeussuojakeinoina tarpeen mukaan.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa (KKO 2023:73) oli kyse muun muassa velallisen epärehellisydestä ja perusteettomasti nostettujen varojen korvaamisesta. Ratkaisussa KKO katsoi A:n syyllistyneen törkeään velallisen epärehellisyyteen, koska A oli käyttänyt ilman hyväksyttävää syytä C Oy:n varoja. B:n syyksi KKO katsoi avunannon A:n tekemään törkeään velallisen epärehellisyyteen, koska B oli nostanut C Oy:n pankkitililtä yhtiön varoja ja antanut ne A:n käytettäväksi. Näin ollen KKO totesi, että A ja B olivat velvollisia korvaamaan velkojille aiheuttamansa vahingon tekemiensä rikosten perusteella. Aiemmissa käräjäoikeuden perusteluissa todettiin, että A oli toiminut tietoisena siitä, että menettely todennäköisesti johtaa C Oy:n taloudelliseen kriisitilanteeseen, aiheuttanut yhtiön maksukyvyttömyyden sekä hän oli tavoitellut huomattavaa hyötyä. Vahingonkorvausvaatimusta ei ollut kuitenkaan perustettu laittoman varojenjaon mukaiseen varojen palauttamiseen. Tämä olisi voinut vaikuttaa ratkaisun lopputulemaan.

4.3 Laiton varojenjak

OYL 13:1.3 on säädetty yleinen laittoman varojenjaon määritelmä, jonka tarkoituksena on erottaa laitton varojenjak laillisesta liiketoimesta (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 208, 210). Kyseisen säännöksen mukaan muu kuin pykälän 1 tai 2 momentissa määritelty liiketapahtuma, joka vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta katsotaan laittomaksi varojenjaoksi. Säännöksen päämääränä ei ole kuitenkaan määritellä laittomia varojenjakoja siten, että 1 ja 2 momentissa mainitut varojenjaot olisivat aina laillisia ja 3 momentissa tarkoitettut laittomia (HE 109/2005 vp, s. 124). Tietyin edellytyksin myös 1 ja 2 momentin perusteellakin tehty varojenjak voidaan katsoa laittomaksi. Blomqvistin ja Malmivaaran (2016, s. 210) mukaan verolainsäädäntöön ei sisälly nimenomaan laittoman varojenjaon tilanteisiin sovellettaviksi tarkoitettuja säännöksiä. Verohallinnon ohjeissa ”Osinkotulojen verotus” ja ”Vapaan oman pääoman rahaston varojenjak verotuksessa” kuitenkin tarkastellaan myös laitonta varojenjakoja ja sen verokohtelua jossain määrin.

Yrittäjäosakkaalle voi muodostua laitonta varojenjako monenlaisessa tilanteessa (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 208). Yhtenä esimerkkitalanteena voi olla menettelyvirhe. Laitonta varojen jakamista tapahtuu silloin, jos varoja jaetaan yli jakokelpoisten varojen, varoja jaetaan, vaikka yhtiö on maksukyvytön tai ilmeisesti kohtaamassa maksukyvyttömyyttä, varojen jakaminen on perustunut virheelliseen tilinpäätökseen, varojen jakaminen on ristiriidassa yhtiön toiminnan tarkoituksen kanssa, osinkoja jaetaan ilman hallituksen ehdotusta tai hyväksyntää tai varoja jaetaan osakkeenomistajille epäoikeudenmukaisesti ilman päteviä perusteluja, poiketen osakkeenomistajien omistusosuuksien suhteista (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 208). Lisäksi laitton varojen jakaminen toteutuu muun muassa silloin, kun varoja jaettaessa loukataan OYL:n mukaista velkojensuojaa ja osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta.

Jos yhtiössä siis loukataan aiemmin mainittuja yhtiöoikeudellisia säännöksiä, kyseessä on todennäköisesti laitton varojen jakaminen. Toisaalta Blomqvist ja Malmivaara (2016, s. 24) mainitsevat, että yhdenvertaisuuden kannalta OYL 1:7:n perusteluista näyttäisi johtuvan, että epäoikeutettuna etuna ei pidettäisi osakkeenomistajan saamaa etua toimesta, jolla on yhtiön kannalta hyväksyttävät liiketaloudelliset perusteet. Kuitenkin tulkinnanvaraista on se, voidaanko liiketaloudellisia perusteita yksinään pitää todisteena yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesta toiminnasta.

OYL 13:1.3:n mukaan keskeistä liiketoimen arvioinnissa on se, onko toimen tarkoitus ollut liiketaloudellinen vai ei. Merkitystä ei ole sillä, osoittautuuko liiketoimi jälkikäteen yhtiölle tappiolliseksi. Näin ollen arviointi on objektiivista tarkastellen, olisiko päätöksen tekijöiden tullut tietää, ettei päätös ole liiketaloudellisesti perusteltu (HE 109/2005 vp s. 124). Kyseessä on säännös, joka ohjaa yhtiön varojen käyttöä siten, että varoja käytetään liiketaloudellisen perusteen mukaan yhtiön liiketoiminta-alueella suoritettaviin liiketoimiin yhtiön toiminnan tarkoituksen toteuttamiseksi (Villa ja muut, 2020, luku II).

Immosen (2022, s. 48) mukaan yhtiöoikeudessa ei yleensä puhuta markkinaehtoisuudesta, mutta esimerkiksi OYL 13 luvun säännökset yhtiön varojen

jakamisesta ja laittomasta varojenjaosta pohjautuvat liiketaloudellisen perusteen ja sen myötä käyvän hinnan arviointiin. Jos liiketoimi on tehty käyvästä arvosta poikkeavilla ehdoilla, sillä ei ole välttämättä yhtiön kannalta hyväksyttävää liiketaloudellista syytä, ja tällöin järjestelty voi olla laitonta varojenjako. Tässä tapauksessa saadut varat tulee palauttaa yhtiöön (OYL 13:1.3 ja 4). Osakeyhtiölaissa määrätään, että yhtiön toiminnan tarkoitus on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, ellei yhtiöjärjestyksessä toisin säädetä (OYL 1:5). Yleensä tämä edellyttää, että yhtiö noudattaa käypää hintaa liiketoimissaan (Immonen, 2022, s. 47).

Markkinaehtoisuuden käsitteeseen liittyviä ja OYL 13:1:3:n tarkoittamia laitton varojenjaon tilanteita ovat esimerkiksi omaisuuden tai palvelun myynti alihintaan, ostaminen ylihintaan tai velan antaminen markkinoihin tai olosuhteisiin nähden liian alhaisella korolla tai vastaavasti ottaminen liian korkealla korolla (Määttä, 2005, s. 93). Lainan antamisen on oltava yhtiön toiminnan tarkoituksen mukainen, eli sillä tulee olla liiketaloudellinen peruste. Liiketaloudellisen perusteen puuttuessa lainansaajalla on palautusvelvollisuus yhtiötä kohtaan, sillä lainan antaminen on ollut laitonta varojenjako (Mähönen & Villa, 2015, s. 422).

Etenkin lähipiiritapahtumat ovat tapauksia, joissa laitonta varojenjako saattaa yhtiöissä tapahtua (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 183). Osakeyhtiölain 13:1.3 mukaan lähipiirilainasta tai -vakuudesta tulee laitonta vain, jos lainan tai vakuuden antamishetkellä on riittävän todennäköistä, että laina jää kokonaan takaisinmaksamatta tai vakuus menetetään. Lisäksi osakeyhtiölain esitöiden mukaan merkittävien rahasummien lainaaminen yhtiön osakkeenomistajille ei ole yleensä yhtiön edun mukaista tai vastaa yhtiön toiminnan tarkoitusta (HE 109/2005, s. 26). Yleisesti lainoihin liittyen laitonta varojenjako voi ilmentyä, jos yhtiö antaa osakkaalle myönnetyn velan anteeksi.

KKO on ottanut kantaa laittomaan varojen jakamiseen ja liiketaloudellisen perusteen olemassaoloon muun muassa seuraavissa kahdessa ratkaisussa (Blomqvist &

Malmivaara, 2016, s. 211). Korkeimman oikeuden ratkaisussa (KKO 2006:90) oli kyse vakuuden antamisesta tilanteesta, jossa on ollut korostunut riski siitä, että yhtiön antama vakuus menetetään (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 211). Tapauksessa KKO korosti, että osakeyhtiön tarkoitus on pääsäännön mukaan voiton tuottaminen osakkeenomistajille, ja vastikkeettomat suoritukset yhtiön varoista ovat harvoin perusteltuja, ellei niillä ole epäsuoraa hyötyä yhtiön liiketoiminnan kannalta. KKO katsoi, että panttauksen tarkoitus ei ollut osakeyhtiön liiketoiminnan mukainen ja se oli näin ollen laitonta varojenjako.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa (KKO 2003:33) ylivelkaisessa kiinteistöosakeyhtiössä, joka myöhemmin asetettiin konkurssiin, osakkeenomistajille ei ollut määrätty riittäviä suuria yhtiövastikkeita kattamaan yhtiön lainojen lyhennyksiä ja korkoja. Kysymys oli siitä, oliko menettely laitonta varojen jakamista, kun riittäviä yhtiövastikkeita ei peritty. Korkein oikeus arvioi, että varojenjako koskevien sääntöjen tarkoituksena on turvata yhtiön pääoman pysyvyys velkojien suojelemiseksi. Laittomana varojen jakamisena pidetään toimia, jotka epäsuorasti heikentävät yhtiön varallisuusasemaa sidotun pääoman suojaa loukkaavalla tavalla, vaikka ne eivät suoraan vähentäisi yhtiön varoja. Esimerkiksi vastikkeettoman käyttöoikeuden myöntäminen ei suoraan vähennä yhtiön varoja, mutta se voi vaikuttaa yhtiön varallisuusaseman heikkenemiseen.

Kappaleessa 3.4 mainittujen palkkojen, palkkioiden ja muiden etuuksien hyväksyttävyyttä arvioidaan siitä näkökulmasta, ovatko ne olleet liiketaloudellisesti perusteltuja (Immonen & Villa, 2019, s. 115). Harmaalla-alueella liikutaan yrityksen toiminnassa silloin, kun suoritukset eivät vastaa tehtyä työtä tai muuta maksuperustetta tai kun kuluja korvataan, jotka ovat itse asiassa yrittäjäosakkaan omia henkilökohtaisia menoja. Jos suorituksilla vähennetään yrityksen varoja ilman pätevää liiketaloudellista syytä, se katsotaan laittomaksi varojenjaoksi (OYL 13:1.3). Tällaisissa tilanteissa yhtiöllä on oikeus ja hallituksella velvollisuus vaatia suoritukset takaisin (OYL 13:4). Vaikka kaikki osakkeenomistajat olisivatkin hyväksyneet suorituksen, se voi silti olla laitonta varojenjako, jos suorituksen määrä ylittää yrityksen jakokelpoisen vapaan oman

pääoman määrän tai johtaa yrityksen maksukyvyttömyyteen (Immonen & Villa, 2019, s. 115).

Laittoman varojen jakamisen yhteydessä vastuullisiksi katsotaan ne yhtiön toimielimiin kuuluvat henkilöt, jotka osallistuvat päätöksentekoon, joka johtaa laittomaan varojen jakamiseen (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 217). Osakeyhtiölain mukainen laittoman varojen jakamisen seuraamusjärjestelmä muodostuu kolmesta mahdollisesta seuraamuksesta. Ensimmäisenä seuraamuksena on se, että varojen saajilla on velvollisuus palauttaa laittomalla varojen jakamisella saadut varat korkoineen yhtiölle (OYL 13:4). Toinen mahdollinen seuraamus on laittomaan varojen jakamiseen osallistuneiden vahingonkorvausvastuu (OYL 22:1–2). Kolmanneksi laittomaan varojen jakamiseen voi liittyä rikosoikeudellisia seuraamuksia (OYL 25:1 sekä mahdollisesti soveltuva rikoslain sääntely).

Laiton varojen jakaminen osakeyhtiöstä voi johtaa rikosoikeudelliseen seuraamukseen, sillä se voi täyttää rikoslaissa kriminalisoidun teon tunnusmerkit (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 223–224). Oikeuskäytännössä tällainen toiminta on tullut esiin erityisesti arvioitaessa velallisen epärehellisyyttä koskevan rikoslain pykälän 39:1 tunnusmerkistön täyttymistä. Esimerkiksi oikeustapauksessa KKO 2005:68 on käsitelty varojen nostamista osakeyhtiöstä ja arvioitu tämän varojen nostamisen laillisuutta. Kyseisessä oikeustapauksessa A nosti rahaa omasta osakeyhtiöstään ja kirjasi sen osakslainaksi, väittäen sen olevan palkkaa ja kulukorvausta. Korkein oikeus totesi, että nostolla ei ollut rikoslain 39:1:n 2 kohdassa tarkoitettua hyväksyttävää syytä, koska yhtiö ei ollut noudattanut palkanmaksua koskevia sääntöjä eikä yhtiöllä ollut voitonjakokelpoisia varoja. KKO katsoi, että A:n toiminta vaaransi yhtiön velkojien taloudellisia etuja ja aiheutti heille vahinkoa, ja näin ollen kyse oli osakeyhtiön varojen laittomasta jakamisesta.

Villa ja muut (2020, luku II) huomauttavat, että laitton varojen jakaminen ei kuitenkaan aina tarkoita kaikissa tilanteissa rangaistavaa velallisen epärehellisyyttä. Tämä johtuu

siitä, että rikosoikeudellinen vastuu edellyttää tahallisuutta. Näin ollen rangaistusvastuuta ei yksin riitä perustelemaan pelkästään se, että varojen osakeyhtiölain vastainen jakaminen vaarantaisi yhtiön velkojien taloudellisia etuja tai jopa aiheuttaa velkojille vahinkoa. Voidaan kuitenkin katsoa, että jos varoja päätetään jakaa rikkoen osakeyhtiölain määräyksiä, niin tällöin tehdään oletus siitä, että toiminta on ollut tahallista (Villa ja muut, 2020, luku II).

Laitonta varojenjako syntyy yhtiössä silloin, jos yhtiöstä päätetään myöntää laina vasten osakeyhtiölain säännöksiä. Esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisussa (KKO 1998:56) osakeyhtiön toimitusjohtaja oli toistuvasti ilman hyväksyttävää syytä ottanut osakeyhtiöstä eri suuruisina määrinä varoja osakaslainan nimellä (Leppiniemi & Walden, 2023). Hän oli toiminut edellä mainitulla tavalla, vaikka yhtiön pääoma oli menetetty. Korkein oikeus katsoi toimitusjohtajan näin toimiessaan pahentaneen yhtiön maksukyvyttömyyttä. Vaikka toimitusjohtaja myöhemmin lyhensi yhtiöltä ottamaansa velkaa ja antoi vakuuksia velalle, hänen menettelynsä ei poistanut rangaistavuutta velallisen epärehellisyytenä. Seurauksena oli, että hänelle tuomittiin kolmen kuukauden ehdollinen vankeustuomio sekä sakkorangaistus. Lisäksi toimitusjohtaja määrättiin suorittamaan konkurssipesälle vahingonkorvausta.

Osakeyhtiölaki asennoituu pidättyvästi lahjojen antamiseen (Immonen & Villa, 2019, s. 163–164). Verosuunnittelussa lahjoituksia on pyritty hyödyntämään esimerkiksi luovutusvoittoveron välttämiseksi (Knuutinen, 2020, s. 176). Omaisuuden lahjoittaminen ei tue yhtiön tavoitetta tuottaa voittoa osakkeenomistajille, koska lahjoihin liittyy harvoin selkeästi havaittavia liiketaloudellisia hyötyjä (Immonen & Villa, 2019, s. 163–164). Lahja ilman vastiketta voi myös loukata yhtiön velkojien oikeuksia. Osakeyhtiölain 13:8 mahdollistaa kuitenkin lahjan antamisen yhtiöstä.

Yhtiökokouksen päätöksellä on mahdollista antaa lahja yleishyödylliseen tai siihen rinnastettavaan tarkoitukseen, kunhan lahjoituksen määrä voidaan katsoa kohtuulliseksi suhteessa sen käyttötarkoitukseen sekä yhtiön tilanteeseen ja muihin olosuhteisiin

(Immonen & Villa, 2019, s. 163–164). Määrän kohtuullisuutta arvioitaessa on erityisesti otettava huomioon yhtiön oman pääoman tilanne. Jos yhtiökokous tai kaikki osakkeenomistajat yksimielisesti päättävät lahjan antamisesta jakokelpoisen vapaan oman pääoman rajoissa, sen ei välttämättä tarvitse olla määrältään kohtuullinen. Kuitenkin on tärkeää varmistaa, että lahjoitus ei aiheuta yhtiölle maksukyvyttömyyttä. Tämä tarkoittaa, että lahjojen antamiset ovat mahdollisia pääasiassa yhtiön vapaan oman pääoman rajoissa (HE 109/2005 vp, s. 129).

5 Vero-oikeudelliset reunaehdot

Tässä luvussa käsitellään verosuunnittelun vero-oikeudellisia reunaehtoja. Vero-oikeudellisia reunaehtoja muodostavat etenkin riski veron kiertämisestä ja peitelystä osingosta. Vero-oikeudelliset reunaehdot linkittyvät yhtiöoikeudellisiin reunaehtoihin, minkä takia niihin viitataan myös tässä luvussa. Edellisessä luvussa mainittu laitton varojenjako ei kuitenkaan välittömästi tarkoita myös peiteltyä osinkoa. Huomionarvoista on se, että menettely voi olla yhtä hyvin jompaakumpaa tai jopa molempia. Tässä luvussa käsitellään veronkiertoa ja peiteltyä osinkoa ensisijaisesti kolmannessa luvussa esittelemiäni verosuunnittelukeinojen kautta. Verohallinnon ohjeen (2023e) mukaan peitellyn osingon verottamiseen johtavissa yhtiön ja osakkaan välisissä toimita voi jossain tilanteissa olla tunnusmerkkejä, jotka viittaavat myös veron kiertämiseen. Tässä yhteydessä VML 29 § ja veron kiertämistä koskeva VML 28 § voivat joissain tapauksissa olla samanaikaisesti sovellettavissa. Oikeudellisten reunaehtoien kokonaisuus on siis hyvin kompleksinen.

5.1 Veron kiertäminen

Verovelvollisella ei ole lakisääteistä velvollisuutta hallinnoida liiketoimintaansa siten, että se maksimoisi veronsaajan tulot (Lönnblad, 2019, s. 65). Tämä voidaan todeta myös veronkiertodirektiivistä. Direktiivin perusteella yleistä veronkierron vastaista sääntöä olisi sovellettava ainoastaan järjestelyihin, jotka eivät ole aitoja. Toisaalta valinnanvapaus ei ole rajaton. Unionin tuomioistuin on todennut antamassaan ratkaisussa, C-227/09 RBS Deutschland Holding, että verovelvollisella on yleensä vapaus valita taloudellisen toimintansa ja verotaakkansa rajoittamisen kannalta parhaaksi katsomansa organisaatorakenteet ja liiketoimiensa toteuttamiskeinot. Vastaava lähtökohta on esillä myös kansallisessa oikeuskäytännössä, mikä tulee esille esimerkiksi ratkaisussa KHO 2018:40. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun perusteella keskeisin huomio on se, että valinnanvapautta voidaan hyödyntää vain verolainsäädännön mahdollistamissa rajoissa (Lönnblad, 2019, s. 65).

Veron kiertämisen nähdään olevan universaali oikeudellinen ilmiö, joka sisältää ongelmakohtua, jotka ovat yhteisiä eri verojärjestelmille (Weckström, 2015, s. 388). Pohjimmiltaan veron kiertämisen haasteet liittyvät aina tavoitteeseen sen selvittämiseksi, mikä ratkaistavana olevassa vero-oikeudellisessa tilanteessa on aitoa ja todellista, ja vastaavasti mikä siinä on keinotekoista tai valheellista. Tuomioistuimet ovat viimekätinen taho, jonka tehtävänä on vetää raja sen suhteen, onko kyseessä hyväksyttävä verosuunnittelu vai ei-hyväksyttävä veron kiertäminen (Knuutinen, 2012, s. 3). Kyseisen rajan määrittäminen on ollut yksi vero-oikeuden haastavimmista osa-alueista niin teoriassa kuin käytännössä.

Tuomioistuinten ratkaisujen kautta veronkiertosäännösten tulkintakriteerit usein täsmentyvät ja samalla niiden soveltamisrajat selventyvät (Kaunisto, 2022, s. 122). Lönnbladin (2019, s. 65) mukaan oikeuskäytännössä on käsitelty laajasti tätä verosuunnittelun ja veron kiertämisen välistä rajanvetoa. Verotusmenettelystä annetun lain (VML) 28 §:stä löytyy määritelmä veron kiertämiselle. Tätä määritelmää sovelletaan täsmällisessä oikeudellisessa merkityksessä Suomen oikeusjärjestyksessä (Knuutinen, 2020, s. 7). Weckström (2015, s. 386) toteaa, että VML 28 § sisältää poikkeuksellisen korkean soveltamiskynnyksen sen vuoksi, että käsitteen sanamuoto on varsin avoin. Näin ollen yleisen veronkiertosäännöksen muodon avoimuuden seurauksena kansallisilla hallintototuomioistuimilla, etenkin korkeimmalla hallinto-oikeudella, on keskeinen rooli säännöksen soveltamisedellytysten tarkentamisessa (Lönnblad, 2019, s. 69).

Kauniston (2022, s. 125–129) mukaan havainnoimalla kansallista oikeuskäytäntöä voidaan huomata, että menettelyn tosiasiallista oikeudellista sisältöä on mahdollista tarkastella osana verolain normaalitulkintaa. Oikeuskäytännön perusteella veroedun epäminen ei edellytä yleisen tai kohdennetun veronkiertosäännöksen soveltamisharkintaa kaikissa tilanteissa. Kotimaisessa oikeuskäytännössä on nähtävillä päätöksiä, joissa VML 28 §:n soveltamisharkinnan lisäksi on otettu käyttöön yhä enemmän aineellisten säännösten tulkintaan perustuvia keinoja. Näiden päätösten

perusteella joissakin tilanteissa asiaratkaisua on lähestytty ensisijaisesti verolain normaalitulkinnan näkökulmasta ja toissijaisesti VML 28 §:n avulla. Kaunisto (2022, s. 125–129) toteaa, että päätösten kannalta huomionarvoista on, että lain normaalitulkinnan kautta saavutettu lopputulos on saattanut olla identtinen sen lopputuloksen kanssa, johon olisi päädytty VML 28 §:ää soveltamalla. Tästä toimivat esimerkkinä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut KHO 2016:71 ja KHO 2016:72. Päätösten lopputulokset ovat taloudellisesta näkökulmasta samat, mutta KHO 2016:71 lopputulokseen päädyttiin lain normaalitulkinnalla eikä VML 28 §:ää soveltamalla toisin kuin ratkaisussa KHO 2016:72.

Kauniston (2022, s. 125–129) mukaan lain normaalitulkinnan ja VML 28 §:n suhdetta käsittelevän oikeuskäytännön pohjalta voidaan tehdä johtopäätös, että menettely tulee tarkasteltavaksi VML 28 §:n soveltamisharkinnan näkökulmasta sitä todennäköisemmin, mitä monimutkaisemmasta tai uudentyypisemmästä menettelystä on kyse. Tämä johtuu siitä, että tällaisissa tilanteissa lainsoveltajan on arvioitava oikeustoimien tosiasiallista taloudellista luonnetta. Tarkastelu perustuu tällöin kokonaisharkintaan (Kaunisto, 2022, s. 125–129).

Veron kiertämistä on haastavaa yksiselitteisesti määritellä tai rajata. Kari S. Tikan (1972, s. 23) klassikkoteoksen mukaan veron kiertämistä on kahta eri tyyppiä. Tämän perusteella veronkiertämistoimet voivat olla seurausta joko virheellisestä soveltamisesta tai tarkoituksellisesti otetun riskin toteutumisesta. OECD on kuvannut veron kiertämistä (tax avoidance) siten, että termiä on hankala täsmällisesti määritellä, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan verovelvollisten toimia tai järjestelyjä, joiden tavoitteena on vähentää maksettavien verojen määrää (Knuutinen, 2020, s. 5–6). Vaikka nämä toimet olisivatkin muodollisesti lainmukaisia, niitä voidaan pitää lain tarkoituksen vastaisina. Näin ollen veron kiertäminen on yksi lain kiertämisen muoto. Lain kiertäminen viittaa yleensä menettelyyn, joka ei ole suoraan riko lain säännöstä, mutta joka tekee kuitenkin tyhjäksi säännöksen tarkoituksen.

Kauniston (2022, s. 296) mukaan VML 28 § voi olla sovellettavissa vain tilanteissa, joissa oikeustoimi tuottaa konkreettisen veroedun, joka on vastoin lain tarkoitusta (objektiivinen edellytys), ja samalla oikeustoimelta puuttuu tosiasiallinen taloudellinen sisältö eli oikeustoimen taustalla ei ole aitoja ja riittäviä verotuksesta riippumattomia syitä (subjektiivinen edellytys). Jos jompikumpi edellytyksistä ei täyty, kyseisessä oikeustoimessa ei voida katsoa tapahtuvan VML 28 §:ssä tarkoitettua veron kiertämistä. Weckström (2015, s. 391) kertoo, että veron kiertämisen arvioinnissa yleensä tarkastellaan sitä, miten verovelvollisen toimenpiteissään noudattama muoto ja sen tosiasiallinen sisältö vastaavat toisiaan. Veron kiertämisen tarkoituksessa toteutetun toimintamallin tunnistaminen edellyttää lopulta sen arvioimista, tuottaako se erityistä verohyötyä. Tässä yhteydessä selvitetään, minkä veron kiertämisestä on kyse ja onko veroa tosiasiaassa kierretty.

Tikan (1972, s. 213) mukaan veronkiertonormin soveltamisalaan kuuluvat vain ne toimet, joihin verovelvollinen on ryhtynyt pääasiassa tarkoituksenaan välttää veroja, ja joihin ryhtyessään hän on ymmärtänyt, että tavoiteltu veroetu ei ole sopusoinnussa lainsäätäjän tarkoituksen kanssa. Veron kiertäminen voi tulla sovellettavaksi, jos yrittäjäosakas pyrkii hyödyntämään verojärjestelmän ominaisuuksia keinotekoisella ja lain tarkoituksen vastaisella tavalla (Niskakangas & Knuutinen, 2023, kpl 15). Veron kiertämisessä hyödynnetään verolainsäädännön ”aukkoja” tai puutteita, verojärjestelmän epäsymmetrisiä piirteitä tai muunlaista verolainsäädännön epätäydellisyyttä (Knuutinen, 2020, s. 30). Keinotekoisuus viittaa yleisesti toimiin, jotka voidaan kuvailla esimerkiksi epäluonnollisiksi, tekemällä tehdyiksi, teennäisiksi tai epäaidoiksi (Weckström, 2015, s. 396).

Wikström ja muut (2015, s. 125) tuovat esille, että vero-oikeudellisten velvollisuuksien noudattamista on tehostettu sanktioin, joilla pyritään puuttumaan esimerkiksi veron kiertämiseen. Sanktiot voivat lisätä esimerkiksi toimeen kohdistuvaa verorasitusta tai niistä voi seurata sakkoja. Esimerkiksi laissa verotusmenettelystä (86 §) ja arvonlisäverolaissa (218 §) on säännös, jossa viitataan rikoslain säännöksiin

veropetoksesta. Verovelvollisen eli tässä tapauksessa yrittäjäosakkaan kannalta mahdollisia sakkoja vakavampi seuraus voi olla se, että veropetoksen tunnusmerkistön täytyessä toteutuu myös vahingonkorvausvelvollisuuden tunnusmerkistö (Wikström ja muut, 2015, s. 125).

Verotuksen näkökulmasta ongelmana osakeyhtiössä on se, kun harkitaan, nostetaanko varat osinkona, palkkana, luovutusvoittona, korkona, vuokrana vai lainana, hyväksytäänkö valittu voitonjaon muoto perussäännösten ja erityisesti veronkiertosäännösten (VML 28 ja 29 §, VML 31 § ja EVL 52h §) osalta (Kukkonen & Walden, 2014, s. 46). Tällaisia veron kiertämisen estämiseen ja samalla verosuunnittelun rajoittamiseen pyrkiviä säännöksiä ovat lisäksi työpanososinkoa sääntelevä tuloverolain 33b § :n 3 momentti ja elinkeinoverolain korkovähennysoikeutta rajoittava EVL 18 a § (Lönnblad, 2019, s. 67). Laajemmalla tasolta katsottuna kysymys on tulonmuuntamismahdollisuuksista ja verolain tulkinnasta. Nämä siis asettavat viimekätisiä oikeudellisia reunaehtoja suunnitelluille toimille.

Tulkintaongelmia voi syntyä, kun osakeyhtiössä palautetaan sidottua tai vapaata omaa pääomaa yrittäjäosakkaalle (Kukkonen, 2010, s. 258, 266). VML 29 §:n perusteella pääomanpalautus voidaan periaatteessa tulkita osingonjaon verotuksen kiertämiseksi. Jos SVOP-rahastosta jaetaan varoja veronkiertotarkoituksessa, menettelyyn on mahdollista puuttua VML 28 §:n nojalla. Tämä voi tarkoittaa muun muassa sitä, että jonkun muun henkilön kuin osakkeenomistajan varoja jaetaan SVOP-rahaston kautta yhtiön osakkeenomistajille ja tavoitteena on se, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin. Lisäksi yhtiöjärjestyksen määräyksellä voidaan pyrkiä saamaan perusteettomia veroetuja siten, että määräyksen kautta yrittäjäosakkaan ansiotulo jakaantuu osinkona hänen lähipiirilleen ja lapsilleen.

Rahoitusjärjestelyt ovat yleisesti optimaalinen tapa toteuttaa verosuunnittelua (Knuutinen, 2020, s. 210–212). Rahoitusteorian mukaan yritykset pyrkivät saavuttamaan optimaalisen suhteen oman ja vieraan pääoman välillä. Osakaslaina järjestelyihin voi

tulla sovellettavaksi sekä peitellyn osingonsäännös VML 29 §:n että veronkiertoon liittyvä säännös VML 28 § (Leppiniemi & Walden, 2023). Veronkiertona voidaan pitää tilanteita, joissa osakslaina maksetaan takaisin juuri ennen verovuoden päättymistä, jolloin vältetään osakslainan verottaminen pääomatulona. Tämän jälkeen otetaan uusi osakslaina seuraavan verovuoden alussa. Myös tilanteet, joissa osakslaina maksetaan kokonaan pois viiden vuoden vähennyskelpoisuussäännön mukaisesti juuri ennen määräajan umpeutumista ja sen jälkeen otetaan uusi laina, voidaan tulkita veronkieroksi (Leppiniemi & Walden, 2023).

Veronkiertoa voi tapahtua myös esimerkiksi vuokraus- ja korkojen vähentämiseen liittyvissä tilanteissa (Verohallinto, 2022d). Aiemmassa oikeuskäytännössä korkojen vähennyskelpoisuus on voitu evätä VML 28 §:n perusteella, jos järjestelyihin on ryhdytty verotuksellisista syistä ja niiden tarkoituksena on vapautua suoritettavasta verosta korkovähennyistä hyödyntämällä vailla verotuksesta riippumattomia liikeloudellisia perusteita. Vuokraustilanteisiin liittyvissä oikeustapauksissa verotuksessa ei olla hyväksytty menettelyitä, joilla muun muassa yhtiön pääosakas vuokraa oman asuntonsa yhtiölleen käyvästä arvosta ja järjestää sen jälkeen yhtiöstään itselleen asuntoedun luontoisedun verotusarvosta. Esimerkiksi alla olevassa KHO:n (KHO 2010/927) ratkaisussa asunnon vuokraaminen ja asuntoedun saaminen katsottiin veronkieroksi (Leppiniemi & Walden, 2023):

A Oy oli vuokrannut työntekijänsä B:n työsuhdeasunnoksi C Oy:n omistaman kiinteistön. C Oy, jonka osakkeet omistivat B ja hänen puolisonsa yhdessä, oli vuokrannut kiinteistön A Oy:lle. A Oy oli maksanut kiinteistöstä vuokran lisäksi kiinteistön käytöstä aiheutuneet menot. A Oy oli palkkakirjanpidossaan käsitellyt B:lle näin annettua etua verohallituksen luontoisetupäätöksessä määriteltynä asuntoetuna. C Oy oli ollut kokonaan B:n ja hänen puolisonsa omistuksessa. A Oy:n eli B:n työnantajan maksama vuokra ja muut maksut olivat näin ollen tulleet B:n eduksi eli työnantaja oli käytännössä suorittanut vuokraa B:n ja hänen perheensä omistamasta asunnosta sekä maksanut B:n ja hänen perheensä elantokuluja. Olosuhteelle oli näin meneteltäessä annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastannut asian varsinaista luonnetta, eikä kyse siten ollut verohallituksen päätöksen mukaisesta asuntoedusta.

Verohallinnon ohjeen (2022d) mukaan veronkiertonormia on voitu soveltaa siitä huolimatta, että kokonaisuuteen ovat vaikuttaneet myös liiketaloudelliset syyt, mikäli näiden syiden merkitys on jäänyt vähäiseksi suhteessa järjestelystä saatuun verohyötyyn. Tästä toimii esimerkkinä korkeimman hallinto-oikeuden päätös KHO 2014:66, jonka perusteella holdingyhtiön muodossa toteutettua osakkeisiin oikeuttavaa kannustinjärjestelmää käsitellään työsuhdeoptiona silloin, kun järjestelyn tarkoituksena on ansiotulon verotuksen kiertäminen. Hyvän verojärjestelmän keskeisiä piirteitä ovat muun muassa oikeusvarmuus ja verotuksen ennakoitavuus. Haasteena kuitenkin on, että veronkiertosäännöstä voidaan joutua soveltamaan tilanteisiin, joista ei ole vielä olemassa oikeuskäytäntöä. Tämä voi aiheuttaa ongelmia verosuunnittelun näkökulmasta. Kuitenkin uusiin soveltamistilanteisiin liittyvää epävarmuutta veroseuraamuksista voidaan lieventää hakemalla Verohallinnolta maksullista ennakkoratkaisua, joka on räätälöity kyseiseen tilanteeseen ja kysymykseen (Verohallinto, 2022d).

5.2 Peitelty osinko

Haastetta verosuunnittelulle ja varojenjakamiselle tuottaa veronkierron ja laittoman varojenjaon lisäksi riski peittelystä osingosta, josta säädetään verotusmenettelylain 29§:ssä ja peitellyn osingon osittaisesta veronalaisuudesta saajalleen on säännöksiä TVL 33d.1 §:ssä ja EVL 6a.7 §:ssä. Knuutisen (2020, s. 234) mukaan peitelty osingonjako luetaan peiteltyihin oikeustoimiin. Hän lisää, että peitellyn osingon voidaan nähdä kuuluvan ainakin osaltaan myös VML 28 §:n piiriin. Verotusmenettelylain 29 §:ssä on kuitenkin säännelty erikseen peitellyn osingonjaon verokohtelusta. Peiteltyllä osingolla on yksilölliset VML 28 §:stä poikkeavat verovaikutukset, minkä vuoksi se on erotettava VML 28 §:n soveltamisalaan kuuluvista tapauksista. Oikeuskäytännössä tätä lainkohtaa on sovellettu usein VML 28 §:n kanssa rinnakkain.

VML 29.1 § mukaan peiteltyksi osingoksi voidaan lukea kaikki hinnoittelupoikkeamat, joiden seurauksena yhtiön varallisuutta siirtyy osakkaalle (Mattila, 2016, s. 121). Jos etu siirtyy toisin päin omistajalta yhtiölle, toimessa ei ole kyse peittelystä osingosta. VML

29.1 §:ssa mainitaan peitellyn edun saajaksi osakas tai tämän omainen. Lähtökohtaisesti peitelty osingonjako liittyy kaikkiin sellaisiin tilanteisiin, joissa varallisuusarvoja siirtyy osakeyhtiöstä osakkaalle tavanomaista osingonjakoa kevyemmällä verotuksella (Kukkonen & Walden, 2014, s. 217). Knuutinen (2020, s. 235) toteaa, että yleensä peiteltyä osinkoa koskevat toimet liittyvät tilanteisiin, joissa varoja pyritään edellä mainituilla tavoilla suuntaamaan yrittäjäosakkaalle tai hallitsevassa asemassa oleville osakkaille. Verohallinnon ohjeen (2023e) mukaan peitelty osinko voi tulla sovellettavaksi tilanteessa, jossa yhtiön osakas on osakasasemansa perusteella saanut yhtiön kanssa tekemästään sopimuksesta sellaista taloudellista etua, joka poikkeaa eduista, jotka syntyvät riippumattomien osapuolten välillä. Näin ollen toimien tulisi olla markkinaehtoisia.

Peitellyn osingon verotusta on käsitelty tarkemmin Verohallinnon ohjeessa (2023e) ”Peitelty osinko”. Peitellyn osingon verotukseen tuli muutoksia vuonna 2023, sillä hallituksen esityksen mukaisesti peitelty osingonjako säädettiin saajalleen kokonaan veronalaiseksi tuloksi (HE 227/2022 vp, s. 1). Ennen verovuotta 2023 peitelty osinko oli 75 prosenttisesti veronalaista tuloa EVL 6 a §:n ja TVL 33d §:n mukaisesti, mutta vuoden 2023 alusta lähtien kyseisiä säännöksiä on muutettu niin, että peitelty osinko on kokonaan veronalaista tuloa (Verohallinto, 2023e; HE 227/2022 vp, s. 17–18). Hallituksen esityksen mukaan uudistuksen läpiviemiseen on vaikuttanut Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman tavoitteet veronkierron ja aggressiivisen veronkierron estämiseksi (HE 227/2022 vp, s. 1. VML 32 §:n edellytysten täytyessä peitellyn osingon tilanteissa määrätään myös veronkorotus (Niskakangas & Knuutinen, 2023, kpl 15; Verohallinto, 2023e). Näin ollen seuraa ankara verotus, jos peiteltyä voitonjakoa todetaan tapahtuneen.

VML 29 §:n 6 momentin perusteella peitellyn osingon tulolajista on säännökset tuloverolaissa. Verohallinnon ohjeessa (2023e) todetaan, että yrittäjäosakkaan saama peitelty osinko verotetaan ansiotulona. Näin ollen peiteltyä osinkoa ei koskaan veroteta saajansa pääomatulona (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 227). Verohallinnon ohjeen

(2023e) mukaan peitellyn osingon määrä selvitetään edellä mainituista syistä erikseen osingonjakajan ja osingonsaajan osalta. Kun peitellyn osingon säännöksiä sovelletaan, on olennaista huomioida, mitä tuloverolaissa tarkoitetaan tulolla ja tulon realisoidumisella. Knuutinen (2020, s. 236) tarkentaa, että peitellyn osingon luonteeseen kuuluu se, että sen saaja on vastaanottanut realisoidun edun. Näin ollen peitellyn osingon säännösten päämääränä ei ole verottaa realisoidun tulon.

Peitelty osingonjako saattaa tulla sovellettavaksi, vaikka edun antaminen olisi perustunut väärin tietoihin, väärinkäsityksiin tai muihin tahattomiin tilanteisiin (Kukkonen & Walden, 2014, s. 217). Eli siis säännöksen sovellettavaksi tuleminen ei edellytä verovelvollisen tahallisuuden tai tuottamuksellisuuden osoittamista. Blomqvist ja Malmivaara (2016, s. 240) kertovat, että peitellyn osingon riskin ehkäisemisen kannalta keskeistä on se, että osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajan välisissä toimituksissa noudatetaan samoja periaatteita kuin ulkopuolisten kanssa tehdyissä oikeustoimissa. Peitellyn osingon säännösten lisäksi mahdollista on myös se, että järjestelyyn puututaan veronkiertoa koskevan VML 28 §:n nojalla tai laittoman varojenjaon sääntelyn kautta. Tämä muodostaa yhteyden verolainsäädännön ja yhtiölain välille.

Hinnoittelupoikkeamat tarkoittavat tavallisesti yli- tai alihinnoittelua, joista seuraa se, että yrittäjäosakas saa osakkuusasemansa perusteella rahanarvoisen edun, jonka seurauksena yhtiön varallisuus vähenee tai velat kasvavat (Mattila, 2016, s. 121). Mattila (2016, s. 121) tarkentaa, että markkinaehtoisesta hinnoittelusta poikkeaminen voi liittyä esimerkiksi kauppahintoihin tai luotonkorkeuksiin. Tavanomaisesti kyseessä voi olla myös tilanteita, joissa yrittäjäosakas käyttää hyväkseen yhtiön varallisuutta ilman, että hän suorittaa markkinaehtoista korvausta käytöstä. Tämä voi tapahtua esimerkiksi siten, että yrittäjäosakas tai hänen omaisensa ei maksa vuokraa käyttämästään yhtiön omistamasta asunnosta tai autosta. Peitelty osinko voi siten liittyä myös vastikkeettoman edun saamiseen (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 227).

Peiteltyyn osingon osalta keskeistä on se, että peiteltyyn osingon jakamisesta aiheutuneita kuluja ei lueta yhtiön tulon hankkimiseen tai säilyttämiseen liittyviksi vähennyskelpoisiksi menoiksi (Verohallinto, 2023e). Verohallinnon ohjeen (2023e) mukaan EVL 7 §:n perusteella yhtiön tuloon lisätään kustannusten ja peiteltyinä osinkoja lisätyn määrän erotus, mikäli yhtiölle on aiheutunut peiteltyyn osingon jakamisesta etuuden käypää arvoa korkeammat kustannukset. Esimerkiksi yhtiön verotettavaan tuloon lisätään alihinnan muodossa osakkaalle annettu etu (Mattila, 2016, s. 125).

Yrittäjäosakkaalle syntyy vuokrauksessa peiteltyä osinkoa, mikäli maksettu vastike on tavallisesta olennaisesti poikkeava (VML 29 §). Tällöin verotuksessa menetellään kuin olisi käytetty käypää hintaa (Tikka ja muut, 2021, kpl 26). Peitelty osingonjakoa voi olla tilanne, jossa yhtiön omistama hyödyke on osakkaan käytössä maksutta tai alihintaan. Ratkaisussa KHO 1998/2694 osakeyhtiö oli vuokrannut osakehuoneiston yhtiössä työskennelleelle osakkaalleen käypää hintaa alemmalla vuokralla. Peiteltyyn osingon määrä asetettiin eri suuruiseksi yhtiön ja osakkaan verotuksessa. Yhtiön puolella perusteena ovat yhtiölle aiheutuneet vastike- ja korkomenot vähennettynä perityllä vuokralla, kun taas laskettaessa osakkaan saaman peiteltyyn osingon suuruutta otetaan huomioon yleinen vuokrataso ja osakkaan maksama vuokra. Yrittäjäosakkaan maksaessa yhtiölleen alihintaista vuokraa, peiteltyyn osingon määräksi lasketaan käyvän vuokran ja maksetun vuokran välinen erotus (Leppiniemi & Walden, 2023).

Raunio ja muut (2018, s. 207) tuovat esille, että vuokran määrä arvioitaessa on otettava huomioon, mitä vastaavasta tilasta veloitettaisiin vapailla markkinoilla kyseisellä paikkakunnalla. Lisäksi edellytyksenä on, että yhtiö myös tosiasiallisesti tarvitsee toimintaansa kyseisen tilan. Ylivuokraa pidetään osakkaan saamaksi peiteltyksi osingoksi, jolloin sovellettavaksi tulee VML 29 §. Tästä seuraa osakkaan saaman tulon kokonaan verottaminen ansiotuloverotuksen mukaisesti ja ylivuokran vähennyskeltottomuus yhtiössä (Kukkonen & Walden, 2014, s. 106–107). Tämän soveltuminen lisää verorasitusta huomattavasti. Verohallinnon ohjeen (2023e) mukaan käypää vuokraa määritettäessä edellytetään yleensä, että vuokrattava osa on kooltaan vähintään yhden

erillisen huoneen suuruinen. Irtaimen omaisuuden vuokrauksen lähtökohtana toimii käypä vuokrataso.

Vuokrausjärjestelyihin liittyen KHO on todennut peiteltyä osinkoa tapahtuneen myös ratkaisussaan KHO 2010/926. Kyseisessä ratkaisussa A oli vuokrannut omistamansa huoneiston yhtiölle työsuhdeasunnoksi. Elokuuhun 2005 saakka A omisti kaikki yhtiön osakkeet ja sen jälkeen 150 osaketta yhtiön 638 osakkeesta. Yhtiö vuokrasi huoneiston edelleen A:n puolisolle B:lle työsopimuksen mukaisesti työsuhdeasunnoksi, vaikka sitä käytettiin A:n ja B:n yhteisenä vakituksena asuntona. KHO katsoi, ettei huoneisto ollut siirtynyt yhtiön määräysvaltaan niin, että se voitaisiin lukea työntekijän luontoisetuasunnoksi. Sen sijaan vuokrausjärjestely palveli pääasiassa yhtiön osakkaan etua eikä vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Maksettu vuokra ei siten ollut vähennyskelpoinen meno yhtiön verotuksessa, vaan se oli rahanarvoinen etuus, jonka yhtiö antoi osakkaalleen tämän osakkuusaseman perusteella.

Vuokraustilanteiden lisäksi peiteltyä osinkoa voidaan joissakin tilanteissa jakaa epätavanomaisena tai perusteettomana palkkana (Knuutinen, 2020, s. 232). Palkkaa voidaan pitää peiteltyinä osinkona esimerkiksi silloin, kun sitä maksetaan perusteettomasti ilman työntekoa yhtiössä tai palkka on ilmeisessä epäsuhteessa tehdyn työn arvoon. Tikan ja muiden (2021, kpl 26) mukaan kohtuullisen palkan määrittämisessä on lähtökohtana se, että työsuhhteessa olevan osakkaan saamat hyvitykset, kuten rahapalkka ja luontoisedut, lasketaan yhteen ja summaa verrataan hyväksyttävään palkkatasoon. Kirjanpidossa esiintyvät epätavalliset hyvitykset tai kustannukset määritellään yleensä peiteltyiksi osingonjaoksi. KHO:n ratkaisun 1989/3637 perusteella yrittäjäosakkaalle annettua luontoisetua, jota ei kirjata palkaksi ja josta ei toimiteta ennakonpidätystä, voidaan pitää peiteltyinä osinkona. Näin ollen tavanomaisesta luontoisedusta voi myös muodostua peiteltyä osinkoa, jos järjestelyyn liittyy normaalia poikkeavia piirteitä (Verohallinto, 2023e).

Mattila (2016, s. 122) toteaa, että palkka tai ylipalkka tulkitaan harvoin peiteltyksi osingoksi, koska palkan kokonaisverotaso on pääsääntöisesti korkeampi kuin avoimen voitonjaon. Näin ollen ylipalkkojen maksamisen motiivia heikentää se, että johtavassa asemassa toimivan yrittäjäosakkaan saamiin palkkatuloihin kohdistuu usein korkea marginaalivero (Tikka ja muut, 2021, kpl 26). Lisäksi kun on selvää, että osakkaan saamaa korkeaa palkkaa vastaa suuri ja merkityksellinen työpanos ja kun yhtiön tuottavuus on hyvä, ei ole verotuksellisesti syytä puuttua asiaan (Viitala, 2014, s. 89). Toisaalta palkan suhteen on huomioitava se, että sitä nostettaessa rajoitteita voi kohdistua lähinnä sen ilmeisen ylisuureen määrään, jos se ei ole esimerkiksi yhtiön edun mukaista tai vaarantaa maksukykyisyyden (Viitala, 2014, s. 89). Huomioitavaa on myös se, että liikapalkaksi katsottavat erät eivät ole yhtiön verotuksessa vähennyskelpoisia.

Kolmas huomionarvoinen tilanne on se, että varsinkin perheyhtiön osakkaat hoitavat usein rahantarvettaan ottamalla osakeyhtiöstään lainoja (Knuutinen, 2020, s. 232). Riski peiteltylle osingolle syntyy silloin, kun lainarahoitusta on annettu alikorkoisesti tai toisinpäin ylikorkoisesti. Osakeyhtiölain vastaiset rahalainat voidaan katsoa peiteltyksi osingoksi. Sen sijaan nykyisin lainapääoman verottaminen peiteltyinä osinkona ei ole enää tavanomaista, koska osakaslainasta on säädetty TVL 53 a §:n erityinen säännös vuonna 1998. Osakaslainaan soveltuu nykyään siis tavanomaisemmin joko veronkierto tai laitton varojenjakko. Oikeuskäytännössä ja Verohallinnon ohjeistuksessa osakslainaa ei ole tulkittu peiteltyksi osingoksi vain sen vuoksi, että se on osakeyhtiölain vastainen (Leppiniemi & Walden, 2023). Voidaan siis todeta, että pääomatulona verotettuun osakslainaan on mahdollista soveltaa peitellyn osingon säännöksiä vain poikkeuksellisissa tilanteissa.

Toisaalta Tikka ja muut (2021, kpl 26) huomauttavat, että edellä mainitussa tilanteissa tulee huomioida se, että matalan lainan korkoon liittyy peitellyn osingonjaon riski. Yrittäjäosakkaan antaessa yhtiölleen lainan, lainasta maksettava korko on osakkaan pääomatuloa, jos koron määrä ja määräytymisperuste eivät ylitä VML 29.1 §:ssä tarkoitettua kohtuullista määrää. Jos korkoa on maksettu huomattavasti enemmän kuin

mikä on tavallista, ylimenevä osa korosta tulkitaan peiteltyksi osingonjaoksi. Tämä osa on osakkaan ansiotuloa (TVL 62 §). Raunio ja muut (2018, s. 208) korostavat, että osakeyhtiön maksaman koron tulee perustua todelliseen velkasuhteeseen.

Kohtuullista koron määrää arvioitaessa otetaan huomioon normaali markkinaehtoinen korko, josta esimerkkinä on korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu (KHO 2010:73). Korkein hallinto-oikeus katsoi ratkaisussaan, että A Oy:n maksamat korot B AB:lle ylittivät huomattavasti sen määrän, mikä olisi tyypillisesti maksettu toisistaan riippumattomien yritysten välillä. Tämä johti siihen, että A Oy:n verotettavaan tuloon verovuodelta 2005 lisättiin vähennyskelvottomiksi katsottuja korkoja. Määräksi katsottiin erotus 9,5 ja 3,25 prosentin välillä muodostaen yhteensä 845 354 euroa lisää korkoja verotettavaan tuloon. Korkojen vähennyskelvottomuuden seurauksena yhtiön verorasitus kasvoi huomattavasti.

Hyväksyttävä korkotaso määritetään lainan antohetken tason perusteella (Kukkonen & Walden, 2014, s. 108). Näin ollen korkotason lasku ei vaikuta tilanteen arviointiin, mikä tulee esille esimerkiksi KHO:n ratkaisusta (KHO 2002/93). Tapauksessa oli kyse siitä, että A antoi vuonna 1992 osakeyhtiölleen vakuudettoman lainan kilpailevan yhtiön ostamista varten. Lainalle määriteltiin kiinteä 12 prosentin vuotuinen korko ja sen piti olla maksettuna takaisin viimeistään vuoden 1998 loppuun mennessä. Lainan myöntöhetkellä määritelty korko ei poikennut yleisestä korkotasosta. Vaikka yleinen korkotaso oli vuonna 1996 merkittävästi matalampi kuin vuonna 1992, tapauksessa ei nähty perusteita peitellyn osingonjaon verottamiselle.

Esimerkkinä lainan antamisesta yrittäjäosakkaalta osakeyhtiölle, sen verotuksesta ja korosta on KVL 1994/22 (Tikka ja muut, 2021, kpl 5). Tapauksessa toimitusjohtaja A omisti X Oy:n osakekannasta 51 %. X Oy:llä oli monia pankkilainoja, joiden vakuudeksi oli asetettu A:n omistamia, asuinhuoneistojen hallintaan oikeuttavia osakkeita. A aikoi lisäksi lainata X Oy:lle 1,5 milj. mk 8,5 %:n korolla. Kun X Oy:n maksoi A:lle takausprovisiota hänen luovuttamiensa reaalivakuuksien kattaman yhtiön luoton

määrälle, takausprovisio oli A:n veronalaista pääomatuloa. Lisäksi A:n lainatessa X Oy:lle 1,5 milj. mk, X Oy:n maksama korko kuului A:n pääomatuloon. Kuitenkin verotusta suoritettaessa oli tutkittava, tulisiko verotuslain 57.1 § sovellettavaksi sillä perusteella, että A:lle maksettavan takausprovisio tai lainakoron määrä oli olennaisesti enemmän, kuin mikä on tavallista. Kyseisessä tapauksessa oli pinnalla yrittäjäosakkaan saaman hyvityksen kohtuullinen määrä.

Varojenjakamisen ja etujen myöntämisen tiettyinä arvostuksen perustasoina ovat kirjanpitoarvo, alkuperäinen hankintameno ja käypä arvo (Tikka ja muut, 2021, kpl 3). Jokaisessa peiteltyyn osingon arvostamistilanteessa on perustana käypäarvo, jonka vertailuhinta monessa tapauksessa osoittaa (Tikka ja muut, 2021, kpl 26). Käypä arvo kuvaa siis todennäköistä luovutushintaa tai arvoa. Oikeudellisten reunaehtojen näkökulmasta käypä arvo rajoittaa lainan ja vuokran muodossa tapahtuvaa varojen jakamista. Raunio ja muut (2018, s. 205) korostavat, että yrittäjäosakkaan ja osakeyhtiön välisissä oikeustoimissa on käytettävä käypää arvoa, jotta vältetään peiteltyyn osingon veroseuraamuksilta. Yrittäjäosakkaalle ei siis voida maksaa tavanomaista korkeampaa tai häneltä ei voida periä tavanomaista alemmaa korvausta.

Tapauksia, joissa VML 28 § ja 29 § sovelletaan rinnakkain ovat tyypillisiä SVOP-rahaston jakamisessa. Tämä johtuu siitä, että peiteltyyn osingonjaon säännökset eivät sovellu yksinään SVOP-rahaston varojenjakoon. Mattilan (2016, s. 130) mukaan varojen jakamista SVOP-rahastosta ei voida määritellä peiteltyksi osingoksi ilman, että VML 28 §:ää sovelletaan samalla. Hän korostaa, että tällaiset tapaukset ovat hyvin poikkeuksellisia ja edellyttävät vakuuttavaa näyttöä veronkierron tarkoituksesta. Toisaalta peiteltyyn osingon tunnusmerkit voi täyttää omien osakkeiden hankkiminen SVOP-rahaston varoilla, mutta tätä varojenjakotapaa ei olla käsitelty tässä tutkielmassa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajien välinen taloudellinen yhteistyö on mahdollista, mutta se edellyttää tarkkaa huolellisuutta ja noudattaa verotuksellisia sääntöjä ja markkinaehtoisia periaatteita. On tärkeää, että

osapuolet määrittelevät lainan koron huolellisesti ja dokumentoivat sen perustelut, jotta varmistetaan, että lainan antaminen ja koron määrä ovat liiketoiminnallisesti perusteltuja ja että ne täyttävät verolainsäädännön vaatimukset. Tämä auttaa välttämään mahdollisia veroseuraamuksia ja vahvistaa sitä, että rahoitusjärjestely on tehty oikeudellisten reunaehtojen sisällä.

Osakeyhtiölaissa säädettyä laitonta varojenjako ei lähtökohtaisesti pidetä peiteltyinä osinkona (Blomqvist & Malmivaara, 2016, s. 225). Mattila (2016, s. 120) toteaa, että peitelystä osingosta ei ole kyse silloin, kun varojen jakamisessa on noudatettu osakeyhtiölain varojenjako koskevia säännöksiä, mutta käytettävissä ei ole ollut riittävästi jakokelpoisia varoja. Tällön suoritettua jakoa ei katsota verotuksen näkökulmasta peiteltyksi eikä menettelyyn liity poikkeavaa hinnoittelua. Verotuksessa tällaiseen osingonjakoon sovelletaan osinkoa koskevia säännöksiä. Verohallinnon ohjeen (2023f) mukaan verotuksessa laitonta varojenjako voidaan kuitenkin tietyissä tilanteissa pitää peiteltyinä osinkona. Kuten edellä mainittu, tyypillisesti peiteltyyn osingon kriteerit täyttyvät tilanteissa, joissa yhtiön osakkeenomistaja saa yhtiöstä varoja vastikkeetta tai poikkeavalla hinnoittelulla. Verohallinnon ohjeessa (2023f) lueteltuja esimerkkejä laittomasta varojen jaosta, joka katsotaan verotuksessa peiteltyksi osingoksi, ovat omaisuuden tai palvelun myynti osakkeenomistajille alihintaisesti tai niiden ostaminen osakkeenomistajilta yhtiölle ylihintaisesti.

Yrittäjäosakkaan tulee siis olla tarkkana lain sisällöstä, jotta hänen suunnittelemansa verosuunnittelukeinot tai etuuksien antaminen eivät olisi vastoin lain säännöksiä. Jos toimi katsotaan säädöstenvastaiseksi, voivat seuraukset olla hyvin epäedullisia niin yrittäjäosakkaalle kuin osakeyhtiöllekin. Mahdollisuuksia varojen jakamiselle on useita, mutta verotuksen näkökulmasta niiden optimaalisiin hyödyntäminen vaatii suunnittelua. Vaikka tämä suunnittelu vie aikaa ja toisaalta luo myös kustannuksia, voi se laajemmasta näkökulmasta katsottuna pienentää lopullista verorasitusta ja ehkäistä lain tarkoituksen vastaisten toimien toteuttamista.

6 Johtopäätökset

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena oli havainnollistaa sitä, millaisten oikeudellisten reunaehtoien puitteissa verosuunnittelua voidaan toteuttaa. Tämä tutkielma on valottanut verosuunnittelun monimutkaisuutta ja haasteita yrittäjäosakkaan näkökulmasta. Keskeisiksi huomioitaviksi tekijöiksi muodostuivat verorasitus ja lainsäädäntö. Verot ovat taloudelliselta luonteeltaan kustannuksia, joiden synnyttämiä riskejä pyritään verosuunnittelun kautta tunnistamaan. Verotus on merkittävä kustannustekijä niin yhtiön kuin yrittäjäosakkaankin kannalta, minkä takia tutkielmassa käsiteltiin sekä osakeyhtiön että yrittäjäosakkaan verotusta. Tutkielmassa keskityttiin verosuunnitteluun erityisesti yrittäjäosakkaan näkökulmasta, mutta eri tilanteisiin soveltuen käsiteltiin myös osakeyhtiön kannalta huomioitavia tekijöitä.

Tutkielman ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli se, millainen verorasitus eri verosuunnittelukeinoihin kohdistuu. Tähän kysymykseen vastattiin luvuissa kaksi ja kolme. Luvussa kaksi käsiteltiin yleisesti osakeyhtiön ja yrittäjäosakkaan verotukseen kohdistuvaa sääntelyä. Lisäksi luvussa havainnollistettiin yhtiön ja osakkaan verotuksen yhteenkietoutuneisuutta. Luonnollisen henkilön tulo jakautuu kahteen tulolajiin, joita ovat pääomatulo ja ansiotulo, joista säädetään tuloverolaisissa. Elinkeinotoiminnan tuottaman tulon verotuksesta säädetään laissa elinkeinotulon verottamisesta. Keskeistä on se, että yhtiön ja yrittäjäosakkaan verorasitusta keventävät tulosta tehtävät vähennykset. Vähennyskelpoisiksi on säädetty tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot ja menetykset. Poikkeuksen muodostavat vähennyskelvottomat erät.

Osakeyhtiöt ovat itsenäisiä verosubjekteja, minkä seurauksena muodostuu klassinen veropoliittinen ongelma. Tämä perustuu siihen, että osakeyhtiön osingonmaksuun kohdistuu kaksinkertainen verotus, joka näin ollen lisää motiivia verosuunnittelulle. Motiivia verosuunnittelulle ja nettovarallisuuden kasvattamiselle lisäävät säännökset verohuojennetusta osingosta. Osakeyhtiö on myös omistajistaan erillinen varallisuuspiiri. Vaikka yrittäjäosakas ei vastaakaan henkilökohtaisesti yhtiön velasta, hän voi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi velkojille. Osakeyhtiön erillisysperiaatteen ja

osakkeenomistajan rajoitetun vastuun periaatteen sivuuttaminen edellyttävät tilannetta, jossa osakeyhtiömuotoa ja erityisesti sen tarjoamaa osakkeenomistajan vastuun rajoitusta on väärinkäytetty vilpillisessä tarkoituksessa.

Luvussa kolme käsiteltiin eri verosuunnittelukeinoja sekä niihin kohdistuvaa verorasitusta ja oikeudellisia säännöksiä. Osakeyhtiön yksi keskeisimmistä tavoitteista on voiton tuottaminen osakkeenomistajille. Tätä voittoa voidaan jakaa juuri varojenjaon kautta. Tämä synnyttää motiivin yrittäjäosakkaalle suunnitella sitä, miten hän varoja nostaa. Eri osakeyhtiölain mukaisia varojenjakoaineita ja muita verosuunnittelukeinoja tarkasteltaessa keskeiseksi esille nousevaksi kysymykseksi tulee niihin kohdistuva verotus. Eri verosuunnittelukeinoihin kohdistuu erilaista verotusta sen perusteella, miten varat siirtyvät yrittäjäosakkaalle ja mihin tulolajiin ne kuuluvat. Yrittäjäosakkaan tulee, niin oma kuin yhtiön etu mielessä pitäen, pyrkiä tekemään optimaalisia ratkaisuja. Näiden ratkaisujen tulee pysyä lainsäädännön määrittämän sääntelyn ja reunaehtojen sisällä. Muuten kyseeseen voi tulla esimerkiksi veronkierto, laitton varojenjako tai peitelty osinko. Näiden soveltumisesta taas voi seurata muun muassa varojen palautusvastuu, vahingonkorvaus, osakeyhtiörikos ja/tai verorikos.

Tutkielman toisena tutkimuskysymyksenä oli se, millaisia oikeudellisia reunaehtoja verosuunnitteluun kohdistuu. Tähän kysymykseen vastattiin luvuissa neljä ja viisi. Oikeudelliset reunaehdot jakautuvat vero-oikeudellisiin ja yhtiöoikeudellisiin reunaehtoihin. Vero-oikeudellinen sääntely ei kerro pelkästään sitä, miten eri verosuunnittelukeinoja verotetaan, vaan se määrittää myös edellytykset peitellyn osingon ja veron kierron soveltumiselle eri tilanteissa. Viime kädessä KHO:n oikeuskäytäntö määrittelee veron kiertämisen ja peitellyn osingon merkityssisällön Suomen oikeusjärjestelmässä.

Veron kiertäminen voi tulla sovellettavaksi, jos yrittäjäosakas pyrkii hyödyntämään verojärjestelmän ominaisuuksia keinotekoisella ja lain tarkoituksen vastaisella tavalla. Peiteltyksi osingoksi voidaan lukea kaikki hinnoittelupoikkeamat, joiden seurauksena

yhtiön varallisuutta siirtyy osakkaalle. Peiteltyyn osingonjaon tunnusmerkkien täyttyminen lisää verorasitusta, sillä peitelty osinko on saajalleen täysin veronalaista tuloa. Peiteltyyn osingon verottamiseen johtavissa yhtiön ja osakkaan välisissä toimissa voi jossain tilanteissa olla tunnusmerkkejä, jotka viittaavat myös veron kiertämiseen. Tässä yhteydessä VML 29 § ja VML 28 § voivat joissain tapauksissa olla samanaikaisesti sovellettavissa. Lisäksi huomionarvoista on se, että joissakin tilanteissa asiaratkaisua on lähestytty ensisijaisesti verolain normaalitulkinnan näkökulmasta ja toissijaisesti VML 28 §:n avulla. Veron kiertämistä pyritään estämään muun muassa veronkiertosäännöksillä, tuomioistuinten muodostamilla soveltamisrajoilla, lain normaalitulkinnalla ja muuttamalla verolakeja.

Tutkielman perusteella voidaan todeta, että vero-oikeudellisten reunaehtojen lisäksi yhtiöoikeus määrittää keskeisiä oikeudellisia reunaehtoja varojen jakamiselle ja verosuunnittelulle. Tämä johtuu siitä, että yrittäjäosakas ei ole henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön sitoumuksista ja velvoitteista. Varoja jaettaessa täytyy ottaa huomioon osakeyhtiölain säännökset ja toteuttaa toimet niiden puitteissa. Keskeisiä säännöksiä ovat etenkin yhtiön edun huomioiminen, liiketaloudellinen peruste, yhtiön toiminnan tarkoitus, yhdenvertaisuusperiaate, yhtiön johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvoite sekä maksukykyisyys. Yhtiöoikeuden lisäksi varojenjako vaikuttaa nettovarallisuussääntely. Nettovarallisuus ja siihen kytkeytyvä matemaattinen arvo määrittävät verovapaan osingon määrän ja tulon jakautumisen pääoma- ja ansiotulo-osinkoon. Nettovarallisuuden kannalta keskeisin laki on arvostamislaki, joka määrittää oikeudelliset reunaehdot nettovarallisuuden määrittämisestä ja suunnittelemisesta. Verorasituksen näkökulmasta optimaalisinta olisi nettovarallisuuden kasvattaminen.

Yrittäjäosakkaalle voi muodostua laitonta varojenjako monenlaisessa tilanteessa. Yhtenä esimerkkitalanteena voi olla menettelyvirhe. Laitonta varojen jakamista tapahtuu muun muassa silloin, jos varoja jaetaan yli jakokelpoisten varojen tai varoja jaetaan, vaikka yhtiö on maksukyvytön. Yhteistä laittoman varojenjaon tilanteille on tavanomaisesti se, että niiden liiketaloudellinen peruste on puutteellinen. Laiton varojen

jakaminen osakeyhtiöstä voi johtaa rikosoikeudelliseen seuraamukseen, sillä se voi täyttää rikoslaissa kriminalisoidun teon tunnusmerkit. Verotuksessa laitonta varojenjako voidaan tietyissä tilanteissa pitää myös peiteltynä osinkona. Esimerkkinä tällaisesta menettelystä ovat omaisuuden tai palvelun myynti osakkeenomistajille alihintaisesti tai niiden ostaminen osakkeenomistajilta yhtiölle ylihintaisesti.

Palkan ja osingonjaon verorasitusta vertailtaessa keskeistä on se, että palkka on vähennyskelpoinen kulu yhtiön verotuksessa toisin kuin osinko. Toisaalta palkka on kokonaisuudessaan veronalaista, joten siihen ei kuulu samanlaista verovapaata osaa kuin osinkoon. Palkka kuuluu ansiotuloihin, joihin kohdistuu hyvin merkittävä progressiivisuus toisin kuin pääomatulo-osinkoihin, jotka verotetaan pääomatuloina. Osingonjaon kannalta huomioitavaa on etenkin se, onko jaettu osinko ansio- vai pääomatuloa ja onko osinko tavanomainen osinko vai työpanososinko.

Verosuunnittelu ja varojen jakaminen riippuvat paljolti yrittäjäosakkaan omista motiiveista ja henkilökohtaisesta tilanteesta. Verosuunnittelu on osa yrittäjäosakkaan valinnanvapautta, joka kytkeytyy perusoikeuksiin. Jos yrittäjäosakkaalla on pääomaa tai kiinteistöjä, hän voi hyödyntää niitä verosuunnittelussaan. Kuitenkin kaikkien osakeyhtiöstä jaettavien varojen suhteen on huomioitava se, että OYL 13:1 määriteltyjen varojenjako tapojen lisäksi muu liiketapahtuma, joka vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta, on laitonta varojenjako.

Yrittäjäosakkaan harkitessa, nostetaanko varat osinkona, palkkana, etuina, korkona, vuokrana vai lainana, analysoidaan oikeudellisten reunaehto- ja näkökulmasta sitä, hyväksytäänkö valittu voitonjaon muoto perussäännösten ja erityisesti veronkiertosäännösten osalta. Kun noudatetaan osakeyhtiölain säännöksiä, riskit vähenevät esimerkiksi peiteltyyn osingon soveltumiselle. Yrittäjäosakkaalla on mahdollisuus nostaa varoja myös SVOP-rahaston jakamiseen kautta, mutta tähän kohdistuu useita erityispiirteitä. SVOP-rahaston jakamisen osalta keskeistä on se, että tulon taloudellinen luonne otetaan verotuksessa huomioon ja tulon luonnetta

arvioidaan sen saajan näkökulmasta eikä sen maksajan näkökulmasta. SVOP-rahaston jakamisen yhteydessä voidaan jakaa sekä voittovaroja että pääomasijoituksia. Nämä kaksi jaettavien varojen lähdettä voivat vaikuttaa verokohteluun eri tavoin.

Sen suhteen, missä menee verosuunnittelun oikeudelliset rajat, on lähes mahdotonta esittää yksiselitteistä vastausta. Verosuunnitteluun kohdistuvia oikeudellisia reunaehtoja on useita, ja haastetta suunnittelua kohtaan aiheuttaa lainsäädännön jatkuva muuttuminen. Tässä tutkielmassa selvitettiin voimassa olevan oikeuden mukainen tila liittyen verosuunnittelun oikeudellisiin reunaehtoihin ja yrittäjäosakkaan verotukseen. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että soveltuva lainsäädäntöä sekä oikeuskäytäntöä on paljon. Se ei toisaalta ole yllätys, sillä verosuunnittelu ja varojenjakaminen aiheina ovat keskeisiä osakeyhtiön ja sen yrittäjäosakkaan kannalta ja tämä linja on pysynyt samana vuosikymmeniä.

Yleisenä johtopäätöksenä voidaan todeta, että verosuunnittelua tulee toteuttaa sekä yhtiöoikeudellisten reunaehtojen että vero-oikeudellisten reunaehtojen puitteissa. Samalla ne ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja ne tulevat yleensä sovellettavaksi myös yhtäaikaisesti. Verosuunnittelua ei ole kannattavaa katsoa vain yrittäjäosakkaan näkökulmasta, sillä hänen yhtiönsä verotus linkittyy osakkaan verotukseen ja liiketoimien mahdolliset oikeudelliset seuraukset voivat yksittäistapauksissa koskea molempia. On tärkeää ymmärtää, että verosuunnitteluun liittyy sekä mahdollisuuksia että riskejä, ja niiden tasapainottaminen edellyttää huolellista harkintaa. Lisäksi verolainsäädännön jatkuva muuttuminen luo tarpeen seurata lakimuutoksia ja sopeuttaa suunnittelua niihin.

Yhtenä jatkotutkimusehdotuksena on syventyä tarkemmin vero-oikeuden ja yhtiöoikeuden väliseen suhteeseen. Knuutinen (2020, s. 132) on todennut, että vero-oikeuden ja yksityisoikeuden sidokset tekee vero-oikeudesta haavoittuvan. Kuten aiemmin tutkielmassa on todettu, vero-oikeus ja yhtiöoikeus ovat tiiviisti linkittyneet toisiinsa verosuunnitteluun liittyvissä menettelyissä. Tähän liittyen ongelmia voi syntyä silloin, jos

vain toiseen oikeudenalaan tehdään muutoksia huomioimatta samanaikaisesti toisen oikeudenalan muutostarpeita. Määttä ja Torkkel (2023, s. 113) esittävät artikkelissaan kysymyksen siitä, tulisiko yksityisoikeudellisissa esitöissä ottaa laajemmin huomioon esimerkiksi yhtiölainsäädännön muutosten veroseuraamukset. He lisäävät, että tällä hetkellä nämä näkökohdat jätetään pääsääntöisesti vähemmälle huomiolle, vaikka niillä voi olla keskeinen merkitys esimerkiksi elinkeinoelämän kannalta. Näin ollen voisi olla perusteltua tutkia tarkemmin käytännön ongelmia osakeyhtiö- ja vero-oikeuden yhteensovittamisessa.

Toisena jatkotutkimusehdotuksena on tutkia tarkemmin veropoliittisten päätösten ja tuomioistuinten ratkaisujen vaikutuksia verosubjektien verokäyttäytymiseen. Tästä toimivat esimerkkeinä KHO 2017:78 liittyen yritysjärjestelyihin ja verotuksen optimointiin sekä 1.1.2023 voimaantullut muutokset peiteltyyn osingon verotuksesta. KHO 2017:78 ratkaisun näkökulmasta olisi mielenkiintoista tutkia veronkierron, verotuksen oikeusvarmuuden ja oikeudenmukaisuuden välistä suhdetta. Hallituksen esityksessä (HE 227/2022 vp, s. 8) on todettu, että peiteltyyn osinkoon kohdistuvalla muutoksella ei ole merkittäviä vaikutuksia verovelvolliselle. Kuitenkin verorasitus kasvaa veronalaisuusprosentin korotuksen seurauksena. Lisäksi haastavaa tilanteessa on se, että veroseuraamukset ovat samat tahattomassa ja tahallisessa menettelyssä. Mielenkiintoista olisikin tutkia sitä, miten peiteltyyn osinkoon olisi tehokkainta puuttua niin, että ehkäistäisiin väärinkäytöksiä ja suojeltaisiin verotulojen kertyminen samalla mahdollistaen joustavan yritystoiminnan suunnittelun.

Benjamin Franklin on todennut, että tässä maailmassa mitään ei voi sanoa varmaksi, paitsi kuolemaa ja veroja. Tähän liittyen voidaan todeta, että verojen maksaminen on varmaa, mutta niiden lainsäädännölliset perusteet ovat muuttuvia. Tästä syystä verorasituksen optimointi ja suunnittelu ovat keskeisiä toimia yrittäjäosakkaalle ja osakeyhtiöille. Yrittäjäosakkaan käytössä on monenlaisia mahdollisuuksia ja keskeistä onkin pyrkiä niillä vastaamaan verorasituksen synnyttämiin haasteisiin oikeudellisten reunaehtojen puitteissa.

Lähteet

- Blomqvist, A. & Malmivaara, T. (2016). *Osakeyhtiön varojenjakaja verotus*. Talentum Pro.
- Finnwatch. (2023). *Kevyempää osinkoverotusta holdingyhtiöjärjestelyillä*. Noudettu 23.11.2023 osoitteesta <https://finnwatch.org/fi/tutkimukset/kevyempaae-osinkoverotusta-holdingyhtioejaerjestelyilla>
- HE 109/2005 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.
- HE 47/2009 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta.
- HE 305/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvopaperimarkkinalain ja osakeyhtiölain muuttamisesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi.
- HE 227/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi koneiden, kaluston ja muun niihin verrattavan irtaimen käyttöomaisuuden korotetuista poistoista verovuosina 2020–2023 annetun lain muuttamisesta sekä peitellyn osingonjaon verotuksen laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi.
- Hirvonen, A. (2011). *Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan*. [Ari Hirvonen]. Noudettu 1.8.2023 osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/225264/hirvonen_mitka_metodit.pdf?sequence=1
- Immonen, R. (2022). *Yritysjärjestelyt* (8., uudistettu painos.). Alma Talent.
- Immonen, R. & Villa, S. (2019). *Osakeyhtiön varojen käyttö: Kuka päättää, kuka vastaa?* (2., uudistettu painos.). Alma Talent Oy.
- Kaunisto, S. (2022). *Veron kiertämisen tunnistaminen: Oikeuden väärinkäytön kielto VML 28 §:n tulkinnassa*. [väitöskirja, Vaasan yliopisto]. Osuva.
- Knuutinen, R. (2012). *Verosuunnittelua vai veron kiertämistä: verosuunnittelun ja veron kiertämisen välinen rajanveto tuloverotuksessa*. Helsinki: Sanoma Pro.
- Knuutinen, R. (2014). *Oikeus, talous ja tiede - tarkastelua vero-oikeudellisessa kontekstissa*. Teoksessa P. Nykänen. & M. Urpilainen (toim.), *Yritys, omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle*. Edita Publishing Oy.

- Knuutinen, R. (2019). Osinkoa koskevia teoreettisia, veropoliittisia ja käytännön kysymyksiä. *Verotus*, 2/2019.
- Knuutinen, R. (2020). *Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat*. Alma Talent Oy.
- Kukkonen, M. (2010). *Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan tuloverotus* (2. uud. p.). Talentum.
- Kukkonen, M. & Walden, R. (2014). *Pk-yrityksen verosuunnittelu* (2. painos.). Talentum.
- Kuntaliitto. (2022). *Vuoden 2023 veroprosentit ilmoitetaan Verohallinnolle viimeistään 17.11.2022*. Noudettu 16.4.2023 osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2022/vuoden-2023-veroprosentit-ilmoitetaan-verohallinnolle-viimeistaan-17112022>
- Leppiniemi, J. & Walden, R. (2014). *Tilinpäätös- ja verosuunnittelu* (12. uud. p.). Talentum.
- Leppiniemi, J. & Walden, R. (2000/2023). *Tilinpäätös- ja verosuunnittelu*. WSOYpro.
- Lönblad, S. (2019). Veron kiertämisen estäminen muuttuvassa toimintaympäristössä. *Verotus*, 1/2019, s. 62–74.
- Malmgrén, M. & Myrsky, M. (2020). *Elinkeinotulon verotus*. 5. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy, s. 1–674
- Mattila, P. (2008). Yrityksen nettovarallisuus verotuksessa. *Verotus*, 2/2008, s. 112–122.
- Mattila, P. (2016). Peiteltyyn osinkoon liittyviä kysymyksiä ja erityistilanteita. *Verotus*, 2/2016, s. 120–133.
- Myrsky, M. (2011). *Ennakkopäätökset verotuksessa* (1. p.). Talentum Media.
- Myrsky, M. & Svensk, N. (2016). *Vero-oikeuden oppikirja*. Talentum Pro.
- Mähönen, J. & Villa, S. (2013). *Osakeyhtiöoikeus käytännössä* (1. p.). SanomaPro.
- Mähönen, J., & Villa, S. (2015). *Osakeyhtiö: I, Yleiset opit* (3. uud. p.). Talentum.
- Määttä, K. (2005). *Yritysoikeus yritystoiminnan suunnittelussa*. Edita.

- Määttä, K. & Torkkel, T. (2023). Yhtiö- ja vero-oikeuden suhteesta. Esimerkkinä osakeyhtiölain uudet yritysjärjestelysäännökset. *Liikejuridiikka*, 2/2023, s. 93–113.
- Niskakangas, H. & Knuutinen, R. (2000/2023). *Henkilöverotus*. WSOYpro.
- Ossa, J. (2020). *Yritystoiminnan verotus* (3., uudistettu painos.). Kauppakamari.
- Penttilä, S. (2014). Varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta - uudet verosäännökset ja niiden ongelmat. *Verotus*, 2/2014, s. 121–137.
- Penttilä, S. (2016). Yritysjärjestelyt ja varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta. *Verotus*, 5/2016, s. 452–464.
- Raunio, M., Romppainen, L., Ukkola, O. & Kotiranta, K. (2018). *Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä* (4. uud. painos.). ST-Akatemia.
- Tikka, K. S. (1972). Veron minimoinnista: Tutkimus tulo- tai omaisuusverosta vapautumisen tarkoituksessa tehdyistä toimista lainsoveltamisongelmana erityisesti silmällä pitäen verotuslain 56 §:ää. *Suomalinen lakimiesyhdistys*.
- Tikka, K. S., Viitala, T., Nykänen, O. & Juusela, J. (2000/2021). *Yritysverotus I-II*. WSOYpro.
- Valtiovarainvaliokunnan mietintö 32/2013 vp. (2013). *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta*. Noudettu 1.9.2023 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/vavm_32+2013.pdf
- Valtionvarainministeriö. (2023). *Ansiotulojen verotus*. Noudettu 11.8.2023 osoitteesta <https://vm.fi/verotus/henkiloverotus/ansiotulojen-verotus>
- Verohallinto. (2007). *Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotukseen*. Verohallinnon syventävä vero-ohje, diaarinumero 206/345/2007. Noudettu 24.9.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47995/uuden-osakeyhtiolain-vaikutuksia-verotu/>
- Verohallinto. (2017). *Pääomatulon veroprosentti*. Noudettu 27.11.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/tulot/paomatulot/>

Verohallinto. (2021). *Työpanokseen perustuvan osingon ja ylijäämän verotus.*

Verohallinnon syventävä vero-ohje, diaarinumero VH/8108/00.01.00/2020.

Noudettu 27.8.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47804/ty%C3%B6panokseen-perustuvan-osingon-ja-ylij%C3%A4%C3%A4m%C3%A4n-verotus2/>

Verohallinto. (2022a). *Ennakonpidätys osingosta ja Verohallinnolle annettavat ilmoitukset.* Verohallinnon syventävä vero-ohje, diaarinumero

VH/6306/00.01.00/2022. Noudettu 27.8.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48467/ennakonpidatys-osingosta-ja-verohallinnolle-annettavat-ilmoitukset6/>

Verohallinto. (2022b). *Luontoisedut verotuksessa.* Verohallinnon syventävä vero-ohje, diaarinumero VH/6005/00.01.00/2022. Noudettu 27.9.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47886/luontoisedut-verotuksessa12/>

Verohallinto. (2022c). *Ennakonpidätyksen toimittaminen.* Verohallinnon syventävä vero-ohje, diaarinumero VH/5283/00.01.00/2022. Noudettu 27.9.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48735/ennakonpidatysen-toimittaminen8/>

Verohallinto. (2022d). *Veron kiertämissäännöksen soveltaminen.* Verohallinnon syventävä vero-ohje, diaarinumero VH/822/00.01.00/2022. Noudettu 12.11.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49027/veron-kiertamissaannoksen-soveltaminen/>

Verohallinto. (2023a). *Ansiotulot.* Noudettu 16.4.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/tulot/ansiotulot/>

Verohallinto. (2023b). *Osakeyhtiön ja osuuskunnan tuloverotus*. Noudettu 28.8.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/osakeyhtio-ja-osuuskunta/tuloverotus/>

Verohallinto. (2023c). *Osakkeen matemaattinen arvo ja vertailuarvo*. Noudettu 27.8.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/osakeyhtio-ja-osuuskunta/osakkeen-matemaattinen-arvo-ja-vertailuarvo/>

Verohallinto. (2023d). *Osingot listaamattomasta yhtiöstä*. Noudettu 27.9.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/osingot/osingot-listaamattomasta-yhtiosta/>

Verohallinto. (2023e). *Peitelty osinko*. Verohallinnon syventävä vero-ohje, diaarinumero VH/4703/00.01.00/2023. Noudettu 27.9.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48147/peitelty-osinko9/>

Verohallinto. (2023f). *Osinkotulojen verotus*. Verohallinnon syventävä vero-ohje, diaarinumero VH/4704/00.01.00/2023. Noudettu 18.11.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47901/osinkotulojen-verotus5/>

Verohallinto. (2023g). *Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa*. Verohallinnon syventävä vero-ohje, diaarinumero VH/6707/00.01.00/2023. Noudettu 27.11.2023 osoitteesta

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60520/vapaan-oman-p%C3%A4%C3%A4oman-rahaston-varojenjako-verotuksessa4/>

Veronmaksajat. (2023). *Kuntaverot – kunnallisvero ja kiinteistövero*. Noudettu 16.4.2023 osoitteesta

<https://www.veronmaksajat.fi/tutkimus-ja-tilastot/kuntaverot/#f9d26661>

- Viitala, T. (2014). *Osakeyhtiön voitonjaon verotus: Muutokset ja suunnittelu*. Lakimiesliiton Kustannus.
- Viitala, T. (2018). *Osakeyhtiön voitonjaon verotus: Perusteet ja suunnittelu*. Kauppakamari.
- Viitala, T. (2023). *Osinkoverotukseen tarvitaan ripeä täsmäkorjaus – kokonaisuudistusta selvitettävä*. Kauppakamari. Noudettu 23.11.2023 osoitteesta
<https://kauppakamari.fi/tiedote/osinkoverotukseen-tarvitaan-ripea-tasmakorjaus-kokonaisuudistusta-selvitettava/>
- Villa, S., Airaksinen, M., Alén-Savikko, A., Bärlund, J., Jauhiainen, J., Kaisanlahti, T., . . . Viitanen, K. (2020). *Yritysoikeus*. (Neljäs, uudistettu painos.). Alma Talent.
- Weckström, J. (2015). Veron kiertämisen tunnistaminen, osa I. *Verotus*, 4/2015, s. 385–400.
- Wikström, K., Ossa, J. & Urpilainen, M. (2015). *Vero-oikeuden yleiset opit*. Helsingin Kamari Oy.

Oikeustapausluettelo

Korkein oikeus

KKO 2023:73

KKO 2019:7

KKO 2015:17

KKO 2006:90

KKO 2005:68

KKO 2003:33

KKO 1998:56

KKO 1991:46

Korkein hallinto-oikeus

KHO 2022:53

KHO 2018:40

KHO 2017:78

KHO 2016:103

KHO 2016:72

KHO 2016:71

KHO 2015/1552

KHO 2014:66

KHO 2010/926

KHO 2010:73

KHO 2008:6

KHO 2003:55

KHO 2002/93

KHO 1998/2694

KHO 1989/3637

KHO 1973/3039

KHO 1969 II 563

Hallinto-oikeus

Helsingin HAO 18.11.2011 11/1126/6

Keskusverolautakunta

KVL 2019/60

KVL 2018/44

KVL 2018/33

KVL 1994/22

KVL 1993/142

KVL 1993/309

Euroopan Unionin tuomioistuin

Asia C-227/09 RBS Deutschland Holding, 53 kohta